

ปฏิญญากระทรวงศึกษาธิการในพิธีมอบประกาศนียบัตรระดับมัธยมศึกษา
อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

สุภณ พงษ์นันท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พฤษภาคม ๒๕๕๗
(ฉบับที่พิมพ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระบัว

อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

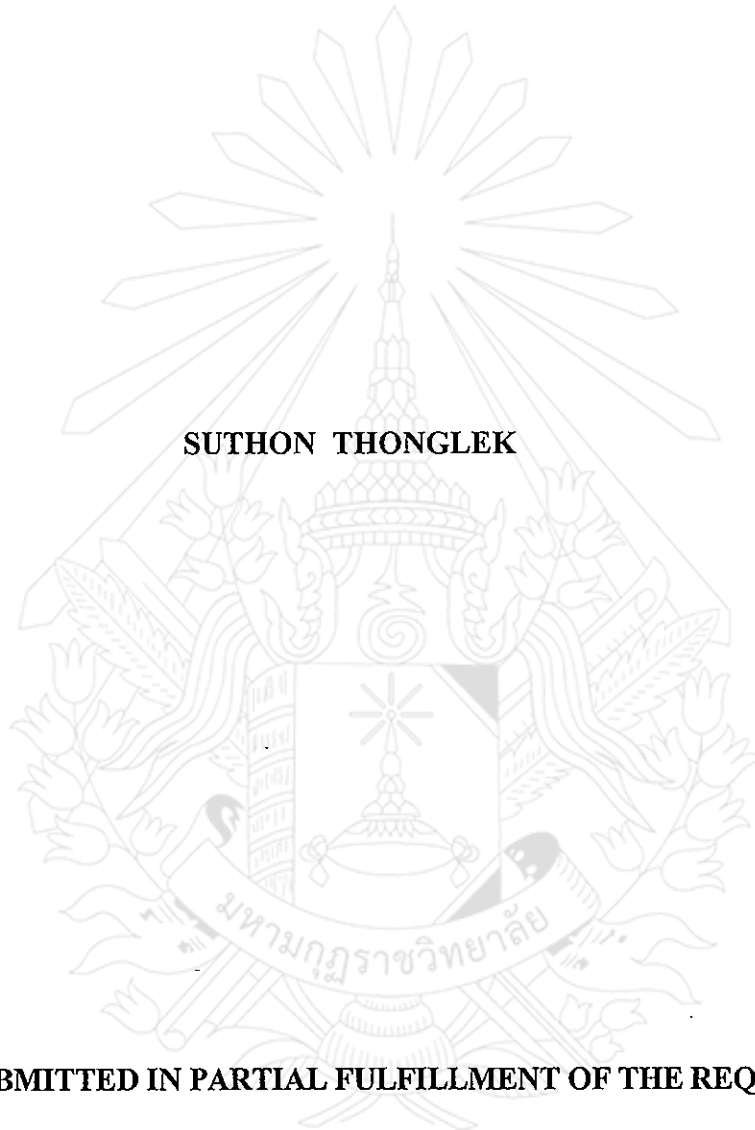
สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤศจิกายน ๒๕๕๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

**SUFFICIENT ECONOMY PHILOSOPHY IN THE VIEW OF PEOPLE,
SA KHWAN SUB-DISTRICT, MUEANG SA KAEW DISTRICT,
SA KAEW PROVINCE**

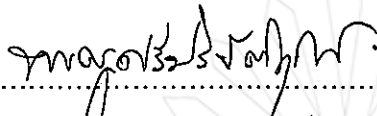
SUTHON THONGLEK

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
NOVEMBER, B.E. 2558 (2015)**

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

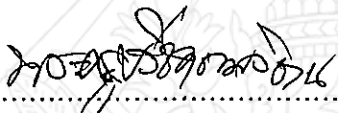
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของนายสุทนต์ ทองเล็ก ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัยได้

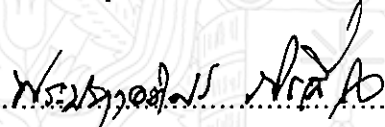
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

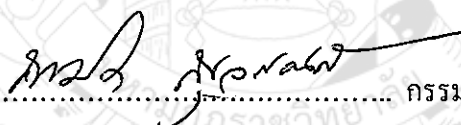

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์ (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรือน)

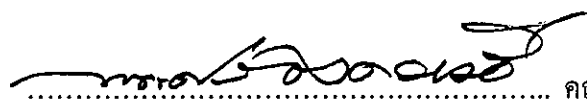
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน
(พระครูบริหารธรรมวิธาน (ดร.))

..... กรรมการ
(พระมหาอดิศร ธีรดีโล (ผศ. พิเศษ ดร.))

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาษิต สุขวรรณดี)

คณะศาสนาและปรัชญา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย

..... คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
(พระศรีมงคลเมธี (ดร.))

วันที่ ๒๘ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

กราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร พระครูสุนทรธรรมโสภณ, (รศ.ดร.) รองอธิการบดี พระปริยัติธรรมเมธี ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต พระครูสิทธิธรรมนิเทศ, (ดร.) ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ และพระครูศรีปริยัติวิธาน, (ดร.) ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ นายมาโนช มาละการ ผู้ช่วยอธิการบดี ที่เมตตาคอยให้กำลังใจ

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ โดยเฉพาะพระครูศรีปริยัติคุณากรณ์, (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ช่วยแก้ไขตรวจสอบปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พระครูปริชาธรรมวิธาน, (ดร.) พระมหาอดิศร ธีรสีโล, (ผศ. พิเศษ ดร.) และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสิต สุขวรรณดี ที่ช่วยแนะนำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างดี

กราบขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย พระเกื้อพงศ์ ปิยชมุโม (พิมพ์พร) ดร. วิญญู กิณะเสน และ นางสาวอุบล ขุนทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจแบบสอบถาม อาจารย์อิทธิพัทธ์ ชำนาญ ที่ช่วยตรวจสอบภาษาอังกฤษ ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยทุกท่านที่คอยสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

กราบขอบคุณนายอำเภอเมืองสระแก้ว และนางบุญช่วย ช่างนับ นายก อบต. สระขวัญ ที่อนุญาตให้แจกแบบสอบถามทดลองเครื่องมือ ๓๐ ชุดและลงพื้นที่จริง ขอขอบคุณประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วที่ช่วยตอบแบบสอบถามด้วยความยินดียิ่ง

ขอขอบคุณพระมหาสุภชัย โตแก้ว พระนราวิช อภิวัตตโน (ไชนา) นายกิจเกษม สุขเหลือง นางสาวฉัฐสุภางค์ สารมาศ และครอบครัวทองเล็ก ที่ให้การช่วยเหลือพร้อมกำลังใจเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ทำวิจัยโดยตลอด

อนึ่งคุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน และหากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อแก้ไขต่อไป

สุทน ทองเล็ก

๕๖๒๐๓๕๐๑๓๒๐๐๕: สาขาวิชา: พุทธศาสนศึกษา, ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง/ทัศนะ/ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

สุทน ทองเล็ก: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว (SUPPICIENT ECONOMY PHILOSOPHY IN THE VIEW OF PEOPLE, SA KHWAN SUB-DISTRICT, MUEANG SA KAEW DISTRICT, SA KAEW PROVINCE), คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, (ดร.) รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ นักการเรือน, ๒๒๖ หน้า. ปี พ.ศ. ๒๕๕๘.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญอำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ๒) เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน และ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๕๐ คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการตามสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๒๕ ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test หรือ (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffé) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือด้านคุณธรรม ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีและด้านความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือ ด้านความมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ

๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ ต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ต่างกัน มีทักษะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทักษะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ด้านความพอประมาณ คือ บางพื้นที่สภาพถนนไม่ดี ฝุ่นเยอะ เป็นดินลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตราย ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างพอสมควร จึงควรเสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อของบประมาณจัดสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร ด้านความมีเหตุผล คือ ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย จึงควรรหาแนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น ขยายตลาดสินค้าเกษตร คำนึงถึงความเสี่ยง ละเลิกการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ นำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ อาชีพเกษตรกรต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถทำการเกษตรนอกฤดูกาลได้ เช่น น้ำที่ใช้ในการเกษตร เลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอ จึงควรประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล และชุดสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เตรียมความพร้อม มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ด้านความรู้ คือ ขาดความรู้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ จึงควรสร้างองค์ความรู้ตามแนวทางของปราชญ์ชาวบ้าน จัดการอบรมให้ความรู้ จัดให้มีการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต และด้านคุณธรรม ไม่มีข้อเสนอแนะใด ๆ

5620350132005: MAJOR: BUDDHIST STUDIES: M.A. (BUDDHIST STUDIES)

KEYWORDS: SUFFICIENT ECONOMY PHILOSOPHY/VIEW/PEOPLE SA KHWAN SUB-DISTRICT, MUEANG SA KAEW DISTRICT, SA KAEW PROVINCE

SUTHON THONGLEK: SUFFICIENT ECONOMY PHILOSOPHY IN THE VIEW OF PEOPLE, SA KHWAN SUB - DISTRICT, MUEANG SA KAEW DISTRICT, SA KAEW PROVINCE.

THESIS ADVISORS: PHRKHUSRIPARIYATTIKHUNAPORN (DR.) ADVISOR, ASSOC. PROF., DR. MANOP NAGKANRIAN CO-ADVISOR. 226 PAGES. ACADEMIC YEAR: 2558 (2015)

The objectives of this thesis were as follows: 1) To study sufficient economy philosophy in the view of people, Sa Khwan sub-district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province. 2) To compare sufficient economy philosophy in the view of people, Sa Khwan sub-district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province, classified to different genders, ages, levels of education, occupations, and monthly income. and 3) To study suggestions and solutions concerning with the sufficient economy philosophy in the view of people, Sa Khwan sub-district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province. The sample group was 390 people, Sa Khwan sub-district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province, sized by Taro Yamane's formula. The tools for collecting data were 5 rating scales of 25 questions with reliability = 0.94. The statistics used were descriptive, frequency, percentage, mean, standard deviation and inferential statistics: F-test or One-Way ANOVA. If differentiation was found, it was tested in a pair by mean of Scheffé and analyzed by computing.

The results of research were found as follows:

1) Sufficient economy philosophy in the view of people, Sa Khwan sub - district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province, was on a high level in the whole view. Having considered in each aspect, it was found that it was on a high level in the whole view of 3 aspects sorted by the highest average to the lowest one: morality, good immune, and knowledge being on

a moderate level. Two aspects sorted by the highest average to the lowest one was rationality and moderateness respectively.

2) The results of hypothesis testing were found that the people with different genders had no difference of view on sufficient economy philosophy in the whole view. But other people with different ages, levels of education, occupations and monthly income had difference of view on sufficient economy philosophy in the whole view with the statistical significance at 0.05 and it was based on the hypothesis.

3) Suggestions and solutions concerning with the sufficient economy philosophy in the view of people, Sa Khwan sub-district, Mueang Sa Kaew district, Sa Kaew province : 1) Moderateness - the condition of the roads was not good in some area - there was a lot of dusk, it was gravel, bumpy, and dangerous. That was why it caused some problems to live; therefore, should offer the project to Tambon Administrative Organization to ask for budget for building roads in the village to live sufficiently. 2) Rationality - agricultural prices were low that was why farmers had low income; therefore, should find the way to promote to increase the agricultural prices, expand the market of agricultural products, take into account the risks, stop competition and conflict of interest, bring new knowledge to deploy. 3) Good immune - farmers mainly depended on nature, they could not have off-season farming, for example, the water used in agriculture and husbandry was not enough; therefore, should coordinate to ask for a favor from Tambon Administrative Organization, and dig ponds for using in agriculture, have readiness, plan to live and work carefully and cautiously. 4) Knowledge - those had a lack of knowledge to develop effectively; therefore, should create knowledge based on local scholars, train, visit various places, and bring new things to deploy in life. 5) Morality - there was on any suggestion.

สารบัญคำย่อ

ตำราที่ใช้ในการค้นคว้าหลักฐานในพระพุทธศาสนา สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของวิทยานิพนธ์ ซึ่งชื่อย่อนี้มีคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระวินัยปิฎก	
วิ.ภิกขุณี.	วินยปิฎก ภิกขุณีวิภังค
วิ.จ.	วินยปิฎก จุฬาคค
พระสุตตันตปิฎก	
ที.ม.	สุตตฺตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคค
ที.ปา.	สุตตฺตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค
ม.ม.	สุตตฺตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก
สั.ส.	สุตตฺตปิฎก สัยฺยตฺตนิกาย สคาถวคค
สั.สพา.	สุตตฺตปิฎก สัยฺยตฺตนิกาย สพายตนวคค
อง.จตุกก.	สุตตฺตปิฎก องคฺคตฺตรนิกาย จตุกกนิปาต
อง.สตุตค.	สุตตฺตปิฎก องคฺคตฺตรนิกาย สตุตคนิปาต
ขุ.ธ.	สุตตฺตปิฎก ขุทฺทกนิกาย ธรรมปท
ขุ.ชา.อฎฐก.	สุตตฺตปิฎก ขุทฺทกนิกาย อฎฐกนิปาตชาดก

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ ๓ ตอน คือ เลขเล่ม, เลขข้อ, เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น ที.ม. เล่ม ๑๐, ข้อ ๕๐, หน้า ๕๐-๕๑. หมายถึง สุตตฺตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคค เล่ม ๑๐ ข้อ ๕๐ หน้า ๕๐-๕๑.

สารบัญ

	หน้า
ประกาศคุณูปการ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	บ
บทที่	
๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ สมมติฐานการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ	๖
๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๒๘
๒.๔ หลักความพอประมาณ (มีัตตัญญตา, ความสันโดษ, ความมีกน้อย, ความพอดี)	๔๕
๒.๕ หลักความมีเหตุผล (มรรคมืองส์ ๘)	๖๗
๒.๖ หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (อัตตนาถะ, ความขยันหมั่นเพียร, การประหยัดอดออม)	๖๘
๒.๗ หลักความรู้	๗๖
๒.๘ หลักคุณธรรม	๘๒
๒.๙ สภาพพื้นที่ทำการวิจัย	๘๕

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม	๑๕๘
ภาคผนวก	๒๐๕
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๒๐๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	๒๐๘
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๑๔
ภาคผนวก ง ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย	๒๒๐
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา ของครอนบาค	๒๒๓
ประวัติผู้วิจัย	๒๒๖

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแต่ละหมู่บ้านของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว	๕๘
๔.๑	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัญชีส่วนบุคคลของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ	๑๐๗
๔.๒	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัญชีส่วนบุคคล ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม อายุ	๑๐๗
๔.๓	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัญชีส่วนบุคคล ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนก ตามระดับการศึกษา	๑๐๘
๔.๔	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัญชีส่วนบุคคลของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม อาชีพ	๑๐๘
๔.๕	แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัญชีส่วนบุคคล ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนก ตามรายได้ต่อเดือน	๑๐๙
๔.๖	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการ แปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน	๑๑๐
๔.๗	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการ แปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ	๑๑๑
๔.๘	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการ แปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล	๑๑๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดี	๑๑๓
๔.๑๐	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้	๑๑๔
๔.๑๑	แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม	๑๑๕
๔.๑๒	แสดงผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๑๖
๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ	๑๑๗
๔.๑๔	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ	๑๑๗
๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามเพศ	๑๑๘
๔.๑๖	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามเพศ	๑๑๘
๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามเพศ	๑๑๙
๔.๑๘	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามเพศ	๑๑๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามเพศ	๑๒๐
๔.๒๐	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบล สระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนก ตามเพศ	๑๒๐
๔.๒๑	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามเพศ	๑๒๑
๔.๒๒	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชน ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนก ตามเพศ	๑๒๑
๔.๒๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศ	๑๒๒
๔.๒๔	แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชน ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศ	๑๒๒
๔.๒๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามอายุ	๑๒๓
๔.๒๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้านจำแนกตามอายุ	๑๒๓
๔.๒๗	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้านจำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๒๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๘	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอายุ	๑๒๕
๔.๒๙	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอายุ	๑๒๕
๔.๓๐	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอายุ	๑๒๖
๔.๓๑	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผลจำแนกตามอายุ	๑๒๖
๔.๓๒	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๒๗
๔.๓๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ	๑๒๘
๔.๓๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ	๑๒๘
๔.๓๕	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๒๙

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๓๖ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอายุ	๑๓๐
๔.๓๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความรู้ จำแนกตามอายุ	๑๓๐
๔.๓๘ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๓๑
๔.๓๙ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอายุ	๑๓๒
๔.๔๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน คุณธรรม จำแนกตามอายุ	๑๓๒
๔.๔๑ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๓๓
๔.๔๒ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับ การศึกษา	๑๓๔
๔.๔๓ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๓๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๔๔	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๓๕
๔.๔๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๓๖
๔.๔๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๓๖
๔.๔๗	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๓๗
๔.๔๘	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๓๘
๔.๔๙	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๓๘
๔.๕๐	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๓๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕๑	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับ การศึกษา	๑๔๐
๔.๕๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน การมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๐
๔.๕๓	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการ ของเชฟเฟ่ (Scheffé)	๑๔๑
๔.๕๔	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๒
๔.๕๕	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๒
๔.๕๖	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)	๑๔๓
๔.๕๗	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๔
๔.๕๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน คุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๔๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕๕	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๔๕
๔.๖๐	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ	๑๔๖
๔.๖๑	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ	๑๔๖
๔.๖๒	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๔๗
๔.๖๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ	๑๔๘
๔.๖๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ	๑๔๘
๔.๖๕	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๔๙
๔.๖๖	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ	๑๕๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๖๗	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ	๑๕๐
๔.๖๘	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๕๑
๔.๖๙	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ	๑๕๒
๔.๗๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน การมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ	๑๕๒
๔.๗๑	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟ เฟ้ (Scheffé)	๑๕๓
๔.๗๒	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอาชีพ	๑๕๔
๔.๗๓	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความรู้ จำแนกตามอาชีพ	๑๕๔
๔.๗๔	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๕๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๗๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๕๖
๔.๗๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน คุณธรรม จำแนกตามอาชีพ	๑๕๖
๔.๗๗	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๕๗
๔.๗๘	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อ เดือน	๑๕๘
๔.๗๙	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๕๘
๔.๘๐	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๕๙
๔.๘๑	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ ต่อเดือน	๑๖๐
๔.๘๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๘๓	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๖๑
๔.๘๔	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๒
๔.๘๕	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๒
๔.๘๖	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๖๓
๔.๘๗	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๔
๔.๘๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๔
๔.๘๙	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)	๑๖๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕๐	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๖
๔.๕๑	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน ความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๖
๔.๕๒	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffé)	๑๖๗
๔.๕๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๘
๔.๕๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้าน คุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๑๖๘
๔.๕๕	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟ เฟ้ (Scheffé)	๑๖๙
๔.๕๖	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ	๑๗๐
๔.๕๗	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล	๑๗๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕๘	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	๑๗๒
๔.๕๙	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้	๑๗๓
๔.๑๐๐	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม	๑๗๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	๑๗
๒.๒	แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๕๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือเศรษฐกิจที่มี ๒ ด้าน คือด้านวัตถุวิสัยและด้านจิตวิสัย ๑) ด้านวัตถุวิสัย มองภายนอก คือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ ๒) ด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตใจภายใน คือ คนจะมีความรู้สึกพอเพียงไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการพอเพียงทางจิต สรุปลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีชีวิตอยู่อย่างพอดีนั่นเอง เมื่อพอดีแล้วต่อไปจะขยับขยายให้มากยิ่งขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ (อุดมพร อมรรธรรม, ๒๕๕๕, หน้า ๒๔- ๒๕) ประกอบไปด้วย ห่วงที่ ๑ คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน ห่วงที่ ๒ คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ห่วงที่ ๓ คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ๒ เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เงื่อนไขที่ ๑ ความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ เงื่อนไขที่ ๒ คุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมี ความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (<http://เศรษฐกิจพอเพียง.net>/<http://www.tupr.ac.th/sufficiency3.php> วันที่สืบค้น ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘)

ปัจจุบันนี้ เป็นสังคมวัตถุนิยม เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ค่าครองชีพสูง รายได้ต่ำ ประชาชนมีหนี้สินเนื่องจากนำเงินในอนาคตมาใช้ ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดการมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ขาดความซื่อสัตย์สุจริต มีการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ฯลฯ ซึ่งไม่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงก่อปัญหาดังกล่าว

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลสระขวัญมีทัศนะเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความพอประมาณ การไม่มีจิตสำนึกที่ดีในการทำงานและ

การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ไม่รู้จักสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและครอบครัว ไม่รู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพและการทำงาน ไม่ดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัด ด้านความมีเหตุผล การใช้ของฟุ่มเฟือย ไม่ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ ไม่นำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ ไม่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนบ้านในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่วางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ ไม่รู้จักเตรียมความพร้อม ไม่ดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง ไม่สามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้งานสำเร็จ ด้านความรู้ ไม่นำความรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต และ ด้านคุณธรรม ไม่มีความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้าน ไม่สุจริต ขยัน อดทน หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ การทำงานตรวจสอบไม่ได้ และไม่มีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ คาดหวังว่าประชาชนในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จะนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาตามทัศนะของประชาชนที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการแก้ปัญหาของประชาชน โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตให้มีความสุขยิ่งขึ้นต่อไป

ดังนั้น ด้วยสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยนี้เสนอแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหাপรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๓.๑ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

๑.๓.๒ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

๑.๓.๓ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

๑.๓.๔ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

๑.๓.๕ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑๕,๓๗๑ คน (<<http://srakaeo.kapook.com>> วันสืบค้น ๑ มีนาคม ๒๕๕๗)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนคติของประชาชนในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใน ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านความพอประมาณ
- ๒) ด้านความมีเหตุผล
- ๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- ๔) ด้านความรู้
- ๕) ด้านคุณธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑.๕.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

๑.๕.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑.๕.๔ ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อพัฒนาปรับปรุงเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๑.๕.๕ จะนำผลการวิจัยไปเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น

๑.๕.๖ จะนำผลการวิจัยไปเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเพื่อไปกำหนดเป็นนโยบายต่อไป

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นตามความเป็นจริง เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจในการพิจารณาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคล อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นหรือความรู้สึกนึกคิดของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านความพอประมาณ ๒) ด้านความมีเหตุผล ๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ๔) ด้านความรู้ และ ๕) ด้านคุณธรรม ที่มีต่อทัศนะหรือความคิดเห็นของประชาชนในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ด้านความพอประมาณ หมายถึง การมีจิตสำนึกที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต การรู้จักสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและครอบครัว การรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบ การรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพและการทำงาน การดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัด

ด้านความมีเหตุผล หมายถึง การไม่ใช้ของฟุ่มเฟือย การประกอบอาชีพด้วยความสุจริต การละเลิกการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ มีการนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ ให้มีความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนบ้านในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ การรู้จักการเตรียมความพร้อม การดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง สามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ

ด้านความรู้ หมายถึง การมีความรู้ดั้งเดิม ความรู้ + เทคโนโลยี การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ การนำความรู้ไปพัฒนาสังคม การไม่นำสิ่งผิดกฎหมายมาให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน และการนำความรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต

ด้านคุณธรรม หมายถึง ความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้าน ความสุจริต ขยัน อดทน การไม่หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ การทำงานต้องตรวจสอบได้ และมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

เพศ หมายถึง รูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิงหรือชายของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ๑) เพศชาย และ ๒) เพศหญิง

อายุ หมายถึง ระยะเวลาที่คนคนหนึ่งมีชีวิตอยู่บนนับตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบันของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แบ่งเป็น ๓ ช่วงอายุ คือ ๑) ๓๕ ปีลงมา ๒) ๓๖ – ๕๐ ปี และ ๓) ๕๑ ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับสูงสุดของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ระดับคือ ๑) ประถมศึกษา ๒) มัธยมศึกษา/ปวช. ๓) อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ๔) ปริญญาตรีขึ้นไป

อาชีพ หมายถึง ลักษณะงานของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ ๑) รับจ้างทั่วไป ๒) ค่าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ๓) ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ๔) พนักงานบริษัท และ ๕) เกษตรกรรม

รายได้ต่อเดือน หมายถึง ผลตอบแทนจากการทำงานเป็นรายรับต่อเดือนเป็นจำนวนเงินของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ๑) ๕,๐๐๐ บาทลงมา ๒) ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ๓) ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท และ ๔) ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราวิชาการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งเชิงเอกสาร เชิงสำรวจมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๔ หลักความพอประมาณ (มัตตัญญูตา, ความสันโดษ, ความมัคน้อย, ความพอดี)

๒.๕ หลักความมีเหตุผล (มรรคมองค์ ๘, ความขยันหมั่นเพียร, การประหยัดอดออม)

๒.๖ หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (อัตตนาถะ)

๒.๗ หลักความรู้

๒.๘ หลักคุณธรรม

๒.๙ สภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัย

๒.๑๐ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑๑ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

๒.๑.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ความคิดเห็นหรือทัศนะ และพฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร ๓ ตัว คือ ๑) ความรู้ (Knowledge) ๒) ความคิดเห็น (Attitude) และ ๓) การยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบ ต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะ ต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะไปมีผลทำให้เกิดความคิดเห็น และขั้นสุดท้ายคือ การก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือ สื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร,

๒๕๓๓, หน้า ๑๑๘) จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่า ขณะนี้ในสังคมมีปัญหาอะไร เมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดความคิดเห็น และเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนิน โครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การที่คนเดินเท้ามีพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎจราจร ได้ ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูนความรู้ สร้างความคิดเห็นที่ดีและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายซึ่งต้องประกอบด้วย

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า แล้วจัดระบบเป็น โครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้ จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตาม ความรู้ก็อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้น อาจปรากฏได้จากสาเหตุ ๕ ประการ คือ

๑) การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Formation) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสาร จึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

๒) การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคติ นั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างความคิดเห็นให้คนยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ ในฐานะความรู้

๓) การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชน และค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

๔) การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลาย และลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้น ไปเรื่อย ๆ

๕) การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยม และอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ้งชัดขึ้น (พิมพ์พิชชา อ่อนฉะนัย, ๒๕๕๐, หน้า ๑๑ - ๑๓)

จากคำจำกัดความที่ได้ศึกษามาพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยได้รับแรงจูงใจตามที่ได้ถูกตั้งสอนอบรมมาเป็นระยะเวลาที่นานพอสมควร หรือได้รับประสบการณ์มาแล้วแสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ

๒.๑.๒ ความหมายของทัศนะ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖, หน้า ๒๓๑) ได้ให้ความหมายของทัศนะไว้ว่า สิ่งที่มีรูปร่างในใจ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในใจ ก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ต่อไป เช่น เครื่องบินเกิดขึ้นได้เพราะความคิดของมนุษย์ สติปัญญาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างถูกต้องและสมควร เช่น คนทำลาชของสาธารณะเป็นพวก ไม่มีความคิด

ซูชีพ อ่อนโคกสูง (๒๕๑๘, หน้า ๑๕) ได้ให้ความหมายของทัศนะไว้ว่า คือ ความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกต่อวัตถุสิ่งของ คน ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปได้ในทางชอบ (เข้าไประบาย) หรือไม่ชอบ (หลีกเลี่ยงหรือถอยหนี) ความคิดเห็นหรือทัศนะเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ของบุคคล

สุชา จันทน์เอม (๒๕๔๒) กล่าวว่า ความคิดเห็นหรือทัศนะ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ คนเรายังจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

สุรางค์ จันทน์เอม (๒๕๒๐, หน้า ๔๑) ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนะว่า “เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ (Perceive) ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ไม่ว่าจะข้อมูลนั้นจะมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่ หรืออาจเห็นด้วยตาทัศนคติ คือ การที่บุคคลมีความรู้สึกทั่ว ๆ ไปต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนความคิดเห็นคือการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ”

โยธิน ตันสนยุท และ จุมพล พูลภัทรชีวัน (๒๕๓๕, หน้า ๕๖) ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนะว่า “เป็นการแสดงออกทางถ้อยคำ (Verbal Expression) เกี่ยวกับทัศนคติค่านิยมและความเชื่อถือ ความคิดเห็นดังกล่าวอาจประกอบด้วย องค์ประกอบทางอารมณ์หรือทางพฤติกรรมด้วยก็ได้”

วิรัช ภู่งอกจันทร์ (๒๕๒๔, หน้า ๑๗) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนะว่า “การแสดงออกของทัศนคติโดยคำพูด”

เสนาะ ทิยาวั (๒๕๒๗, หน้า ๓๕) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนะว่า “เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้น ไม่ว่าจะข้อมูลนั้นจะมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่”

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (๒๕๒๒, หน้า ๓๑) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติว่า เป็นการแสดงออกซึ่งวิจรรณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง ทัศนคติของบุคคล ในขณะที่ทัศนคติแสดงความรู้สึกทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (๒๕๔๐, หน้า ๔๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติว่า เป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง การแสดงความคิดเห็นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

สุโท เจริญสุข (๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติว่า ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบไม่ชอบหรือเฉย ๆ

ฮิลการ์ด (Hilgard) (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการพิจารณาตัดสินใจ หรือนำความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเนหรือการแปลผลในพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

โคลาซา (Kolasa) (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติไว้ว่า เป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคล ในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากกรณีสิ่งแวดล้อม (Circumstance) หรือความคิดเห็นเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าที่ได้รับอิทธิพลจากความโน้มเอียง (Predisposition) ซึ่งเรียกว่า โครงสร้างทัศนคติ (Attitude Structuer) ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นพื้นฐานของความคิดเห็นและมีอิทธิพลต่อการแสดงออก ส่วนทัศนคตินั้นคือ ความโน้มเอียงในการแสดงออกของบุคคลต่อบุคคลอื่น สถานที่ สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นในทางบวกหรือทางลบ

โคเลสนิค (Kolesnik) (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติไว้ว่า เป็นการแปลความหมาย (Interpretation) หรือลงความคิดเห็นที่เกิดจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลคิดว่าถูกต้องแต่คนอื่น ๆ อาจไม่เห็นด้วยทุกคนก็ได้ ความเห็นที่ไม่ลึกซึ้ง และเป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานานสั้นเรียกว่า Opinion เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยาน หลักฐานที่ไม่พอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อย และเกิดขึ้นได้อย่างง่ายแต่สลายตัวเร็ว

เบสท์ (Best) (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติไว้ว่า เป็นการแสดงทางด้านความเชื่อและความรู้สึกของแต่ละบุคคล โดยการพูด

ดันแคน (Duncan) (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติไว้ว่าเป็นความเชื่อหรือการพิจารณาตัดสิน โดยบุคคล ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับในแต่ละช่วงเวลา ความคิดเห็นนี้ไม่สามารถที่จะทดสอบความรู้และความจริงของความเชื่อมั่นของบุคคลได้ และต้องยอมรับว่าประชาชนโดยทั่วๆ ไปนั้น อาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป

พัชนี วรกวิน (อ้างใน สุโท เจริญสุข, ๒๕๒๕, หน้า ๒๔) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติไว้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ ซึ่งเป็นความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

พรทิพย์ สัมปตตะวนิช (๒๕๔๑, หน้า ๑๕๓) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติว่า ความคิดเห็นหรือทัศนคติ คือ ความโน้มเอียง (Predisposition) ที่เกิดจากการเรียนรู้ เพื่อที่จะตอบสนองต่อวัตถุหนึ่งอาจจะออกมาในลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อวัตถุนั้นได้

พรรณี ข.เจนจิต (๒๕๒๘, หน้า ๒๘๘) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นหรือทัศนคติว่า ความคิดเห็นเป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนสนองตอบต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันออกไป

ถัดดา กิตติวิภาค (๒๕๒๕, หน้า ๑) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นหรือทัศนคติ คือ ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบ ในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจในการพิจารณาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคล อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้

๒.๑.๓ ประเภทความคิดเห็น

สุรางค์ จันทร์อม และคณะ (๒๕๒๐, หน้า ๑๖) ได้แบ่งประเภทความคิดเห็นหรือทัศนคติ ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การคิดโดยไม่มีจุดหมาย (Undirected Thinking) หรือเรียกว่า ความคิดแบบเชื่อมโยงเป็นการคิดที่ไม่มีจุดหมาย เป็นอิสระจากการถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขภายนอก

๒) การคิดอย่างมีจุดหมาย (The Goal-Directed Thinking) เป็นการคิดที่เกิดขึ้นเมื่อเราต้องการหาคำตอบ หรือหาวิธีทางที่สมเหตุสมผลในการแก้ปัญหา การคิดชนิดนี้มีเป้าหมายที่ชัดเจน ความคิดเห็นของบุคคลมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๓ ประการ ได้แก่ ประการแรกเป็นความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ได้แก่ การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย สำหรับหูและตา เป็นส่วนประกอบทางร่างกายที่ทำให้เกิดทัศนคติมากที่สุด จากการได้เห็น ได้ยิน แล้วสร้างสมเป็นเรื่องราว

ต่าง ๆ เข้าสู่สมอง โดยสมองเป็นส่วนกำหนดความคิดแยกแยะเหตุผลออกมาเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ประการที่ ๒ เป็นความรู้สึก (Affection) ที่แสดงออกมาเอง เพื่อปกป้องถึงความรัก ความโกรธ หรือความเกลียดชังต่าง ๆ และประการที่ ๓ เป็นพฤติกรรม (Behavior) เป็นการแสดงออกต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตได้

การศึกษาความคิดเห็นนั้นเป็นการศึกษาด้านจิตวิทยาที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งแสดงออกมาโดยการพูด การเขียน ซึ่งมนุษย์นั้นจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค โดยคิดหาเหตุผลว่าควรจะทำอย่างไร ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลจะใช้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย หรือปรับปรุง แก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเป้าหมาย

๒.๑.๔ วิธีการวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติ

พจนมาตย์ วิชัยยา (๒๕๔๕, หน้า ๒๐) กล่าวว่าในการวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลสามารถกระทำได้หลายวิธี วิธีที่ใช้กันโดยทั่วไปคือการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น ก็คือการแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อมูล เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไร และจะสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (๒๕๔๑, หน้า ๓๓) ได้กล่าวว่า การสร้างมาตรวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมี ๔ วิธี คือ

๑) Thurstone's Method เป็นวิธีสร้างมาตรวัดออกมาเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบความคิดเห็นหรือทัศนคติเป็นช่วง Scale ที่มีช่วงเท่ากัน

๒) Guttman's Scale เป็นวิธีวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติแล้วจัดอันดับสูง - ต่ำ แล้วเปรียบเทียบกัน

๓) Semantic Differential Scale เป็นวิธีการวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติโดยอาศัยคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี - เลว สูง - ต่ำ อ้วน - ผอม ฯลฯ

๔) Likert's Method เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชื่นชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชื่นชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๕ คำตอบ และให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ +๒, +๑, ๐, -๑, -๒ ตามลำดับ

สรุปได้ว่า การสร้างมาตรวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติ ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย นิยมสร้างตามแนวของ Likert's Scale Method ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นหรือทัศนคติ

เป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็น ปฏิฐานหรือบวก หรือปฏิเสธ หรือลบ

๒.๑.๕ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นหรือทัศนะ

ฟอสเตอร์ (Foster) (อ้างใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, ๒๕๓๘, หน้า ๔๘) ได้กล่าวเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือทัศนะว่ามีมูลเหตุ ๒ ประการ คือ

๑) ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็นหรือทัศนะที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ความคุ้นเคยอาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรงจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

๒) ระบบค่านิยม และการตัดสินค่านิยม เนื่องมาจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินในค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นหรือทัศนะในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน

ออสแคมป์ (Oskamp) (อ้างใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, ๒๕๓๘) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็นหรือทัศนะดังนี้ คือ

๑) ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ อวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสซึ่งมีต่อความคิดเห็นหรือทัศนะไม่ดีต่อบุคคลภายนอก

๒) ประสบการณ์โดยตรงจากบุคคล คือ บุคคล ได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง การกระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความพึงใจและเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

๓) อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นหรือทัศนะของเด็กด้วย

๔) ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโต ย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้นความคิดเห็นหรือทัศนะของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นหรือทัศนะเหมือนหรือแตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนะของบุคคลด้วย

๕) สื่อมวลชน คือ สื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ดังนั้นสื่อเหล่านี้ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนะของบุคคล

ชาติชาย โทณสินธิติ (อ้างใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, ๒๕๓๘, หน้า ๔๘) ได้เสนอว่า สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นหรือทัศนะแตกต่างกันประกอบด้วย

๑) การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

๒) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใด ก็จะมีความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันกับกลุ่มและสังคมนั้น ๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้โดยตรง

ประสบการณ์ตรงจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

๒) ระบบค่านิยม และการตัดสินใจค่านิยม เนื่องมาจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นหรือทัศนคติในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน

ออสแคมป์ (Oskamp) (อ้างใน ดิน ปรัชญาพุทธ, ๒๕๓๘) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดหรือทัศนคติเห็นดังนี้ คือ

๑) ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ ภาวะต่าง ๆ ของบุคคลที่รับรู้รู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัสซึ่งมีต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติไม่ติดต่อบุคคลภายนอก

๒) ประสบการณ์โดยตรงจากบุคคล คือ บุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง การกระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความใส่ใจและเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

๓) อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นหรือทัศนคติของเด็กด้วย

๔) ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโต ย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้นความคิดเห็นหรือทัศนคติของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นหรือทัศนคติเหมือนหรือแตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย

๕) สื่อมวลชน คือ สื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ดังนั้นสื่อเหล่านี้ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคล

ชาติชาย โทณสินธิติ (อ้างใน ดิน ปรัชญาพุทธ, ๒๕๓๘, หน้า ๔๕) ได้เสนอว่า สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นหรือทัศนคติแตกต่างกันประกอบด้วย

๑) การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

๒) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใด ก็จะมีความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันกับกลุ่มและสังคมนั้น ๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้โดยตรง

มอร์แกน และคิง (Morgan & King) (อ้างใน สมานารี คุณปถิม, ๒๕๔๒, หน้า ๓๔) ได้เสนอแนะว่า การที่จะให้ใครแสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติควรถามกันต่อหน้า (Face to Face) ดีกว่าที่จะให้เขาต้องมาอ่านข้อความหรือเขียนข้อความ ซึ่งแสดงว่าทั้งสองคนเห็นว่าการสัมภาษณ์หรือการสอบถาม จะดีกว่าการตอบแบบสอบถามและถ้าใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนด

๒.๑.๖ หน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็นหรือทัศนคติ

แดลเนี่ยล แคทซ์ (Daniel Katz) (อ้างใน กาญจนา วงศ์จันทร์, ๒๕๕๒, หน้า ๒๔) ได้อธิบายถึง หน้าที่หรือกลไกของความคิดเห็นหรือทัศนคติที่สำคัญไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑) เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว (Adjustment) หมายความว่า ตัวบุคคลทุกคนจะอาศัยความคิดเห็นเป็นเครื่องยึดถือ สำหรับการปรับพฤติกรรม ของตนให้เป็น ไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนสูงที่สุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุด ดังนี้ ทัศนคติ จึงสามารถเป็นกลไกที่จะสะท้อน ให้เห็นถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์และที่ไม่พึงประสงค์ของเขา และด้วยสิ่งเหล่านี้เอง ที่จะทำให้แนวโน้มของพฤติกรรมเป็น ไปในทางที่ต้องการมากที่สุด

๒) เพื่อป้องกันตัว (Ego - Defensive) โดยปรกติในทุกขณะ คนทั่วไปมักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับความจริง ในสิ่งซึ่งเป็นที่ขัดแย้งกับความนึกคิดของตน (Self - Image) ดังนั้น ความคิดเห็น จึงสามารถสะท้อนออกมาเป็นกลไกที่ป้องกันตัว โดยการแสดงออกเป็นความรู้สึก ถูกเหยียดหยามหรือติฉินนินทาคนอื่น และขณะเดียวกันก็จะยกตนเองให้สูงกว่าด้วยการมีความคิดเห็นที่ถือว่าตนนั้นเหนือกว่าผู้อื่น การก่อกวน ที่เกิดขึ้นมาของความคิดเห็นในลักษณะนี้มีลักษณะแตกต่างจากการมีความคิดเห็น เป็นเครื่องมือในการปรับตัว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ความคิดเห็นจะมีใช้พัฒนาขึ้นมาจากกรณีประสบการณ์กับสิ่งนั้น ๆ โดยตรง หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในตัวผู้หนึ่งเอง และสิ่งที่เป็นเป้าหมายของการแสดงออกมา ซึ่งความคิดเห็นนั้นก็เพียงสิ่งที่เขาผู้นั้นหวังใช้เพียงเพื่อการระบายความรู้สึกเท่านั้น

๓) เพื่อการแสดงความหมายของค่านิยม (Value Expressive) ความคิดเห็นหรือทัศนคตินั้นเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมต่าง ๆ และด้วยความคิดเห็นหรือทัศนคตินี้เองที่จะใช้สำหรับสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมต่าง ๆ ในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ดังนั้น ความคิดเห็นจึงสามารถใช้สำหรับอธิบาย และบรรยายความเกี่ยวกับค่านิยมต่าง ๆ ได้

๔) เพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ (Knowledge) ความคิดเห็นหรือทัศนจะ เป็นมาตรฐานที่ตัวบุคคลจะสามารถใช้ประเมิน และทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม ที่มีอยู่รอบตัวเขา ได้ด้วยกลไก ดังกล่าวนี้อเอง ที่ทำให้ตัวบุคคลสามารถรู้ เข้าใจถึงระบบ และระเบียบของสิ่งต่าง ๆ ที่ อยู่ในรอบตัวเขาได้

๒.๑.๗ การเปลี่ยนแปลงทางความคิดเห็นหรือทัศน

เฮอรัลด์ ซี. เกลแมน (Herbert C. Kelman) (อ้างใน กาญจนา วงศ์จันทร์, ๒๕๕๒, หน้า ๒๕) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศน โดยมีความเชื่อว่า ความคิดเห็นหรือ ทัศนอย่างเดียวกัน อาจเกิดในตัวบุคคลด้วยวิธีที่ต่างกัน จากความคิดนี้ เฮอรัลด์ ได้แบ่ง กระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ออกเป็น ๓ ประการ คือ

๑) การยินยอม (Compliance) การยินยอมจะเกิด ได้เมื่อ บุคคลยอมรับสิ่งที่มี อิทธิพลต่อตัวเขาและมุ่งหวังจะได้รับความพอใจจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น การที่ บุคคลยอมรับทำตามสิ่งที่อยากให้เขากระทำนั้น ไม่ใช่เพราะบุคคลเห็นด้วยกับสิ่งนั้น แต่เป็น เพราะเขาคาดหวังว่า จะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากผู้อื่น ในการเห็นด้วย และกระทำตาม ดังนั้น ความพอใจที่ได้รับจากการยอมรับทำตามนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลทางสังคม หรือ อิทธิพล ของสิ่งที่ก่อให้เกิดการยอมรับนั้น กล่าวได้ว่า การยอมรับทำตามนี้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็น ซึ่งจะมีพลังผลักดันให้บุคคลยอมรับทำตามมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนหรือความ รุนแรงของรางวัลและการลงโทษ

๒) การเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลต้องการจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือที่ พอใจระหว่างตนเองกับผู้อื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น จากการเลียนแบบนี้ ความคิดเห็นหรือทัศนของ บุคคลจะเปลี่ยน ไปมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าให้เกิดการเลียนแบบ กล่าวได้ว่า การเลียนแบบเป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนซึ่งเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ จะ มากจะน้อยขึ้นอยู่กับความโน้มแน้วใจของสิ่งเร้าที่มีต่อบุคคลนั้น การเลียนแบบจึงขึ้นอยู่กับพลัง (Power) ของผู้ส่งสาร บุคคลจะรับเอาบทบาททั้งหมดของคนอื่นมาเป็นของตนเอง หรือแลกเปลี่ยน บทบาทซึ่งกันและกัน บุคคลจะเชื่อในสิ่งที่ตัวเองเลียนแบบ แต่ไม่รวมถึงเนื้อหาและรายละเอียดใน การเลียนแบบ ความคิดเห็นหรือทัศนของบุคคลจะเปลี่ยน ไปมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าที่ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลง

๓) ความต้องการที่อยากจะทำ (Internalization) เป็นกระบวนการ ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าซึ่งตรงกับความต้องการภายในค่านิยมของเขา พฤติกรรม ที่เปลี่ยนไปในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับค่านิยม ที่บุคคลมีอยู่เดิม ความพึงพอใจที่ได้จะขึ้นอยู่กับ

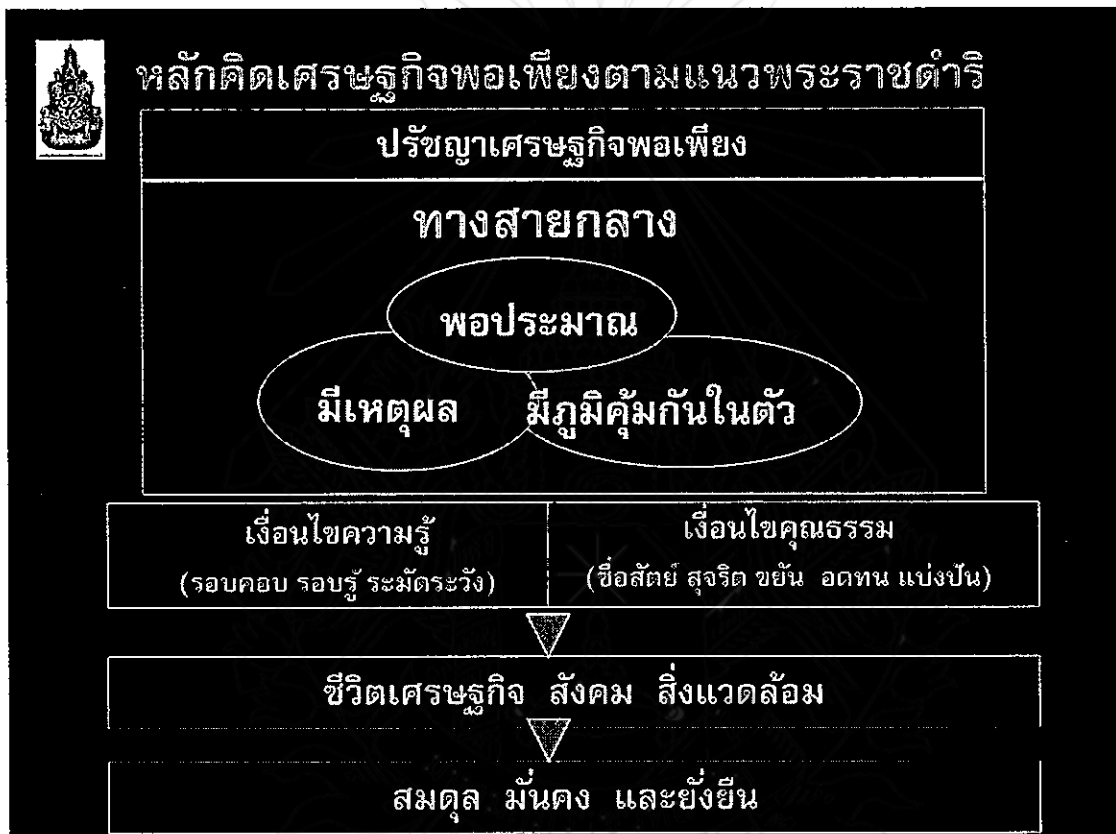
เนื้อหารายละเอียดของพฤติกรรมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว ถ้าความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมถูกระทบไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนความคิดเห็นหรือทัศนะทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสารล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนะได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ความคิดเห็นหรือทัศนะของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว แม้จะคงทนแต่ก็สามารถเปลี่ยนได้โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อและสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กับค่านิยมของบุคคลนั้น นอกจากนี้อาจเกิดจากการยอมรับโดยการบังคับ เช่น กฎหมาย ข้อบังคับ

แมคไกวร์ และ มิลแมน (McGuire and Millman) (อ้างใน กาญจนา วงศ์จันทร์, ๒๕๕๒, หน้า ๒๘) กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนะโดยใช้อิทธิพลทางสังคมเกิดจากความเชื่อที่ว่า บุคคลจะพัฒนาความคิดเห็นหรือทัศนะของตนเองในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับจากผู้อื่นในสังคม สิ่งที่มีอิทธิพลทางสังคม แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) **กลุ่มอ้างอิง (Peference)** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เราใช้เป็นมาตรฐานสำหรับประเมินความคิดเห็นหรือทัศนะ ความสามารถของเรา หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปบุคคลจะใช้กลุ่มอ้างอิงเพื่อประเมิน ความคิดเห็นหรือทัศนะของตน และตัดสินใจว่า ความคิดเห็นหรือทัศนะของตนถูกต้องเพราะคิดว่าคนส่วนใหญ่ในกลุ่มมีความคิดเห็นหรือทัศนะเช่นเดียวกันนี้

๒) **บุคคลอ้างอิง (Reference Individuals)** หมายถึง บุคคลที่เราใช้เป็นมาตรฐานเพื่อประเมิน ความคิดเห็นหรือทัศนะความสามารถของเรา หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อิทธิพลของผู้ที่มีต่อความคิดเห็นหรือทัศนะของบุคคลตรงกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เรียกว่า การเลียนแบบ (Identification) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลรับเอา คุณสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตน ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของความคิดเห็นหรือทัศนะใน ส่วนของการรับรู้เชิงแนวคิด (Cognitive Component) และเมื่อองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบส่วนอื่นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ต้องมีความเชี่ยวชาญ (Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) จะทำให้มีความน่าเชื่อถือสูง สามารถชักจูงใจได้ดีอีกทั้งมีบุคลิกภาพ (Personality) ดีก็จะมีผลสำคัญต่อการยอมรับนอกจากนี้หากข้อมูลข่าวสาร มีการเตรียมมาเป็นอย่างดี การเรียงลำดับความชัดเจน ตลอดจนมีความกระชับและมีช่องทางในการส่งที่เหมาะสม ผู้ใช้บริการซึ่งเป็นผู้รับสารก็อยากฟัง และมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตามคำแนะนำหรือชักจูง

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึกและความเชื่อหรือการรู้
ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมี พฤติกรรมได้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของความคิดเห็น
หรือทัศนะนั้น โดยสรุปความคิดเห็นหรือทัศนะเป็นเรื่องของจิตใจทำให้ความรู้สึกนึกคิด และความ
โน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ความ
คิดเห็นหรือทัศนะมีผลให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมาจะเห็นได้ว่าความคิดเห็นหรือทัศนะ
ประกอบด้วย ความคิดเห็นหรือทัศนะที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้นออกมาโดยทางพฤติกรรม

แผนภูมิที่ ๒.๑ หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้มีพระราชดำรัสถึงเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” แก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิตดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า

ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญสำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อัฐมูตัวเองได้ ให้พอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนรอบครัวนี้จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ท่านนักเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ก็บอกว่าล้ำสมัย จริงอาจจะล้ำสมัย คนอื่นเขาต้องมีเศรษฐกิจที่ต้องการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกว่ามันไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ให้พอเพียงอยู่ได้อย่างข้าวที่ปลูก เคยสนับสนุนให้ปลูกข้าวพอเพียงได้ อย่างข้าวที่ปลูก เคยสนับสนุนให้ข้าวพอเพียงกับตัวเองและครอบครัวเก็บเอาไว้ในยุ้งเล็ก ๆ แล้วถ้ามีพอขาย แต่คนอื่นกลับบอกว่าไม่สมควร โดยเฉพาะทางภาคอีสาน เขาบอกว่าต้องปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อขายอันนี้ถูกต้อง ข้าวหอมมะลิขายได้ดี แต่เมื่อขายแล้วบริโภคเองต้องซื้อ ต้องซื้อจากใคร ทุกคนก็ปลูกข้าวหอมมะลิ ในภาคอีสานส่วนมากเขาชอบบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งใครจะเป็นคนปลูกข้าวเหนียว เพราะประกาศโฆษณาว่าคนปลูกข้าวเหนียวเป็นคน โง่ อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เคยได้สนับสนุน บอกว่าให้เขาปลูกข้าวบริโภคเขาจะชอบข้าวเหนียวก็ปลูกข้าวเหนียว เขาจะชอบปลูกข้าวอะไรก็ตาม ให้เขาปลูกข้าวอย่างนั้นแล้วเก็บไว้ เพื่อที่จะบริโภคตลอดปี ถ้ามีที่ที่จะทำนาปรัง หรือมีที่มากพอที่จะปลูกข้าว ก็ปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อที่จะขาย (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๐)

ในปีต่อมา พระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ มีความตอนหนึ่งว่า

คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในสาละวินเมื่อเท่าไร ๒๐-๒๔ ปี เมื่อปี ๒๕๑๗ ถึง ๒๕๔๑ นี้ก็ ๒๔ ปี ไซ้ใหม่ วันนั้นเราได้พูดว่าเราควรที่จะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็

แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนั้นจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามิมีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือยแต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้หมายความว่าอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๑)

สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัสนี้ ได้ว่า “คำว่าพอเพียงมีความหมายว่า พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่ามิมีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-Sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่า พอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง

บางคนแปลจากภาษาฝรั่งว่า ให้ยืนบนขาตนเอง คำว่ายืนบนขาตนเองนี้ มีคนบางคนพูดชอบกล ใครจะมายืนบนขาของคนอื่น มายืนบนขาเรา เราก็อกรธ แต่ตัวเองยืนบนขาของตัวเองก็ต้องเสียหลักหกล้มหรือล้มลง อันนี้ก็เป็นการคิดที่จะพึ่งไปหน่อย แต่ว่าเป็นตามที่เขาเรียกยืนบนขาของตัวเอง หมายความว่า สองขาของเรา ยืนบนพื้นให้อยู่ได้ ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปยืมขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน แต่พอเพียงนี้หมายความว่ากว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอกินเพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด - อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ - มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็มีความสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าไม่ต้องเบียดเบียนของคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง

ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้ามีใครมีความคิดอย่างหนึ่งและต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่างเดียวกับตัว ซึ่งอาจจะเป็นการคิดที่ไม่ถูกต้องไม่สมควรทำ ปฏิบัติอย่างนี้ก็การปฏิบัติแบบพอเพียง ความพอเพียงในความคิดก็คือแสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาคิดกับที่เราคิด อันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกัน โดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็เป็นการทะเลาะกัน จากการทะเลาะด้วย

วาก็กลายเป็นการทะเลาะด้วยกาย ซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหาย เสียหายแก่ผู้เป็นตัวละครทั้งสองคน ถ้าเป็นหมุกก็เลยเป็นการตีกันอย่างรุนแรง ซึ่งจะทำให้คนอื่นอีกมากเดือดร้อน

ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล ที่พูดอย่างนี้ก็เพราะต้องอธิบายคำว่าพอเพียงที่คนไม่เข้าใจความในพระราชดำรัสนี้ พระเจ้าอยู่หัวได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางคือคำว่า พอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมากพอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พุดจาก็พอเพียงทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียงทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ความพอเพียงในความคิด ก็คือ แสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้างและมาพิจารณาว่าที่เขาพูดกับที่เราพูดอันไหนพอเพียง อันไหนเข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไข เพราะว่าถ้าพูดกัน โดยที่ไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นการทะเลาะกันฉะนั้น ความพอเพียงนี้ ก็แปลว่าความพอประมาณ และความมีเหตุผล (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๑)

นี่เป็นนิยามความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ศ. ๒๕๔๑ มีหลายท่าน ทั้งที่เป็นผู้รู้และผู้ไม่รู้ ได้วิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานาจนเกิดความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิดไปก็มี แต่มีท่านผู้รู้ระดับปราชญ์อยู่ ๔ ท่านที่ให้ได้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้อย่างลึกซึ้งคือ

๑) ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างใน อุดมพร อมรรธรรม, ๒๕๔๕, หน้า ๒๔-๒๕) อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ผู้สนองงานรับใช้พระเจ้าอยู่หัวมานาน ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจอุมชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสร้างความสำเร็จก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไปได้

๒) ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างใน อุดมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔-๒๕) ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยนัยแห่งวัฒนธรรมว่า

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมาก เพราะต้องรวมเอา ๑) อุดมการณ์บางอย่าง ๒) โลกทัศน์บางอย่าง ๓) ความสัมพันธ์บางอย่าง ๔) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วยจึงจะนับได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริงทั้ง ๔ ประการที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ส่วนที่เรารู้จักกันว่าวัฒนธรรมนั่นเองถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายเช่นนี้เศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้น คือ เกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองในปริมาณเพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภคหรือทำรายได้พอสำหรับครัวเรือนเท่านั้น ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงคือวัฒนธรรม ไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูกหรือศีลธรรม ความละโมภและการประหยัดเท่านั้น แม้ว่าเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม

๓) ประเวศ วะสี (อ้างใน อุดมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔-๒๕) มองเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเชื่อมโยงหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีความสมดุล ไม่ต้องประสบวิกฤติ

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขายไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พุดเอาเอง และกลัวไปเองทั้งนั้น ถ้าจะกระตุกสักหน่อยก็ขอกล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คนโง่” ที่ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้

ประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวีเดนอร์แลนด์ เป็นตัวอย่างของประเทศที่เคยลำบากและเสียสมดุล ต่อเมื่อพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจพอเพียงจึงกลับเข้มแข็ง ได้สมดุล และเติบโตไปด้วยดี

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย ๗ ประการด้วยกันคือ

๑) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน

๒) จิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น

๓) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่ง ได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้เงิน

๔. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

๕) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

๖) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นทางวัฒนธรรม จึงจะ

มั่นคง เช่นเศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่แต่ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมงและการท่องเที่ยว

๑) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รูบวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกิน ไม่มีใช้ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิฉิบา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุขคือความเป็นปกติ และยั่งยืนซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น

- เศรษฐกิจพื้นฐาน
- เศรษฐกิจสมดุล
- เศรษฐกิจบูรณาการ
- เศรษฐกิจศีลธรรม

และนี่แหละคือเศรษฐกิจส่วนกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามั่วด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่าเศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดี ที่เชื่อมโยง กาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการใช้เศรษฐกิจไปใช้ลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นจนเสียสมดุลและวิกฤติ

๔) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (อ้างใน อุดมพร อมรธรรม, ๒๕๔๕, หน้า ๒๔- ๒๕) ได้มองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่จิตวิสัยและจิตวิสัย ดังนี้

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงอาจมองได้เป็น ๒ ด้าน คือ มองอย่างจิตวิสัย และมองแบบจิตวิสัย

๑) มองอย่างจิตวิสัย มองภายนอก คือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ

๒) ส่วนความหมายด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตใจภายใน คือ คนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิตถ้าสรุปอย่างสั้นที่สุดคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอยู่อย่างพอดีนั่นเอง เมื่อพอดีแล้วต่อไปจะขยายให้มีมากขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยถูกต้องชอบธรรมเป็นลำดับ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลาหลายปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้

อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทรงชี้แนะถึง แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชน และการพัฒนาประเทศให้ดำเนินการไปตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมนั้นจะต้องอาศัยเทคนิควิธีการ และยึดหลักของความพอประมาณในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนมาก นับถือ และเกี่ยวกับสติสัมปชัญญะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความของการมีเหตุผล และมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอควบคุมไปกับการอาศัยเงื่อนไขปัญญา หรือความรู้อันประกอบด้วย ความรอบคอบ และความระมัดระวัง พร้อมทั้งเงื่อนไขทางด้านคุณธรรมทั้งด้านจิตใจ และการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออก

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล (อ้างใน อุคมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔- ๒๕) ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า “เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีขึ้นเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะที่จะพึ่งพาตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและสถานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อ้างใน อุคมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔- ๒๕) ได้ให้ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยในแห่งวัฒนธรรม “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิคแต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมาก เพราะรวมเอา ๑) อุคมการณ์บางอย่าง ๒) โลกทัศน์บางอย่าง ๓) ความสัมพันธ์บางอย่าง ๔) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วย จึงนับว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ทั้ง ๔ ประการที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ส่วนที่เรารู้จักกันว่าวัฒนธรรม”

ประเวศ วะสี (อ้างใน อุคมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔- ๒๕) มองเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเชื่อมโยงหลายสิ่งหลายอย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้ความสมดุล ไม่ต้องประสพกับวิกฤต ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขายหรือส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเองและกลัวกันไปทั้งนั้น”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (อ้างใน อุคมพร อมรธรรม, ๒๕๔๘, หน้า ๒๔- ๒๕) ปรากฏในแห่งพุทธธรรมได้มองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่วัตถุนิยมและจิตวิสัย ดังนี้ “ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงอาจมองได้ ๒ ด้านคือ มองอย่างวัตถุนิยมและมองแบบจิตวิสัย

๑) มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอก คือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรแบบอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ

๒) ส่วนความหมายด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตใจภายใน คือคนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิต

ถ้าสรุปอย่างสั้นที่สุด คำเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียงนั่นเอง เมื่อพอดีแล้วต่อไปจะขยับขยายให้มามากขึ้นอีกก็ได้ ขอเพียงแต่ต้องหามาได้โดยชอบธรรมเป็นลำดับ

กรมการพัฒนาชุมชน (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, ๒๕๔๘, หน้า ๒-๓) ได้อธิบายไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบไปด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

๓.๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๓.๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

๓.๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔) เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

๕) แนวทางปฏิบัติ ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีสรุปได้ว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนว

ทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนนั้น ต้องมีกรอบแนวคิด คุณลักษณะที่ปฏิบัติ และคุณธรรมกรมการ พัฒนาชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (๒๕๔๒, หน้า ๓๘) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชน ชนบทไว้ว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้ ๕ ด้าน ด้วยกัน โดยใช้สัญลักษณ์ TERMS คือ

- ๑) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี
- ๒) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
- ๓) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ
- ๔) พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ
- ๕) พึ่งตนเองได้ทางสังคม

จากทฤษฎีการพึ่งตนเอง ข้างต้น เป็นกรอบที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลในชุมชนที่จะสามารถ พึ่งตนเองอย่างรอบด้านซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติได้เหมาะสม มีจิตใจเข้มแข็งปกติ อยู่ในสังคมได้อย่างกลมกลืนซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อบุคคลสามารถดำเนินตามกรอบได้ก็จะมีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

มาสโลว์ Abraham H.Maslow (อ้างใน อภิชาติ พุทธบุญ, ๒๕๔๒, หน้า ๑๗) เป็น นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ ได้สร้างทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นสมมติฐานอยู่ ๓ ประการ คือ

- ๑) มนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่มีการสิ้นสุดตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่
- ๒) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีก ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นจึงจะมีอิทธิพลจูงใจต่อไป
- ๓) ความต้องการของคน มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญใน เมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการขั้นสูงก็จะตามมา

มาสโลว์ (Maslow) (อ้างใน อภิชาติ พุทธบุญ, ๒๕๔๒, หน้า ๑๗) ได้แบ่งลำดับความ ต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ลำดับ

๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความ ต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความ ต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความ ต้องการด้านร่างกายยังไม่ตอบสนองเลยในด้านนี้ โดยปกติแล้วองค์กรทุกแห่งมักจะตอบสนอง ความต้องการของแต่ละคนด้วยวิธีทางอ้อมคือ การจ่ายเงินค่าจ้าง

๒) ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกาย ได้รับตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการ ทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่าง ๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัย จะเป็นเรื่อง

เกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้ความปลอดภัยถึงความต้องการมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงานอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น หมายถึง สถานะทางสังคม

๓) ความต้องการทางด้านสังคม ภายหลังจากที่ได้รับสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้วจะมีความต้องการสูงขึ้น คือ ความต้องการทางสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งที่สนใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าคุณเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งทางของกลุ่มทางสังคมเสมอ

๔) ความต้องการที่จะมีฐานะดีในสังคม ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้คือ ความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ และความสำคัญในตัวของตัวเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

๕) ความต้องการที่จะสำเร็จในชีวิต ลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ คือความต้องการที่อยากประสบความสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝันที่อยากได้รับผลสำเร็จในสิ่งอันสูงส่งในทัศนะของตน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ทฤษฎีมาสโลว์ ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์มีความต้องการ ๕ ประการ เมื่อความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการสิ่งอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก

มาสโลว์ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความต้องการของคนที่มีผลพฤติกรรมที่แสดงออกมาประกอบไปด้วย ๒ หลักการ คือ

๑) หลักการแห่งความขาดตกบกพร่อง ความขาดตกบกพร่องในชีวิตประจำวันของคนที่ได้รับอยู่เสมอ จะทำให้ความต้องการที่เป็นความพอใจของคนไม่เป็นเหตุจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ อีกต่อไป คนเหล่านี้กลับจะเกิดความพอใจในสภาพที่ตนเป็นอยู่ ยอมรับและพอใจความขาดแคลนต่าง ๆ ในชีวิต โดยถือเป็นเรื่องธรรมดา

๒) หลักการแห่งความเจริญก้าวหน้า กล่าวคือ ลำดับขั้นของความต้องการทั้ง ๕ ระดับ จะเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้จากระดับต่ำไประดับสูงกว่าและความต้องการของคนในแต่ละระดับจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความต้องการของระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้วนั้น จะเห็นว่าความต้องการสิ่งที่ไม่ได้ความรู้สึกขาดแคลนของมนุษย์ทุกคนความรู้สึกปลงตกในสภาพที่ตนเป็นอยู่ ตัวอย่าง เช่น เมื่อคนได้รับการตอบสนองความต้องการอยู่ในระดับหนึ่งแล้วอย่างสมบูรณ์ ก็อยากได้รับการตอบสนองความต้องการอีกในระดับสูงกว่าแต่มีข้อจำกัดที่เป็น ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ หรือไม่สำเร็จตามความต้องการ สิ่งนี้จะทำให้คนเราหยุดการแสวงหาที่ถอย และยอมรับสภาพไม่มีการดิ้นรนอีกต่อไปในทิศทางตรงกันข้าม ถ้าความต้องการในระดับ

ต่ำกว่าในแต่ละระดับได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่คนก็จะเกิดความต้องการในขั้นต่อไปอีก จนกระทั่งบรรลุถึงความต้องการระดับสูงสุด คือ การได้ความสำเร็จในชีวิต

สรุปได้ว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสร้างเสริมศักยภาพ เพื่อให้นักศึกษาในระดับชั้นปริญญาโท เข้าใจถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะนำไปพัฒนาตัวเองและสังคม ไปตลอดจนพัฒนาประเทศ และเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจคำว่าเศรษฐกิจไทยที่ให้รู้จักการเตรียมพร้อม ตลอดไปจนถึงการสร้างเสริม การสนับสนุนให้มีมาตรฐานในระดับการศึกษาปริญญาโทของมหาวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ประการแรก เป็นเศรษฐกิจที่ยึดหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอ กับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือ จากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นผู้กำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก.

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมและแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรเหล่านี้ได้การพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นรวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจะเจริญเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสภาพการณ์การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น.

ประการที่สาม เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้เพียงมิติเดียว หากยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามให้คงอยู่ตลอดไป

พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๗ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙

ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๔, หน้า ๔)

สรุปได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรัสถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทรงมุ่งเน้นให้ประชาชนผู้ยากไร้โดยเฉพาะเกษตรกรในชนบทได้พ้นจากความยากจน ถ้าหากยากแค้นและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อย่างน้อยก็พออยู่ พอกิน มีความพอเพียงในชีวิตเพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไปกรอบแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยรวมนั้น คือ ความพอเพียง เรียบง่าย ประหยัด มีประสิทธิภาพแก้ปัญหาได้จริง ๆ โดยมองถึงคุณภาพของชีวิตเป็นหลักของความ “คุ้มค่า” มากกว่า “คุ้มทุน” หรือตัวเลขทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตตามแนวแห่งพุทธะและหลักพุทธธรรม คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลาย และมีสันติสุข

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรง และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการทำกิจการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินทุกชั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีในทุกกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียงมิได้มุ่งเน้นเฉพาะภาคการเกษตร แต่ยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิต การประกอบกิจกรรมของภาคธุรกิจ การค้าระหว่างประเทศหรือแม้แต่การดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทย ภายใต้หลักการที่สำคัญ

๑) ใช้ทางสายกลาง โดยเน้นการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัดหรือ เร่งช้าจนเกินไป มีความพอดี เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลจะคำนึงถึงความสามารถในการ ดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่ อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ ไม่ หลงใหลกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพเสรีภาพที่จะไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด เป็นการสร้างพื้นฐาน ความมั่นคงในการดำรงชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และถ้าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ระดับประเทศ จะคำนึงถึงความสามารถของชุมชนเมืองและภูมิภาค ในการผลิตสินค้าและบริการ ทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็น เจ้าของ

๒) ให้ความสำคัญกับความพอประมาณ โดยยึดหลักความมีเหตุผล ดังนั้นการตัดสินใจใน เรื่องต่าง ๆ ควรใช้เหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาในการพิจารณา เรื่องราวต่าง ๆ ไม่หลงไปกับกระแสวัตถุนิยม ซึ่งจะนำไปสู่การใช้จ่ายเกินตัว หรือการใช้เงินอย่าง ไม่คุ้มค่า และขาดประสิทธิภาพ.

๓) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีความพอเพียงทั้งใน ด้านวัตถุ และด้านจิตใจเป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ของคนในประเทศ ให้รู้จักคำว่า “พอ” เพื่อขจัดความโลภให้น้อยลง จะได้มีความสุขทั้งกายและทาง ใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคมส่วนรวม ทั้งประเทศ พร้อม ๆ กับสร้างฐาน ทางสังคม และธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่พื้นฐานทั้ง ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมั่นคง และยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐานหรือเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมี พระราชดำรัสถึงเมื่อวันที่ ๕ ธ.ค. ๒๕๔๐ มีความคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน (พิพัฒน์ ยอด พุทธิการณ, ๒๕๕๐, หน้า ๑๘-๑๙)

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (อ้างใน ฎริบัญญัติ เกิดศรี, ๒๕๕๓, หน้า ๑๑) ได้ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็น

แนวทางปฏิบัติของประชาชนโดยทั่วไป ความว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างสมดุลด้วยการดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สมพร เทพสิทธิ์า (๒๕๔๘, หน้า ๓๘-๔๓) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรมเช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจนายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจเพราะครอบคลุมถึง ๔ ด้าน มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม

๑) ด้านเศรษฐกิจเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจแบบพอกินให้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจนสามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

๒) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จากใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจ ในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

๓) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอารัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่สภายูวพุทธิกสมาคมทั่ว

ประเทศครั้งที่ ๑๘ ในวันที่ ๑๘ สมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่ออัญเชิญไปอ่านในพิธี
เปิดการประชุมยุวพุทธิกมกราคม ๒๕๓๐ มีข้อความที่สำคัญ ดังนี้

สมาคมทั่วประเทศครั้งที่ ๑๘ ในวันที่ ๑๘ สมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อ
อัญเชิญไปอ่านในพิธีเปิดการประชุมยุวพุทธิกมกราคม ๑๕๓ มีข้อความที่สำคัญ ดังนี้

การสร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินทอง หรือการช่วยตัวเองใน
ปัจจุบันนี้เห็นว่าจะเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความสงบให้เกิดขึ้นก่อนโดยเร็ว เพราะ
ถ้าความสงบยังไม่เกิดเราก็คงอ่านแก้ปัญหาหรือจะรวมกำลังกันทำงานช่วยตัวเอง
ไม่ได้ ความสงบนั้นภายนอก ได้แก่สถานการณ์อันเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่มีวุ่นวาย
ขัดแย้ง ไม่มีการเอาโรคเอาเปรียบเบียดเบียนหรือมุ่งร้ายทำลายกัน ภายใน ได้แก่
ความคิดจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหว หรือเดือดร้อนกระวนกระวายด้วยอำนาจ
ความมักได้เห็นแก่ตัว ความร้ายกาจเพ่งโทษ ความหลงใหลห่อเหิมอันเป็นต้นเหตุ
ของอกุศลทุจริตทั้งหมด การทำความสงบนั้นต้องเริ่มที่ภายในตัว ในใจก่อน (สม
พร เทพสิทธิ, ๒๕๔๕, หน้า ๓๕-๔๗)

๔) มิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (Way of life)

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่
ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการ
ทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุด ปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

สาเหตุประการหนึ่งของความยากจน คือ การขาดการประหยัดและอดออม ใช้เงินเกินกว่า
รายได้ ใช้จ่ายเงินซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่เกินจำเป็น ใช้จ่ายเงินเพื่อการเที่ยวเตร่และความ
สนุกสนานที่เกินขอบเขต

คนไทยมักจะชอบแข่งขันในการใช้สินค้าที่มียี่ห้อราคาแพง ทำให้ใช้จ่ายเงินอย่างสูญ
ฟุ่มเฟือยเกินฐานะ ตามคำกล่าวที่ว่า มีรายได้น้อยแต่มีรสนิยมสูง เมื่อรายได้ไม่พอกู้หนี้ยืมสิน หรือ
ซื้อสินค้าเงินผ่อน ทำให้ต้องมีหนี้สิน จำนวนหนี้สินได้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ บางคนไม่มีเงินชำระหนี้ก็ต้อง
หาทางออก โดยการฆ่าตัวตาย

ในทางเศรษฐกิจ เงินออม (Saving) ของประชาชน คือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา
ประเทศ ประเทศที่มีเงินออมสูง ก็ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้สามารถที่จะให้
ประเทศอื่นกู้ยืมเงินได้ ส่วนประเทศที่มีเงินออมต่ำ หรือไม่มีเงินออมก็ต้องกู้เงินจากต่างประเทศ
มาใช้หากู้และเป็นหนี้มากเกินไปก็จะทำให้กระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจ และการเงิน

จากต่างประเทศเป็นจำนวนถึง ๕๐,๐๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในกลางปี ๒๕๕๐ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และการเงินอย่างรุนแรง

คนที่มีเงินออมจะต้องเป็นคนประหยัด ใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ คนที่ไม่ควบคุมการใช้จ่าย มีนิสัยฟุ่มเฟือย เห็นคนอื่นมีอยากมีบ้างทั้งที่ฐานะทางการเงินไม่อำนวยให้จะพยายามหาเงินมาไม่ว่าโดยทางสุจริต หรือทุจริตไม่ว่าชอบธรรม หรือไม่ชอบธรรม

สมพร เทพพิชิต (๒๕๔๕, หน้า ๘) ได้กล่าวถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อมีข้อความ ที่สำคัญ ดังนี้

“ความฟุ้งเฟ้อทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเฟ้อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาป้อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลาป้อนเท่าไรไม่พอ หาเท่าไรไม่พอ ฉะนั้นจะต้องหาทางป้องกัน วิธีจะนำมาป้อนความฟุ้งเฟ้อซึ่งก็คือ การทุจริต”

การมีวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

- ๑) มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
- ๒) ให้อึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณ และพอใจ
- ๓) มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือ และช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน
- ๔) ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

๕) ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน ให้สามารถพออยู่พอกินไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม

จากกรอบความคิด ของปรัชญาเศรษฐกิจนี้ เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนทั้งแนวทางปฏิบัติ และตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น โดยปรัชญาใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน ประเทศ ในที่นี้มองในแง่การบริหารเศรษฐกิจระดับประเทศ เป็นการมองโลกในลักษณะที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอนและมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก คือไม่ใช่ปิดประเทศแต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เสรีเต็มที่อย่างไม่มี การควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดยพึ่งพิงภายนอกทั้งหมดคุณลักษณะเน้นการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุและการสร้างภูมิคุ้มกัน

ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

ความพอประมาณ คือ ความพอดี กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นการยื่นได้โดยลำแข้งของตนเอง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภคการผลิตอยู่ในระดับ

สมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ความมีเหตุผล หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณในมิติต่าง ๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ต้องเป็นการมองระยะยาว คำนึงถึงความเสี่ยง มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิด

การมีภูมิคุ้มกัน ในตัวดีพอสมควร พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสถานะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกได้ว่าพอเพียง ไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันแต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้ เงื่อนไขการปฏิบัติ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีความรอบรู้รอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐาน เพื่อนำไปใช้การปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง

ความรอบคอบ คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้ และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่นักวิชาการนักธุรกิจ มีสองด้าน คือ ด้านจิตใจ ปัญญาและด้านกระทำ ในด้านแรกเป็นการเน้นความรู้คู่คุณธรรมและตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสมส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญาและความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบหลักการหลักธรรมหลายประการ อาทิ

๑) เป็นปรัชญาแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ

๒) เป็นปรัชญาในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

๓) จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๔) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (๒๕๕๐, หน้า ๘๑-๘๔) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่าสามารถแบ่งได้ ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ เป็นเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว คือ พึ่งพาตนเองได้ช่วยเหลือเกื้อกูล สามัคคีกลมเกลียว มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต อยู่อย่างปกติสุข

ระดับที่ ๒ เป็นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร มีการรวมพลังกันเพื่อดำเนินงานด้านต่าง ๆ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระดับที่ ๓ เป็นความพอเพียงในระดับเครือข่าย ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกมีการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล (๒๕๔๓, หน้า ๒๘๔-๒๘๖) ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” ว่าเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวโดยสรุป คือ การหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ คือ

๑) พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าคนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดัน ให้มีภาวะจิตใจฮึกเหิมต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัส “การพัฒนาตน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบาย หรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลดีแน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

๒) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่น ได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกันดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประสานสัมพันธ์กันให้ดีเพื่อให้งานทั้งหมดเกี่ยวพันสนับสนุนกัน”

๓) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัตถุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์

สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศไทยอย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

๔) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี การส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า “จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่น สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ กันก็มีลักษณะแตกต่าง ๆ กันมากเหมือนกัน”

๕) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้นกล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

ประมวล วะสี (๒๕๕๐, หน้า ๕-๖) ได้ให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายของการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งชาติหรือเป็นหนึ่งในระเบียบวาระริบด่วนของชาติอันประกอบด้วย ๑) สร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ ๒) สร้างเศรษฐกิจพอเพียง ๓) ปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ๔) ปฏิรูประบบรัฐ ทั้งการเมือง และระบบราชการ ๕) ปฏิรูปการศึกษา ๖) ปฏิรูปสื่อ ๗) ปฏิรูปกฎหมาย ที่เมื่อเชื่อมโยงกันแล้วจะทำให้ประเทศไทยมีฐานที่เข้มแข็งและเติบโตได้อย่างสมดุล เศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการเชื่อมโยงชีวิต จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความเป็นประชาสังคมดั่งนั้น จึงอาจเรียกชื่อปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐานเศรษฐกิจคุณภาพ เศรษฐกิจบูรณาการ หรือเศรษฐกิจศีลธรรม

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก (อ้างใน ดร. อภิชัย พันธเสน ๒๕๔๓, หน้า ๑๔) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางของคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ กระบวนทัศน์ใหม่ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่บนพื้นฐานของหลักการสังคมอันเป็นรูปธรรมที่จำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิด และทิศทางการปฏิรูปการพัฒนา

ดร. อภิชัย พันธเสน (๒๕๔๓, หน้า ๑๔) ได้ให้ทัศนะเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าไม่อยู่เหนือพุทธเศรษฐศาสตร์หรืออีกนัยหนึ่งแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์และพุทธเศรษฐศาสตร์นั้นมีสถานะภาพไม่แตกต่างจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ เช่น แนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบมาร์กซ์และมาร์แชลล์ หรือแบบเคนส์หากแต่รากฐานวิธีคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก มีพื้นฐานวิธีคิดในส่วนที่มาจากความเชื่อว่า มนุษย์มีเหตุผลและพยายามแสวงหาความพึงพอใจสูงสุดแต่พุทธเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชชา

หรือความไม่รู้ อันเป็นต้นเหตุของความไร้เหตุผล ปัญญา ที่เกิดจากการรักษาศีลและมีสมาธิจะทำให้
ให้ความไร้เหตุผลของมนุษย์ลดลง ศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ อธิบายว่าการที่แนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียงเน้นย้ำความพอประมาณ มีเหตุผล หรือการทำให้ดีที่สุดใน โดยมีการจัดการความเสี่ยงที่
เหมาะสมใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจทุกสาขาของประเทศ เนื่องจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการ
ยับยั้งหรือลดความโลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (๒๕๓๑, หน้า ๔๑) พระเถระผู้มีชื่อเสียงที่ได้รับการยก
ย่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ให้แนวคิดว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ เศรษฐศาสตร์สาย
กลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา
เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ถือได้ว่าเป็นสัมพัฒนา คือเป็นไปอย่างถูกต้องและพอดี ส่วนความพอดีนั้น
คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกันนั่นเอง นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์แนวพุทธยัง
ได้ให้ความเห็นว่าเศรษฐศาสตร์จะมีความหมายอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อมีส่วนในการพัฒนาศักยภาพ
ของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์มีความสามารถในการดำรงชีวิตที่ดีงาม และมีการพัฒนาทางจิตใจให้สูง
ยิ่งขึ้นด้วย มิฉะนั้นเศรษฐศาสตร์จะมีไว้เพื่ออะไร ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของความ “พอดี” ที่
นอกเหนือจากที่ว่าความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกันแล้ว

ความหมายอีกอย่างหนึ่งของความพอดี หรือมัชฌิมา คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น คำว่าไม่
เบียดเบียนผู้อื่นในพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เพราะคนเรามีหลักว่า อหิงสา สพฺพปาณานํ แปลว่าไม่
เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง ซึ่งสมัยนี้เรียกว่า Ecology-System แปลว่า ระบบนิเวศ เมื่อมองในแง่ของ
พระพุทธศาสนาหลักการทางเศรษฐศาสตร์ก็มาสัมพันธ์กับเรื่องระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ว่ามี
องค์ประกอบ ๓ อย่าง สัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่ องค์ประกอบ ๓ อย่างนี้ คือ มนุษย์ธรรมชาติ และ
สังคม องค์ประกอบทั้งสามในการดำรงอยู่ของมนุษย์จะต้องประสานเกื้อกูลกันฉะนั้น พฤติกรรม
ในทางเศรษฐศาสตร์ของมนุษย์จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือ ไม่ทำให้เสียคุณภาพ
ชีวิตของตนเอง แต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและไม่เบียดเบียนคนอื่น คือ ไม่ก่อให้เกิด
ความเดือดร้อนแก่สังคม และไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติ

อี เอฟ ชูเมกเกอร์ (อ้างใน พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๑, หน้า ๔๑) ได้เสนอ
ความคิดทางเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ ซึ่งต่อต้านเศรษฐศาสตร์แบบวัตถุนิยม ความเรียงเรื่อง
“เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” (Buddhist Economics) ของเขาได้กลายเป็นธรรมเนียมหนึ่งในมรรคแปด
ของพระพุทธเจ้าเป็นเศรษฐศาสตร์แนวพุทธนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ส่งเสริมให้มนุษย์มีมาตรฐาน
การครองชีพที่สูง โดยวัดจากจำนวนการบริโภคและถือว่าผู้ที่บริโภคมากจะ “อยู่ดีกินดี” กว่า
ผู้บริโภคน้อย แต่นักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีความเห็นว่าการบริโภคเป็นเพียงมรรคที่จะนำมาซึ่ง

ความอยู่ดีกินดี ดังนั้นจุดมุ่งหมายน่าจะอยู่ที่การทำให้การกินคืออยู่ดี เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ ความเรียบง่าย อหิงสาธรรมและทางสายกลาง

เมกเกอร์ (อ้างใน พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๑, หน้า ๔๑) ยังได้เขียนหนังสือเรื่อง “Small is Beautiful” โดยเน้นให้ประเทศกำลังพัฒนาพัฒนาประเทศโดยยึดหลักเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ชูเมกเกอร์ได้เสนอให้ใช้เทคโนโลยีระดับกลางซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีศักดิ์ของความเป็นคน ในการแก้ไขปัญหาการว่างงาน การอพยพของประชากรจากชนบทมาสู่เมือง การครอบงำของบริษัทที่มีการจัดองค์กรขนาดใหญ่ต่อคนงาน

ชูเมกเกอร์ (อ้างใน พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๑, หน้า ๔๑) ได้กล่าวเตือนว่า การทำให้ประเทศเป็นประเทศสมัยใหม่ (Modernization) ดังที่ปฏิบัติกันทุกวันนี้ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าทางศาสนา และคุณค่าทางจิตใจ ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นหายนภัย เช่น ความล่มจมของเศรษฐกิจชนบท ปัญหาการว่างงานที่เพิ่มขึ้นทั้งในชนบทและตัวเมือง และการเจริญเติบโตของชนชั้นกรรมาชีพในตัวเมือง โดยที่ไม่สามารถหาความสุขได้ทั้งทางกาย และทางใจ

นอกจากนี้ยังมีความคิดแนวใหม่เกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์สีเขียวหรือ Green Economics เศรษฐศาสตร์สีเขียว เน้นเรื่องคุณภาพของประชาชนที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์สีเขียวมีแนวคิดว่าการสนองความต้องการทางวัตถุ ไม่อาจทำให้มนุษย์หรือสังคมมีความสุขสมบูรณ์มากขึ้นเท่าใดนัก การแสวงหาวัตถุของคนกลุ่มหนึ่ง (ซึ่งแสวงหาอย่างไร้ขอบเขต) จะทำให้คนอีกกลุ่มหนึ่ง (ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม) ต้องตกอยู่ในความทุกข์ยากเพราะคนกลุ่มน้อยนั้นจะเอาทรัพยากรส่วนใหญ่ไปครอง และไปใช้เกือบหมด

มหาตมะ กานธี (อ้างใน พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), ๒๕๓๑, หน้า ๔๑) ได้กล่าวไว้ว่า “โลกเรามีทรัพยากรเพียงพอสำหรับสนองความต้องการของมนุษย์ แต่มีไม่เพียงพอสำหรับความโลภของมนุษย์” มนุษย์เราจึงต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดใหม่โดยไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและความเห็นแก่ตัวเกินไป จะต้องคำนึงถึงด้านจิตใจ นึกถึงประโยชน์ของผู้อื่น และสังคมด้วย เพื่อทุกฝ่ายจะอยู่ร่วมกัน ได้ด้วยความสงบสุข เศรษฐศาสตร์ที่เน้นเรื่อง “ยิ่งมากยิ่งขึ้น” (The Economics of more and more) จะต้องเปลี่ยนเป็นเศรษฐศาสตร์ของความ “พอดี” (The Economics of Enough) ซึ่งตรงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในเรื่องมัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะพอดี

สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ คือมัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะพอดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (๒๕๔๑, หน้า ๖-๑๑) ได้กล่าวว่าการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าให้ไปอย่างพอเพียงซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี ๕ ด้าน คือ ความพอดีด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง (๒๕๕๐, หน้า ๓๐๔) ได้อธิบายว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัญญาชุดหนึ่ง “หัวใจสำคัญของการพัฒนาตามวิถีทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การสร้างปัญญา” ซึ่งผู้ที่เข้าถึง ได้นั้นต้องมีกระบวนการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการสั่งสมปัญญาดังกล่าว ประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือ ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองประการที่ ๒ คือ การรู้จักข่มใจตนเอง การฝึกใจตนเอง ประการที่ ๓ คือ การอดทนอดกลั้นและอดออม ประการที่ ๔ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง ด้วยเหตุแห่งการปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทคุณธรรม ๔ ประการนี้ จึงสามารถแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อสู่ความสำเร็จของชีวิตสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเป็นเหตุเป็นผลและเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้ดังนี้

- ๑) การจับประเด็นปัญหา
- ๒) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- ๓) การกำหนดขอบเขต เป้าหมายในการแก้ปัญหา
- ๔) การเขียนคำปณิธาน
- ๕) การดำรงความมุ่งหมาย
- ๖) การอดทน อดกลั้น และอดออม
- ๗) การละวางความชั่ว ความทุจริต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ได้กล่าวถึง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา

ความพอเพียง หมายถึง ความมีเหตุผล ความพอประมาณรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สรุปได้หลัก ๕ ประการดังนี้

- ๑) หลักความมีเหตุผล
- ๒) หลักความพอประมาณ
- ๓) หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี
- ๔) หลักความรู้
- ๕) หลักคุณธรรม

สุทิน ลีปิยะชาติ (๒๕๕๐, หน้า ๑๘๐-๑๘๑) ได้กล่าว ถึงการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ในระดับครอบครัว บุคคล ความมีวิถีชีวิตที่พอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ

ในระดับชุมชน ควรร่วมมือกันทำกิจกรรม ร่วมตัดสินใจ พัฒนาเกษตร เรียนรู้ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อนเพื่อพัฒนาชุมชน

ในระดับประเทศ ส่งเสริม สร้างสมดุล ทุนสังคมเศรษฐกิจ ทรัพยากร โดยเน้นตลาดในประเทศก่อน เหลือจึงส่งออกไม่ลงทุนมากเกินไป

ประเวศ วะสี (๒๕๕๐, หน้า ๕-๖) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย ๗ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) มีความพอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- ๒) มีจิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่น ได้คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
- ๓) สิ่งแวดล้อมพอเพียง มีการอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหาได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสานได้ทั้งอาหารสิ่งแวดล้อมและเงิน
- ๔) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคมปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ๕) มีความรู้ คือ มีปัญญาพอเพียงมีการร่วมกันในการปฏิบัติงานมีระบบขั้นตอนในการปฏิบัติงานแสวงหาความรู้เสมอมีวางแผนการ การทำงานและมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง
- ๖) อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมพอเพียงเศรษฐกิจควรสัมพันธ์และเติบโตจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม
- ๗) มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่รวบรวมเด็วจนเด็วรวบแบบกะทันหันส่งผลต่อสุขภาพกายสุขภาพจิตเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

อิระวัษร์ จันทรประเสริฐ (๒๕๔๑ : ๑๖-๑๗) ได้นำเสนอแนวคิดในการพัฒนา คือ การจัดสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาสู่ความพอมีพอกิน หรือพึ่งตนเองได้ แล้วก้าวสู่กำลังผลิตของสังคมกล่าวคือ

๑) การจัดสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ประชากรกลุ่มผู้ประสบปัญหาได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือและได้รับบริการขั้นพื้นฐานได้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปกติสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นปกติสุข

๒) พัฒนาให้พออยู่ พอกินหรือพึ่งพาตนเองโดยมุ่งเน้นให้ประกอบอาชีพการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ พร้อมกับการฝึกอบรมวิชาชีพที่เหมาะสมตามความถนัดและมีตลาดรองรับ รวมถึงสามารถทำงานในไร่นาหรือชุมชนได้ตลอดทั้งปี กลุ่มประชากรผู้ยากไร้ อันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย การว่างงาน การถูกเลิกจ้างหรือสาเหตุอื่นซึ่งกระทบต่อครอบครัว ต้องได้รับการดูแลเพื่อให้มีงานทำ มีอาชีพและรายได้ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ๒ ลักษณะ คือ การกลุ่มประกอบอาชีพ และการจ้างงานพัฒนาชุมชนและพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภค ซึ่งส่งผลสู่กระบวนการผลิตอย่างอื่น เช่น แหล่งน้ำ แหล่งท่องเที่ยว ถนน ฯ

๑) “เศรษฐกิจ พอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในโอกาสต่าง ๆ สรุปออกมาเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท แล้วทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณาเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

๒) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอ สมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี

และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดีจากนิยามความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำไปสู่การปฏิบัติ นำมาซึ่งความหมายในแต่ละภาคส่วน อาทิ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

๓) เศรษฐกิจ พอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ทางด้านสังคม ทางด้านสิ่งแวดล้อม และทางด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใดหากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

การบรรยายพิเศษให้สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๕ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุม ๑ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีฐานแนวคิดที่สะท้อนมาจากผลการพัฒนาของประเทศไทย ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน และสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว

อาจกล่าวได้ว่าเวลานี้ระบบเศรษฐกิจโลกเหลือเพียงข้าวเดียวคือข้าวเสรีนิยม หรือทุนนิยมหรือบริโคนิยม ซึ่งในโลกทุนนิยมนี้ประเทศต่าง ๆ มุ่งแสวงหาความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง และลักษณะสำคัญคือแสวงหาความร่ำรวยจากการลงทุน การบริโคนิยมถือเป็นทฤษฎีหลักของระบบทุนนิยม ถ้าปราศจากจุดนี้แล้วถือว่าเจริญไม่ได้ เพราะฉะนั้น จึงเกิดภาวะของการแข่งขันกันอย่างรุนแรงและ มีการกระตุ้นให้เกิดการบริโคนิยมอยู่ตลอดเวลา โดยการกระตุ้นกิเลส ทำให้เกิดการอยาก ซึ่งจะทำให้ระบบนี้อยู่ได้ อย่างไรก็ตามสินค้าที่นำมาบริโคนิยมทุกอย่างต้องผลิตมาจากวัตถุดิบที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาแปรรูปเพื่อให้ใช้งานได้ ขณะเดียวกันเมื่อมีการบริโคนิยมก็ก่อให้เกิดของเสียออกมาในปริมาณเกือบจะเท่ากัน ฉะนั้น โลกจะต้องรับภาระอย่างมาก ก็จะต้องป้อนวัตถุดิบเพื่อการบริโคนิยมและหลังจากนั้นต้องแบกรับภาระขยะของเสียที่มาจากบริโคนิยม โดยที่การจัดการเรื่องกำจัดขยะเสียยังทำได้น้อยมาก การนำกลับมาใช้ใหม่มีแค่ ๑๕% ยิ่งเวลานี้มีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโคนิยมจะเห็นว่าสินค้าประเภทใช้ ครั้งเดียวทิ้งมีจำนวนมาก ปัญหาคือทรัพยากรธรรมชาติจะแบกรับไหวหรือไม่ คำตอบก็คือไม่ไหว เพราะเวลานี้ทั่วโลกมีการบริโคนิยมในอัตรา ๓ : ๑ คือทรัพยากรธรรมชาติถูกบริโคนิยมไป ๓ ส่วน แต่สามารถชดเชยกลับมาได้เพียง ๑ ส่วน ซึ่งถ้ายังคงมีการบริโคนิยมกันในอัตรานี้ต่อไป ก็จะต้องพบกับปัญหาในที่สุด อย่างไรก็ตามได้เริ่มมีกระแสของกลุ่มคนที่มีปัญญาคิดขึ้น เพราะเริ่มมองเห็นถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อสภาวะโลกปัจจุบัน ในประเทศไทยตั้งแต่มีแผนพัฒนาฉบับแรก ในปี ๒๕๐๕ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาตามรูปแบบของทุนนิยมเช่นกันเพราะในตอนนั้นก็คิดจะทำแผนพัฒนาฯ ได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศเข้ามาสอนวิชาการวางแผนให้ โดยมีการนำเอาปรัชญาการวางแผนแบบตะวันตกเข้ามาด้วยคือมุ่งสร้างความร่ำรวย ทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาให้เจริญเติบโตขึ้นจริง แต่เป็นความเจริญเติบโตที่สร้างและแลกกับการต้องสูญเสียป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายล้าง ไปเป็นจำนวนมาก จะเห็นว่าความเจริญเติบโต ซึ่งได้ดำเนินมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ บัดนี้ มีเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นทำให้เกิดวิกฤตต่อเศรษฐกิจของประเทศ คือโตแล้วแตก เป็นสัจธรรมอย่างหนึ่งคือ เมื่อเศรษฐกิจโตมากขึ้น ในที่สุดก็จะแตกออก และก็จะมาเริ่มต้นกันใหม่

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการมองหาว่าอะไรคือสาเหตุของวิกฤตการณ์ฟองสบู่แตก ครั้งนั้นจะพบว่า เป็นเพราะการเติบโตของไทยอยู่บนฐานที่ยังไม่มีความพร้อม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ว่าการพัฒนาบ้านเมืองเหมือนการสร้างบ้านเวลาที่มีการสร้างบ้านสิ่งแรกที่ต้องทำคือต้องวางฐานรากฝังเสาเข็ม และเสาเข็มแต่ละต้นจะถูกคำนวณมาแล้ว ว่าต้องแบกน้ำหนักเท่าใดแล้วจึงสร้างบ้าน แน่แน่นอนว่าถ้าเสาเข็มวางไว้สำหรับบ้านสองชั้นก็จะแบกรับได้แค่ บ้านสองชั้นเท่านั้น การพัฒนาประเทศก็เช่นกันแต่ที่ผ่านมามีประเทศไทยเหมือนการยกก้าวเข้าสู่

การพัฒนาโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงฐานะรากของประเทศ ซึ่งน่าจะมีฐานในภาคการเกษตรแต่กลับมุ่งไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มี ความต้องการปัจจัยสำคัญ ๓ เรื่อง คือ

๑) เงิน ซึ่งประเทศไทยอาจมีไม่พอก็ไปกู้มาเพิ่ม

๒) เทคโนโลยี ซึ่งประเทศไทยไม่เคยสร้างอะไรขึ้นมาเองก็จะนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมาใช้ และ

๓) คน ซึ่งมาตรฐานการศึกษาของไทยต่ำลง มหาวิทยาลัยมากขึ้นแต่คุณภาพลดลง แต่ถ้าคนที่รู้ด้านการในประเทศไม่มีก็ไม่เป็นไรอีกก็จ้างต่างชาติเข้ามา จะเห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยตั้งอยู่บนฐานของคนอื่นทั้งสิ้น และเมื่อมีการย้ายฐานการลงทุนออกไปเศรษฐกิจก็ล้มในที่สุด สถานการณ์นี้เป็นวัฏจักรของการพัฒนาเหมือนกับวัฏจักรเชิงพุทธคือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยึดหลักการพอดีตั้งแต่แรกโดยให้มีการพัฒนา ไปตามขั้นตอนเป็นระยะ ๆ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจสำหรับคนยากคนจน ไม่ใช่เศรษฐกิจที่จะต้องมาห่อตัว พระองค์ท่านให้ร่ำรวยแต่ร่ำรวยแล้วต้องรักษาให้คงอยู่ ร่ำรวยและต้องยั่งยืน และต้องกระจายอย่างทั่วถึง พระองค์ท่านรับสั่งให้คำไว้สามคำเป็นหลักสามประการและฐานใหญ่ไว้หนึ่งฐาน เป็นแนวทางของการพัฒนาประเทศ และจะนำไปใช้ในการบริหารงานในองค์กรใด ๆ ก็ได้ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ให้ใช้เหตุผลอย่าใช้กิเลสตัณหาเป็นเครื่องนำทาง อย่าเอาแต่กระแส ต้องมีความกล้าหาญเพียงพอที่จะเลือกหนทางว่าประเทศไทยต้องการจะพัฒนาไปทาง ไหนไม่จำเป็นต้องตามกระแสของโลก

ประการที่สอง ทำอะไรพอประมาณ การพอประมาณคือตรวจสอบศักยภาพของตนเองก่อน ฐานของตนเองอยู่ตรงไหน การจะพัฒนาอะไรต้องดูจากศักยภาพที่มีความเข้มแข็งก่อน

ประการที่สาม ทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลา เพราะไม่รู้พรุ่งนี้จะมีอะไรเกิดขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนพัฒนาทำได้ยาก มีปัจจัยความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีวิสัยทัศน์ ตัวอย่างเช่น เรื่องราคาน้ำมันต้องมองในอนาคต ถ้านำไปโอดีเซลมาใช้จะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาน้ำมันได้หรือไม่ เป็นต้นนอกจากสามคำนี้พระองค์ท่านทรงให้มีฐานรองรับที่สำคัญอีกคำหนึ่งคือ คนต้องดีด้วย ต้องมีจริยธรรมและคุณธรรม มีธรรมาภิบาล พระองค์ท่านทรงวางหลักการไว้ดีมาก แต่ปัญหาเกิดจากยังไม่มีความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจกัน สุดท้ายคงต้องอันเชิญเป้าหมายในการครองแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อ ๖๐ ปีที่แล้วว่าเป้าหมายในการครองแผ่นดินของพระองค์ท่าน คือเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ซึ่งคนไทยทุกคนควรยึดคำนี้เป็นที่มั่น ประโยชน์สุขที่ว่ำนั้นคือ ไม่ว่าจะมีการสร้างความร่ำรวย หรือการสร้างประโยชน์ใด ๆ ต้องให้นำไปสู่ “ความสุข” ของประชาชนทั้งประเทศเป็นเป้าหมายหลัก

(ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล, <www.nesac.go.th/NESAC_LIVE/suff_eco/>, วันตีบคืน ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗)

๔) “เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ในได้เนื่องพระยุคบาท โดย ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เลขานุการมูลนิธิชัยพัฒนา จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยอ่อนแอ เหตุเพราะสังคมมิได้สร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ให้กับคนส่วนใหญ่ ด้วยขาด “ปัญญา” ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ประกอบกับผู้มีโอกาสทางสังคมมักขาดคุณธรรมจริยธรรมเกิดปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบขึ้นในทุกระดับ ขณะเดียวกับที่ผู้ด้อยโอกาสมักถูกเอารัดเอาเปรียบ ประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบแยกส่วน โดยใช้ “เงิน” เป็น “เป้าหมาย” ไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา อาทิ ทุนด้านดิน - น้ำ - ป่าไม้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม สูดท่ายส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและเกษตรกรพึ่งตนเองได้น้อยลง ด้วยเหตุต่าง ๆ ที่ผ่านมามีประกอบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ทำให้ประชาชนในชาติล้มลุกคลุกคลาน หวังเพียงเพื่อให้ตนเองอยู่รอด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักและห่วงใยในทุกข์สุขของพสกนิกรไทยยิ่งนัก เห็นได้จาก พระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้พระราชทานไว้ถึง ๒ ครั้งในวันเฉลิมพระชนมพรรษาปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๑ ซึ่งได้มีการขนานรับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติกันหลายหน่วยงาน ซึ่งคนมักเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้ที่จริงผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และบริษัทต่าง ๆ สามารถนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเปรียบเสมือนเป็นการปักเสาเข็มก่อนจะสร้างบ้าน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการวางรากฐานของบ้านให้มั่นคงก่อนจะก่อสร้างตัวบ้านต่อไป ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตเรานั้นเอง เมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษาปี ๒๕๔๑ ทรงได้มีพระมหากรุณาธิคุณอธิบายเพิ่มเติมถึงคำว่า “พอเพียง” หมายถึง “พอมีพอกิน”

พอมีพอกินก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี

ประเทศไทยสมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้อิสระไม่มีพอมีพอกิน จึงจะต้องเป็นนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนพอเพียงได้ พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้แต่พอ

ทรงเปรียบเทียบคำว่า พอเพียง คำกับว่า “Self-Sufficiency” ว่า “Self-Sufficiency” นั้นหมายความว่าผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง

เป็นไปตามที่เค้าเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง แต่ว่าพอเพียง นี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความ

ต้องการมันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศไทยมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็มีความสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติก็พอเพียง

“ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล”

จากพระราชดำรัส : เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกรหรือชาวนา เพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งมีอยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยาย กิจการเพราะความเจริญเติบโตจากเนื้อของงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้ยืมมาลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตาม ลำดับต่อไปได้ การพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” สำหรับเกษตรกรนั้น มีการปฏิบัติตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้น คือขั้น ๑ ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น ขั้น ๒ รวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา และขั้น ๓ ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ทุกฝ่ายจะต้องได้รับประโยชน์ การพัฒนาชุมชนในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการใช้ “คน” เป็นเป้าหมาย และเน้น “การพัฒนาแบบองค์รวม” หรือ “การพัฒนาอย่างบูรณาการ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ โดยใช้ “พลังทางสังคม” ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปแบบของกลุ่ม เครือข่ายหรือประชาสังคม กล่าวคือ เป็นการผนึกกำลังของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ฐานคิดการพัฒนาเพื่อความพอเพียง

๑) ยึดแนวพระราชดำริในการพัฒนา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่”

๒) สร้าง “พลังทางสังคม” โดยการประสาน “พลังสร้างสรรค์” ของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” อาทิ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อใช้ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาธุรกิจชุมชน

๓) ยึด “พื้นที่” เป็นหลัก และใช้ “องค์กรชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ส่วนภาคีอื่น ๆ ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน

๔) ใช้ “กิจกรรม” ของชุมชนเป็น “เครื่องมือ” สร้าง “การเรียนรู้” และ “การจัดการ” ร่วมกัน พร้อมทั้งพัฒนา “อาชีพที่หลากหลาย” เพื่อเป็น “ทางเลือก” ของคนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านเพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ

๕) ส่งเสริม “การรวมกลุ่ม” และ “การสร้างเครือข่าย” องค์กรชุมชนเพื่อสร้าง “คุณธรรม จริยธรรม” และ “การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ” อย่างรอบด้าน อาทิ การศึกษา สาธารณสุข การฟื้นฟู วัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๖) วิจัยและพัฒนา “ธุรกิจชุมชนครบวงจร” (ผลิต-แปรรูป-ขาย-บริโภค) โดยให้ความสำคัญ ต่อ “การมีส่วนร่วม” ของคนในชุมชน และ “ฐานทรัพยากรของท้องถิ่น” ควรเริ่มพัฒนาจากวงจร ธุรกิจขนาดเล็กในระดับท้องถิ่น ไปสู่วงจรธุรกิจที่ใหญ่ ขึ้นระดับประเทศและระดับต่างประเทศ

๗) พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มี “ศักยภาพสูง” ของแต่ละเครือข่ายให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจชุมชน” ที่มีข้อมูลข่าวสารธุรกิจนั้น ๆ อย่างครบวงจร พร้อมทั้งใช้เป็นสถานที่สำหรับศึกษา ดูงาน และฝึกอบรม ดังพระราชดำรัสที่ทรงกล่าวไว้ว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติ ได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์ กับสภาวะประเทศ และประชาชนไทย สอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้”

กล่าวโดยสรุป คือ การหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ คือ

๑) พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกหิมต่อสู้ชีวิต ด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัส “การพัฒนาคน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแบบดลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืน แก่ตนเองและแผ่นดิน

๒) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน”

๓) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นสามารถเสาะแสวงหา ทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมาภายในประเทศ

๔) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลองทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า “จุดประสงค์ของศูนย์การศึกษาฯ คือเป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่น สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ กันก็มีลักษณะ แตกต่างกันอย่างเหมือนเดิม”

๕) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึงสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

๕) การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ”

๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น

หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและ การกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

๔) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หา ความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียง เป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ ความชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อ ตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้น ต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง”

๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลง ในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการ โดยปราศจากความละเอียดอ่อนแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่อง ทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่ เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นในห้วงอภิมหามิตรสัมพันธ์” (ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล, ๒๕๔๔, หน้า ๒๘๔-๒๘๖)

เศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองของคุณหมอประเวศ ะสี ได้ให้ทัศนะที่น่าสนใจไว้ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคน อื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พูดยเอาเอง และกลัวไปเองทั้งนั้น ถ้าจะ กระตุกกันสักหน่อยก็ขอกล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คน โง่” ที่ทรงกล่าวเรื่องนี้ ดังมีประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เป็นตัวอย่างที่เคยยากลำบากและเสียดุล ต่อเมื่อพัฒนาประเทศ แบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงกลับเข้มแข็ง ได้สมดุล และเติบโตไปด้วยดี”

เศรษฐกิจพอเพียงจึงหมายถึงเศรษฐกิจสมดุล เป็นการกลับสู่สมดุลของสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง ๗ ด้านคือ ครอบครัพอเพียง จิตใจ (เอื้ออาทร) พอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง ฐานวัฒนธรรม พอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง

ทั้งนี้หมอประเวศได้นำนามธรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ “เศรษฐกิจพื้นฐาน” ซึ่งพื้นฐานที่มีอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยก็คือ “ชุมชน” โดยเศรษฐกิจพื้นฐานประกอบด้วย ๕ ลักษณะสำคัญดังนี้

เป็นเศรษฐกิจของคนทั้งมวลมีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ มีความเป็นบูรณา การเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กันหมด ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเติบโตบน พื้นฐานที่เข้มแข็งของเราเอง เช่น ด้านการเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม เกษตร สมุนไพร อาหาร การท่องเที่ยว เป็นต้น มีการจัดการที่ดีเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมการเกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ให้สามารถ

นำมาใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง (คุณหมอประเวศ วะดี, Email This BlogThis! Share to Twitter Share to Facebook, <[http://www. Mediathailand](http://www.Mediathailand)>วันสี่ปี ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๗)

๒.๔ หลักความพอประมาณ (มัตตัญญูตา, ความสันโดษ, ความมักน้อย, ความพอดี)

ความรู้จักพอประมาณเป็นหลักธรรมที่ช่วยขัดเกลาจิตใจไม่ให้เกิดความโลภ หรือเกิดก็จะเกิดน้อยหลักธรรมข้อนี้เป็นธรรมที่ทำให้คนที่นำไปใช้นั้นสามารถยับยั้งชั่งใจตัวเองไม่ให้ตกเป็นทาสของแฟชั่นที่ล้ำสมัยในปัจจุบัน ในชีวิตประจำวันของคนเราก็มีความต้องการเครื่องบริโภคแต่การใช้เครื่องบริโภคนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับสภาพของตนเองจึงจะเกิดความสุขได้ถ้าคนเราอยู่สภาพที่ยากจนเกินไป ไม่อาจหาได้แม้ปัจจัย ๔ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิต จะเห็นความสุขได้อย่างไร ในเมื่อคนเรามีความทุกข์ไร้สุข ความทุกข์ก็จะกลายเป็นความทะยานอยาก เมื่อความทะยานเพิ่มปริมาณมากขึ้น ความรุนแรงและความเลวร้ายก็บังเกิด สังคมก็ปราศจากความเอื้ออาทรต่อกัน การที่ความเอื้ออาทรต่อกันจะปรากฏขึ้นในสังคม ความเป็นอยู่ในด้านวัตถุก็เป็นเรื่องที่ยากจะมองข้ามไม่ได้เลย เพราะว่าวัตถุก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับสังคมมนุษย์ อีกทั้งหลักธรรมนี้สอนให้คนพิจารณาให้เห็นคุณประโยชน์และโทษก่อนบริโภคสินค้า

ความพอประมาณอันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยลักษณะหรือ กฎเกณฑ์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติที่มนุษย์พึงเข้าใจ เพื่อมนุษย์จะได้ปฏิบัติตัวหรือดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ หลักการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้วางรูปแบบของพระสงฆ์เป็นตัวอย่าง ด้วยการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานความต้องการปัจจัย ๔ มีอาหารบิณฑบาตจากผู้มีศรัทธาตามรูปแบบและบริโภคด้วยการพิจารณาว่าจักฉันเพื่อยังอัตตภาพให้เป็นอยู่ได้เท่านั้น ส่วนที่เกี่ยวกับฆราวาส พระพุทธเจ้าได้แสดงเรื่องความพอประมาณซึ่งว่าด้วยหลักการแสวงหาทรัพย์ การรักษาทรัพย์ การรักษาสมบัติของตน การเก็บออม การลงทุน การแบ่งสรรปันส่วนทรัพย์ เพื่อใช้จ่ายให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยไม่ต้องเบียดเบียนตนและผู้อื่น (พระมหาโมคขัลโล (วันยาว), ๒๕๔๗, หน้า ๑๓)

๒.๔.๑ ความหมายของความพอประมาณ

คำว่า “พอประมาณ” คือ ความพอดีตามมีตามได้ ความพอประมาณตามนัยพระพุทธศาสนา คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนมี พอใจด้วยปัจจัย ๔ มีผ้าห่มห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตามมีตามได้ และเป็นอยู่อย่างมีความสุขด้วยเครื่องเลี้ยงชีพตามที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน “มัตตัญญูตา” มาจากศัพท์ มตฺต+ชา+ตา ซึ่งมีรูปวิเคราะห์ดังนี้ มตฺตญฺญโน ภาโว = มตฺตญฺญูตา แปลว่า ความเป็นแห่งบุคคล รู้จักประมาณ ชื่อ มัตตัญญูตา อีกนัย

หนึ่ง มตฺตถนฺน (มตฺต+ชา+ฐ) มีวิเคราะห์ว่า มตฺตาคีติ ปมาณํ วุจฺจติฯ โภชเน มตฺตํ ชานาคีติ มตฺตถนฺน แปลว่า ประมาณท่านเรียกว่า มตฺตา บุคคลรู้จำนวน คือรู้ประมาณในโภชนะ เพราะเหตุนั้น เมื่อได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตนก็พอใจในสิ่งนั้นไม่เดือดร้อนเพราะอยากได้ของที่มีเจ้าของ ไม่ริษยาคนอื่น (พระราชเวที (สมพงษ์ พรหมวิไล ป.ธ.๕), ๒๕๓๖, หน้า ๕๕)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๔, หน้า ๑๕) กล่าวว่า ความพอประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลาย ที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

ความพอประมาณเป็นหลักธรรมที่สร้างคนให้เป็นผู้รู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์ความเดือดร้อนแล้วแก้ปัญหาให้ถูกทางไม่ให้เชื่อถ้อยอย่างงมงายไร้เหตุผล “ความรู้จักพอประมาณอันเป็นไปเพื่อความบริโภค คือ รู้จักพอประมาณในการรับจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชะบริวาร” (อง.สตฺตก. เล่ม ๒๓, ข้อ ๖๘, หน้า ๑๔๓-๑๔๔)

การรู้จักการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่คนจะต้องทำอย่างอยู่แล้ว การที่ใช้จ่ายนั้นต้องรู้ถึงความจำเป็นของสิ่งของที่เรจะต้องใช้ ไม่ใช่ว่าเราจะต้องตามแฟชั่นเขาทุกอย่าง การที่จะใช้จ่ายอะไรต้องพิจารณาถึงความจำเป็น อย่างเช่น เสื้อผ้า การกินอาหารแพง ๆ สร้างบ้านใหญ่ เป็นต้น พระพุทธองค์ได้ตรัสเรื่องความรู้จักพอประมาณแก่ภิกษุว่า

ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณในการรับจิวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานะปัจจัยเภสัชชะบริวาร หากภิกษุไม่รู้จักประมาณในการรับจิวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานะปัจจัยเภสัชชะบริวาร เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นมัตถถนฺนในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักประมาณในการรับจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานะปัจจัยเภสัชชะบริวาร ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นมัตถถนฺน (อง.สตฺตก. เล่ม ๒๓, ข้อ ๖๘, หน้า ๑๔๔)

จะเห็นว่าพระพุทธองค์ได้ให้ความสำคัญกับการอุปโภค บริโภคจึงได้ยกความรู้จักพอประมาณขึ้นแสดงไว้ในโอวาทปาติโมกข์ที่แสดงในวันจาตุรงคสันนิบาต อันเป็นวันแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่ภิกษุ ๑,๒๕๐ รูปที่มาประชุมกันโดยไม่ได้นัดหมาย ซึ่งในบทโอวาทปาติโมกข์ตอนหนึ่งว่า “มตฺตถนฺนตา จ ภตฺตสฺมี ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร” (วิ.จู. บทนำ, ข้อ ๗, หน้า

๑๒) นี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ได้ให้ความสำคัญกับการบริโภคน้ำ จึงได้ตรัสแก่ภิกษุทั้ง ๑,๒๕๐ รูปที่มาประชุมกัน ที่พระพุทธองค์แสดงในวันนั้นก็เพื่อเป็นนโยบายให้กับภิกษุสงฆ์ผู้จำออกไปประกาศหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้ปวงชน

ดังนั้น ความพอประมาณ จึงเป็นทั้งหลักคำสั่งและคำสอนของ พระพุทธศาสนา ซึ่งในเบื้องต้นนั้นพอมิคนเข้ามาบวชก็ต้องเริ่มให้รู้จักพอประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่ จึงเริ่มต้นที่ให้อธิษฐานว่า โภชนะ มัตตัญญูตา ซึ่งพระในสมัยก่อนต้องศึกษาและทำความเข้าใจในบทกถาปัจฉิมวาท (ปฏิสังขวาโย) ทุกรูป ภิกษุพิจารณาโดยแยกกายแล้วจึงบริโภคอาหาร เมื่อบริโภคอาหารก็ให้พิจารณาว่า ที่เรบริโภคอาหารนี้ไม่ใช่มุ่งเพื่อเห็นแก่เอร็ดอร่อย ไม่ใช่เพื่อจะหาความสนุกสนานมัวเมา แต่เพื่อจะได้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต ให้ร่างกายมีสุขภาพดี เป็นผาสุก เมื่อเรามีร่างกายดีอยู่ ผาสุกแล้วก็จะไปทำกิจกรรมที่ดีงาม ทำหน้าที่การงานของตน ได้ด้วยดี ความรู้จักพอประมาณเมื่อกล่าวในภาพรวมแล้วสามารถสรุปได้ ๒ อย่าง คือ ความรู้จักพอประมาณตน ประมาณคน ความรู้จักประมาณตน คือ ให้รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีวิตโดยทางชอบธรรม กล่าวคือ การดำรงชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ ประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลซึ่งเป็นหลักขั้นพื้นฐานที่จะประทับระครองกาย วาจาให้เรียบร้อยและทำงานที่สุจริต คือ ถูกต้องเป็นไปตามเหตุผลซึ่งแต่ละอาชีพมีวัตถุประสงค์อยู่ในตัวของมันเอง และเป็นการไม่เบียดเบียนหรือก่อความวุ่นวายเดือดร้อนให้กับใคร ยังเป็นการสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม (ที.ม. เล่ม ๑๐, ข้อ ๕๐, หน้า ๕๐-๕๑) ความรู้จักพอประมาณนี้ถ้าพูดในรายย่อยแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของการทำงาน ทำหน้าที่ การบริโภค การใช้จ่ายทรัพย์ การพูด ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอนและการสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น การบริโภคที่ดีต้องบริโภคโดยใช้ปัญญาพิจารณา

ก่อนบริโภค ซึ่งตรงกันข้ามกับการบริโภคเพื่อสนองตัณหา มักจะก่อให้เกิดโทษต่อร่างกาย เช่น โรคอ้วน หรือ เรื่องของ ชูชกซึ่งเป็นตัวอย่างในเรื่องเวสสันดรชาดกที่บริโภคแบบไม่รู้จักพอประมาณ คือ บริโภคแบบไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา บริโภคแบบสนองความต้องการอย่างเดียว ผลสุดท้ายห้องก็ต้องแตก ดังสุภาษิตอีสานบทหนึ่งว่า “กินมาม่าบ่คำเบ็งห้อง คนที่กินไม่รู้จักประมาณห้อง ปากมีแต่กิน ไม่เคยคลำดูห้องว่าเต็มแล้วหรือยังสักวันหนึ่งห้องจะแตกเหมือนชูชก เป็นต้น” (รองศาสตราจารย์อุดม บัวศรี, ๒๕๓๗, หน้า ๑๐)

การพูดพอประมาณ คือ การพูดไม่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น ดังสุภาษิตว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” เป็นการรู้จักพอประมาณในการพูด หรือ ซึ่งมีความตรงข้ามกับคำว่า “พูดดีเป็นศรีแก่ปาก พูดมากปากจะมีสี” และ “เว้าไปหลาย มั่นยาวมันยัด ปิดพุ่มไม้ ความเว้าแฉ่งหลาย” พูดมากเรื่องมาก ยิ่งพูดไปยิ่งมีเรื่องมากหมาย เป็นการไม่รู้จักพอประมาณในการพูด เป็นต้น เศรษฐกิจก็เช่นเดียวกันถ้าเรามีแต่บริโภคอย่างเดียวโดยไม่มีการผลิตก็จะกลายเป็นการไม่รู้จักพอประมาณใน

การบริโภค อย่างนี้เรียกว่า เศรษฐกิจฟองสบู่ ไม่ใช่ที่เราจะบริโภคอย่างเดียวเราต้องผลิตด้วย ดังนั้น ความรู้จักพอประมาณต้องมองที่ตนเองเป็นหลักเพื่อสร้างองค์กรชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความสามารถผลิตและจัดการในแต่ละท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามาตราฐานสากล คนที่รู้จักประมาณตน คือ คนไม่ทะเยอทะยานจนเกินตัวหาเลี้ยงชีพตามความสามารถอย่างสม่ำเสมอเป็นคนไม่ประมาทในอาชีพ การงาน และหน้าที่ เป็นอยู่อย่างมีสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวอยู่เสมอ ตระหนักชัดว่าสิ่งที่กระทำนั้นมีประโยชน์ตามความมุ่งหมายหรือไม่ และรู้ชัดในความเหมาะสมและความถนัดของตนที่ซ่อนอยู่ภายใน เมื่อรู้ชัดแล้วก็พิจารณาแยกแยะถึงความสำคัญของแต่ละอย่างที่มีอยู่ภายในตนแล้วเลือกทำสิ่งที่เหมาะสม คือ เลือกทำสิ่งที่ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น ถ้าเราสามารถแยกแยะเลือกทำได้ตามกาลและเวลาหรือตามสถานะของ ตนได้อย่างเหมาะสมแล้วก็จะเกิดความมั่นใจว่าตนเองมีคุณค่าเพียงพอในการดำเนินชีวิตในสังคม

ดังนั้น การรู้จักประมาณจึงเป็นบ่อเกิดความมั่นใจ และความมั่นคงทางด้านจิตใจ เพื่อเผชิญ กับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ดังพุทธภาษิตว่า

มโนปุพฺพํคมา ฐมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา,

มนสา เจ ปทฺถุเจน ภาสติ วา กโรติ วา,

ตโต นํ ทุกขมเนวติ จุกัว วโโต ปทฺนติ. (ขุ.ธ., เล่ม ๒๕, ข้อ ๑, หน้า ๑)

มีนัยว่า ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้าย แล้ว พูดอยู่ที่ดี ทำอยู่ที่ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขา เหตุนั้น ดุจล้ออันหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้นำแอกไปอยู่ ฉะนั้น รู้จักประมาณในคน คือ รู้จักเสวนาคบหา หรือ ร่วมหมูกับกลุ่มบุคคลผู้รู้ผู้ทรงคุณ และผู้ที่ จะเกื้อกูลแก่การแสวงหาธรรม ความรู้ ความก้าวหน้า และความเจริญโดยธรรม การรู้จักประมาณใน คนนี้นับเป็นประโยชน์ในกิจนั้น ๆ ตามฐานะเป็นกิจที่บุคคลจะพึงเลือกหาบุคคลที่สมควรคบ เพราะคนเรามีทั้งดีและชั่ว ถ้าเลือกแล้วด้วยคนไม่ดี (ปาปมิตร) ก็มักจะพาให้ตนซ่วลงไปด้วย แต่ถ้า คบคนดี (กัลยาณมิตร) มักจะพาไปหาผล คือประโยชน์ตนและประโยชน์ชุมชน การคบคนที่ดีก็ สามารถให้คำปรึกษาได้และสามารถเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ การเลือกคบคนเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างเช่นบาลีว่า “ยิ เว เสวติ ตาทีโส คบคนเช่นใด ก็ย่อมเป็นเช่นกับคนนั้น” (สมเด็จพระมหาสมณ เจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ๒๕๔๒, หน้า ๑๕) ในข้อนี้แม่ใน “นิทานชาดกเรื่องของคุณก แยกเต้าสองตัว” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔, หน้า ๒๔ – ๒๗) ที่ถูกพายุพัดตกไปในคนละที่ และเจริญเติบโตในคนละสำนักก็เป็นอุทาหรณ์อีกข้อหนึ่งจึงเห็นว่าการคบเพื่อนนั้นเป็นปัจจัยอีก ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต ถ้าเราคบคนดีมีเหตุผลเป็นเพื่อนเท่ากับว่าเราได้ปรึกษาไป ในตัวและที่ปรึกษานั้นก็จะช่วยแนะนำเราในปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง ส่วนการคบคน ชั่วเป็นเพื่อนนั้นบุคคลเหล่านี้ส่วนมากมักจะเป็นเพื่อนกิน เพื่อนเล่นเท่านั้นพอมมีปัญหาที่จะตัวใคร

ตัวมันหรือมีฉะนั้นก็จะคอยแนะนำในการแก้ปัญหาแบบผิด ๆ อย่างเช่นการแก้ปัญหาชีวิตก็ชักชวนไปกินเหล้า ปัญหาผ่านทางเศรษฐกิจก็จะชักชวนให้ทำโจรกรรมเป็นต้น ดังนั้นพระพุทธศาสนาได้แสดงหลักความรู้จักพอประมาณว่ามีความสัมพันธ์กับการผลิต การบริโภค การกระจายรายได้ และการใช้จ่ายเหล่านี้ก็ต้องเริ่มต้นที่ตนกล่าวคือ ให้คนเรามีความรู้จักคำว่าพอ หรือ พอประมาณ ความรู้จักพอดี ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า มัตตัญญูตา

๒.๔.๒ ลักษณะของความพอประมาณ

ลักษณะของความพอประมาณ พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้แก่ภิกษุว่า ภิกษุควรรู้จักประมาณในการรับและการบริโภค ในที่นี้ก็เพื่อจะให้ภิกษุนั้นเป็นผู้พอใจตามที่ตนมีตนได้ก็เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการสำหรับเป็นกรอบในการรับและการใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นแบบเข้มข้น หรือ แบบผ่อนปรน พระพุทธศาสนาสอนให้คนรู้จักในการรับ และการใช้จ่ายนั้นก็เพื่อให้คนเหล่านั้นพ้นทุกข์ มีคนจำนวนมากที่เข้าถึงได้ (โลกุตตรสุข) แต่ก็มีคนจำนวนมากเช่นเดียวกันที่พอใจที่จะใช้ชีวิตแบบชาวโลก โดยแสวงหาความสุขในโลกและยินดีที่ได้รับความสุขที่แฝงอยู่ในสุขแบบโลก (โลกียสุข) พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนการสอนไปจากอดีตที่มุ่งสอนให้หลุดพ้นเข้านิพพาน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพระพุทธศาสนาไม่สอนให้คนหลุดพ้นเข้าสู่นิพพาน พระพุทธศาสนายังมุ่งสอนให้คนหลุดพ้นเข้าสู่นิพพานเหมือนเดิม เพียงแต่หันมาสอนให้สร้างสรรค์คนให้เป็นคนดีเพื่อความสงบสุขของสังคม และความสงบใจให้เป็นพื้นฐานให้กับบุคคลก่อน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสถานการณ์ทางโลกได้เปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนก็เปลี่ยนไป ดังนั้น จุดหมายหลักของพระพุทธศาสนานั้นก็ยังสอนเพื่อให้คนพ้นทุกข์คือเข้าสู่นิพพานเป็นจุดสูงสุดและพ้นทุกข์กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของจริยธรรมแบบโลกปัจจุบัน

๒.๔.๓ ลักษณะความพอประมาณในการรับ

ความพอประมาณในการรับ ที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายนั้น หมายความว่า “ภิกษุแม้เมื่อทายกถวายน้อยภิกษุก็รับเพื่อความเอ็นดูตระกูลเพื่อการรักษาตระกูล เพื่อ ความอนุเคราะห์ตระกูล แม้ทายกถวายมากภิกษุก็รับจิรวพอคุ้มครองกาย รับบิณฑบาตพอบริหารท้อง ภิกษุชื่อว่ารู้จักประมาณ โดยการรับ” (ขุ.ชา.อฎฐก. เล่ม ๒๕, ข้อ ๒๐๖, หน้า ๕๕๕-๖๐๑)

ความสำคัญในการพอประมาณในการแสวงหา เพื่อเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ใช้และพัฒนาความสามารถส่วนตนเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตและบริการอันจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของตนเอง การพอประมาณในการรับสิ่งที่แสวงหามาได้แล้วว่าใครควรรับอะไร แค่ไหน และอย่างไร

หลักการแนวคิดและวิธีการหรือกระบวนการของความพอประมาณในการรับเห็น ว่า ความพอประมาณในการรับมีองค์ประกอบสามอย่างคือ ผู้ให้ วัตถุที่ให้ และการใคร่ครวญถึง

ความประสงค์ของผู้ให้วัตถุที่ให้ของผู้รับ ความรู้จักประมาณในการรับนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจในความประสงค์ (ศรัทธา) ของผู้ให้ ความมากน้อยของวัตถุและกำลังของผู้รับแต่ละคนควรมีปัจจัยเครื่องดำรงชีพอย่างพอเพียงที่จะมีชีวิตรอดสร้างประโยชน์ได้ ภายในขอบเขตเท่าที่ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น อย่างไรก็ตามการพอประมาณในการรับนั้นควรเป็นไปโดยอาศัยหลักสันโดษ (เอกชัย แซ่ถิ่ม, ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๖)

๒.๔.๔ เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมเรื่อง “มัตตัญญูตา”

“มัตตัญญูตา” เป็นอีกองค์ธรรมหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ของมนุษย์อย่างมีศานติสุขและยั่งยืน มัตตัญญูตา โดยสรุปมีความหมายถึงความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอเหมาะพอดี เช่น รู้จักประมาณในการแสวงหา รู้จักประมาณในการใช้จ่ายให้พอเหมาะพอควร เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๔๖, หน้า ๑๕๓)

นอกจากนี้ในหลักแห่งพระพุทธธรรม ยังสอนให้บุคคลจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ไว้เป็นสัดส่วน เพื่อความเหมาะสมในการจับจ่ายและดำรงชีวิต โดยหลักในการรู้จักการใช้จ่ายและการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้นั้น เป็นหลักการที่สำคัญ เช่นกันในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยว่าทรงแนะนำและสั่งสอนเกษตรกรให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายและการบริโภค ด้วยการที่ทรงห่วงใยในเรื่องการใช้จ่ายเกินตัวของเกษตรกร จึงได้แนะนำให้เกษตรกรทำบัญชีรับ - จ่าย ส่วนครัวเรือนไว้อย่างง่าย ๆ ทำเพียงเพื่อให้ทราบว่า หามาได้เท่าใดและจ่ายเกินไปเท่าใด มีเหลือเท่าใด เพื่อจะได้มีแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า บัญชีนี้ใช้ขีดเอาข้างฝาก็ได้ หากเขียนหนังสือไม่ได้ (มณูญ มุกข์ประดิษฐ์, ๒๕๓๔, หน้า ๑๓๓)

เรื่องการรู้จักประมาณการใช้จ่ายนี้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการ “พอเพียง” เป็นเรื่องของจิตใจและการยับยั้งใจมิให้ตกเป็นทาสของวัตถุและสิ่งยั่วเข้าความกระหายและความต้องการต่าง ๆ ซึ่งเศรษฐกิจระบบการตลาด (Marketing Economy) ปัจจุบันนี้ สามารถแพร่กระจายไปสู่ครัวเรือนของเกษตรกร ได้ทุกครัวเรือน ไม่มีข้อจำกัด สินค้าที่เป็นของฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นถูกเสนอแนะและชักเยียดให้กับเกษตรกรผู้ยากไร้เสมอในการเข้าไปสำรวจสถานะเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งหนึ่ง พบว่าในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชาวนามีโทรศัพท์มือถือไว้ใช้เป็นจำนวนมากโดยไม่มีคามจำเป็น แต่เป็นไปตามแฟชั่นยุคบริโภคนิยมนั่นเองที่ทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าเป็นความจำเป็น (ใหม่) ในชีวิต มากกว่ามีอาหารไว้ในครัวเรือน หรือมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาสำรองไว้สำหรับบุตรหลาน เป็นต้น

ในเรื่องพฤติกรรมทางเศรษฐกิจนี้เมื่อวิเคราะห์เข้ากับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นได้ว่าทุกเรื่องมีจุดอยู่ที่ตัวของมนุษย์เองก่อน ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภคหรือการวิภาคแบ่งปันกระจายรายได้ก็ตาม จะเริ่มที่ตัวบุคคลว่าจะต้องรู้จักประมาณตนก่อน

การรู้จักประมาณ หรือการรู้จักพอดี (หรือในเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า “ความพอเพียง” “ความพอประมาณ”) นั้น ทางพุทธศาสนาเรียกว่า “มัตตัญญูตา” หรือ หากเป็นการพอเพียงในการบริโภคอาหาร ก็เป็น โภชนมัตตัญญูตา เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), หน้า ๑๕๘)

ในองค์ธรรมที่กล่าวถึงธรรมอันทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือคุณสมบัติของคนดี คือ สัปปริสธรรม ๗ ได้กล่าวไว้มีดังนี้

๑) ทัมมัญญูตา ความรู้หลัก รู้จักเหตุ รู้กฎเกณฑ์เหตุผล

๒) อัตถัญญูตา ความรู้จักอรรถ, รู้ความหมาย, รู้จักผลรู้ประโยชน์อันพึงประสงค์, รู้เหตุรู้ผล ฯลฯ

๓) อัตตัญญูตา รู้จักตน, รู้จักฐานะ, ความรู้ - ความสามารถความถนัด เป็นต้น ฯลฯ

๔) มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ, ความพอดี, รู้จักบริโภคปัจจัย ๔, รู้จักเหตุผล การบริโภคทรัพย์ ฯลฯ

๕) กาลัญญูตา การรู้จักกาล รู้จักเวลา อันเหมาะสม, รู้จักเวลาที่จะ ต้องใช้ ในกาลทำงาน, ตรงเวลา, เป็นเวลา ฯลฯ

๖) ปริสัจญูตา รู้จักบริษัท, รู้จักชุมชน, รู้กิจาที่จะประพบัติ รู้จักที่ประชุมที่ตนร่วมอยู่ ฯลฯ

๗) บุคคลัญญูตา ความรู้จักบุคคล, ความแตกต่างระหว่างบุคคล อหิชาสัย, ความสามารถของบุคคล ฯลฯ (ที.ปา., เล่ม ๑๑, ข้อ ๓๓๑, หน้า ๒๖๔., ที.ปา., เล่ม ๑๑, ข้อ ๔๓๕, หน้า ๓๑๒)

สัปปริสธรรม ทั้ง ๗ ดังกล่าวข้างต้นนี้ถือเป็นองค์ธรรมสำคัญ สำหรับทั้งบรรพชิตและฆราวาส ในการดำรงชีวิตอยู่ในความดี หรือเป็นคุณเครื่องเกื้อหนุนความดีที่เกี่ยว กล่าวเฉพาะในข้อ “มัตตัญญูตา” “ความพอดีและความพอประมาณในการบริโภคนั้น มิได้หมายความว่าถึงแต่เฉพาะในเรื่องของวัตถุหรือปริมาณเท่านั้น หากยังจะต้องมองลึกลงไปให้ถึงคุณค่าของสิ่งบริโภคนั้นด้วยว่าเป็น “คุณค่าแท้” หรือ “คุณค่าเทียม” ว่าบริโภคไปเพื่ออะไร เพื่อความอยู่รอดของชีวิต หรือเพราะเหตุแห่ง “ความฟุ่มเฟือย” หรือแม้แต่กับของใช้สอยก็จะต้องคำนึงถึงว่า ใช้เพื่อความจำเป็นอะไร ดังที่พระภิกษุสงฆ์จะได้รับการสอน ในเบื้องต้นให้ “ปฏิสังขา-โย” (ข้าพเจ้าพิจารณาแล้วจึงเสพปัจจัย) โดยพิจารณาให้เห็นคุณค่าแท้ในการบริโภค เช่น เสพอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตเพื่อสุขภาพ ดังนี้ เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๔๖, หน้า ๑๕๕)

การพิจารณาอย่างนี้จะเห็นเหตุให้เบียดเบียนสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ น้อยลง เป็นการมองเห็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักและไม่

ทำลายธรรมชาติอีกด้วย สำหรับการบริโภคของพระภิกษุสงฆ์นั้นในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักการในการบริโภคไว้กล่าวว่า

ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้รู้จักประมาณในโภชนะอย่างไร ? ดูกรผู้มีอายุ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยกคาย แล้วจึงฉันอาหาร ไม่ฉันเพื่อเล่น ไม่ฉันเพื่อมีมา ไม่ฉันเพื่อประดับ ไม่ฉันเพื่อตกแต่ง ย่อมฉันเพื่อการดำรงอยู่แห่งกายนี้เพื่อยังกายให้ เป็นไปเพื่อกำจัดความเบียดเบียน เพื่อจะอนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยความ คิดเห็นว่าเพราะเหตุที่ฉันอาหารนี้ เราจะกำจัดเวทนาเก่าเสียด้วย จะไม่ให้เวทนา ใหม่เกิดขึ้นด้วย ความที่กายเป็นไปได้นาน ความไม่มีโทษ และความอยู่สำราญ จักมีแก่เรา ดูกรผู้มีอายุ ภิกษุเป็นผู้รู้ ประมาณในโภชนะอย่างนี้แล (ส.สพ. เล่ม ๑๘, ข้อ ๑๒๐, หน้า ๑๔๔, ๑๓๕)

อย่างไรก็ตาม ความพอประมาณและความพอดีของบรรพชิต ก็สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการบริโภค ไม่ว่าจะบริโภคทรัพย์ใด ๆ ของฆราวาสก็ได้ หากการบริโภค นั้น เป็นไปเพื่อคุณภาพของชีวิต คือ จุดที่ความพึงพอใจบรรจบกับคุณภาพของชีวิต และควรจะหมายรวมไปถึงคุณภาพของแหล่งผลิต โภคทรัพย์คือ ระบบนิเวศทั้งหมดด้วย ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ความสำคัญกับการพอประมาณในการบริโภคเป็นอย่างมาก และทรงแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างของความพอประมาณ ประหยัด มัธยัสถ์ ตลอดมาข้าราชการบริพาร ผู้รับใช้ใกล้ชิดเบื้องยุคลบาทในงานด้านการพัฒนา มาเป็นเวลาหลายสิบปี ผู้หนึ่งเล่าว่า ดินสอที่ทรงใช้ในการทรงงานที่ปักไว้ในกระเป๋าลองพระองค์ด้านซ้าย นั้นจะทรงใช้จนกุดและเหลาต่อไปไม่ได้ จึงจะทิ้ง (สุเมธ ตันติเวชกุล ดร., ๒๕๔๓, หน้า ๕๒) แสดงถึงความไม่ฟุ้งเฟ้อ สุรุ่ยสุร่าย ซึ่งพระองค์ทรงประพฤติปฏิบัติมาจนตลอดพระชนมชีพและทรงแนะนำให้ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรให้มีชีวิตอยู่อย่างประหยัดอดออม และพอประมาณ ซึ่งสงเคราะห์เข้าได้ กับหลักธรรม เรื่อง “มัตตัญญตา” นั่นเอง อย่างไรก็ดี โดยที่จุดของเศรษฐศาสตร์อยู่ที่การบริโภค พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธว่า (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ๒๕๔๕, หน้า ๓๗, ๑๓๖)

เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธปรากฏตัวอยู่ในหลัก ที่เรียกว่า “โภชนะ มัตตัญญตา” หลัก นี้มีกล่าวอยู่เสมอแม้แต่ในโอวาทปาติโมกข์ที่เราเรียกว่า หัวใจของพระพุทธศาสนาที่ระบุไว้ว่า

“มตฺตญฺญตฺตา จ กตฺตสุมิ” ความประมาณ ในการบริโภค รู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี ความพอประมาณ คือความพอดี คำว่า มัตตัญญตา คือ ความรู้จักพอดี เป็นหลัก

สำคัญกระจายอยู่ทั่วไป ในสัปบุริสธรรม ๗ ประการก็มีโดยเฉพาะในหลักการ บริโภค
จะมีมัตตัญญุตานี้เข้ามาทันที (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๔๕, หน้า ๓๗, ๑๓๖)

ซึ่งก็หมายความว่า มัตตัญญุตานี้ ความรู้จักพอดีและพอประมาณในการบริโภค
ปัญหามีว่า ความพอดี จะมีอยู่แค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับความเป็นเหตุเป็นผลของแต่ละคน แต่ในกรณีของ
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ความพอดี “หมายถึงความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมา
บรรจบกับความพึงพอใจ ดังข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะพระสงฆ์จะมีสูตรที่ว่า
“ปฏิสฺงขา โยนิโส ปิณฺฑทปาคํ” “เนว ทวายน น มทายน น มณฺฑนายน (มิใช่เพื่อสนุกสนาน กลุ่มหลง
ฟุ่มเฟือย) “ขาทเว อิมสฺส กายสฺส แต่บริโภคเพื่อความสติดีดำรงอยู่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต),
๒๕๔๕, หน้า ๓๕)

ความพอดีที่หมายถึง คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจนั้นเป็น
สัมพันธภาพของบุคคลต่อสถานภาพที่ตนเป็นอยู่ เป็นการใช้ปัญญาให้ทราบถึงจุดดุลยภาพว่าอยู่
ตรงไหน มีปัญญาทราบว่าบริโภคปัจจัย ๔ นั้น เป็นไปเพื่อดำรงชีวิตและดำรงธรรมชาติโดยไม่
เบียดเบียนกันหรือเพราะคุณค่าเทียบ คือ ความพึงพอเห่อเหิม เป็นต้น

ในเรื่องของความพอประมาณ อย่างมีเหตุผลนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
ทรงย้ำเตือนอยู่เสมอ ทั้งในขณะที่ทรงงานในถิ่นทุรกันดารอยู่กับเกษตรกรทั้งหลายและในพระราช
วโรกาสที่จะทรงมีพระราชดำรัสแก่ประชาชนคนไทยโดยทั่วไป โดยเน้นถึงพฤติกรรมกรบริโภค
นั้น “พอประมาณ - มีเหตุผล” เช่น (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔ , หน้า ๑๓๗)

ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคือทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของ
ตัวเอง คือ ทำจากรายได้ ๒๐๐ - ๓๐๐ บาท ขึ้นไป เป็น ๒ หมื่น ๓ หมื่นบาท คนชอบ
เอา คำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำเป็น
Self - Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายแบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือ เป็น Self -
Sufficiency of Economy เช่นถ้าเขาต้องการดู T.V. ก็ควรให้เขามีดูไม่ใช่ไปจำกัดเขา
ไม่ให้ซื้อ T.V. ดูเขาต้องการดู เพื่อสนุกสนานในหมู่บ้านไกล ที่ฉันไปเขามี T.V. ดูแต่
ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ Sufficiency นั้นมี T.V. เขาฟุ่มเฟือย เปรียบเสมือนคน
ไม่มีสตางค์ไป ตัด Suit และยี่ห้อ เนคไท Versace อันนี้ก็เกินไป

หลักความพอดี และพอประมาณดังกล่าวข้างต้นนี้ มิได้หมายถึงการงดเว้นและ
ประหยัดเกินสมควร หากแต่อยู่ในความพอดีและมีเหตุผล การบริโภคในลักษณะนี้นอกจากทำให้มี

ประโยชน์ต่อชีวิตของคุณแล้วยังเป็นการลดการเบียดเบียนในสังคมสืบเปลื้องทรัพยากรน้อยและ
เอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมไปด้วยในตัว

กล่าวสำหรับ องค์กรรมเรื่อง มัตตัญญูตา นี้ จะเห็นได้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันได้
ละเลยและเห็นความสำคัญน้อยมาก นับแต่ที่ระบบเศรษฐกิจไทย เปลี่ยนแปลงการทำมาหากิน ทำ
เพื่อกินเพื่ออยู่มาสู่ระบบทำเพื่อขาย (Trade Economy) ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม หลังจากที่ได้มี
การพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ แบบแผน เมื่อ ๕ ทศวรรษที่ผ่านมา การเร่งรัดพัฒนาตามกระแส
โลกาภิวัตน์นั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของ
ประเทศไทยอย่างรุนแรงที่สุด ระบบเศรษฐกิจดั้งเดิม ที่เป็นการทำมาหากิน ของคนไทยซึ่งเชื่อมโยง
แนบแน่น กับชุมชน ภูมิ - สังคม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต้องเปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งตนเองทำเพื่อ
กินเพื่ออยู่มาเป็นระบบการค้าเสรีที่ต้องทำเพื่อแข่งขันกันขายให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุดและเร็ว
ที่สุด ความโลภนี้เองทำให้ต้องเสียดุลทางเศรษฐกิจ เสียสมดุลทางธรรมชาติ พึ่งตนเองไม่ได้ และ
ทำลายสิ่งแวดล้อมลงอย่างรวดเร็ว และยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาที่ผ่านมาในประเทศไทยนั้น ทำ
ให้ทอดทิ้งเกษตรกรรมและเกษตรกรรมดั้งเดิม ตลอดจนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคน
ไทย และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมและการพัฒนาชีวิตและสังคมไทยมาช้านาน

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มาให้เป็นแนวทางดำเนินชีวิต ของประชาชนชาวไทยทั้งหลายนั้นมิใช่เป็นการเสนอแนะให้ผัน
เปลี่ยนวิถีชีวิตไปเป็นการถอยหลังเข้าคลอง หากเป็นการเตือนสติให้ “เดินทางสายกลาง” และ
“ประมาณตน” ในยามวิกฤติและหันมาใช้แนวทางการดำเนินชีวิตที่พอประมาณและพอเพียง เพื่อ
วางรากฐานการพัฒนาของประเทศให้มั่นคงเพื่อจะก้าวไปข้างหน้า ให้ได้เสียก่อน เกี่ยวกับเรื่องนี้ มี
พระราชดำรัสว่า

คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัยว่าเมืองไทยเซซ ว่า
เมืองไทย ไม่มีสิ่งที่ทันสมัย แต่เราพอมี - พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะ
ให้ เมืองไทย พออยู่ พอกิน มีความสงบ และทำงาน โดยตั้งอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทาง
นี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบ พอกิน ไม่ใช่ว่าจะต้องรุ่งเรืองอย่างยอดเยี่ยมแต่เรา มีความพอ
อยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความ พออยู่พอกิน นี้
ได้เราจะ ยอดยิ่งยวดได้ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๗)

นอกจากนี้ยังทรงแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติและฝึกตนเอง ให้มีเหตุผลและตั้งตนอยู่ใน
ความพอดี เช่น

เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้ว แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Self – Sufficiency Economic ใครต่อใคร ต่อว่าว่าไม่มี Sufficiency Economic แต่ว่าจะเป็น คำใหม่ของเรา ก็ได้ คือหมายความว่าประหยัด แต่ไม่ใช่ชี้เหนียว ทำอะไรมีความ อะลุ่มอะล่วยกันทำ อะไรด้วยเหตุด้วยผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมี ความสุข (พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๓)

การทำความเข้าใจอย่างถูกต้องกับคำว่า “มัตตัญญูตา”จะต้องพิจารณาไปถึงว่า ความพอประมาณ คือความไม่ต้องการการบริโภคที่เป็นคุณค่าเทียมหรือแม้แต่คุณค่าแท้ก็มีให้ บริโภคมากเกินไป ไม่ให้น้ำหนักแก่ความต้องการประเภทเสพสิ่งปรนเปรอ แต่ “ควรจะมี ความต้องการคุณภาพชีวิต” และคนที่มีความเพียงพอในการบริโภคยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยกล่าว คือ แม้จะไม่มีฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย แต่มีการบริโภคที่ดี มีประโยชน์แม้จะมีราคาถูกรวมถึงความเป็นอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ดีด้วย เช่นเดียวกับ “สันโดษ” นั่นเอง

โดยสรุป “มัตตัญญูตา” คือ การรู้จักประมาณและพอดีในการบริโภคซึ่งเป็น หลักการสำคัญในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริเช่นเดียวกัน ที่มุ่งเน้นให้ ทุกชีวิตมีความพอดี และพอเพียงในการบริโภค เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น และเป็นการรักษาคุณภาพของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ดังจะ เห็นได้จากโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น นอกจากจะเรียบง่าย ประหยัด แล้วยังมี หลักที่เรียกว่า Environmental Sound Development หรือ หลักการพัฒนาที่คำนึงถึงการไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อมอีกด้วย

๒.๔.๕ ความสันโดษ

ความสันโดษตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึงความพอดี พอเพียง พอใจ ในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่ตนมีความสันโดษจัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งสำหรับวิถี ชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีความสะดวกสบาย พรั่งพร้อมด้วยวัตถุสิ่งของมากมาย เป็นเหตุให้เกิดความโลภความไม่สันโดษได้โดยง่าย คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่า ความสันโดษ คือความยินดีในสิ่งที่ตนได้นำความสุขมาให้ ดังพุทธพจน์ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า คุณฐี สุขยา ยา อิตธีรเรน (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕, ข้อ ๓๓๑, หน้า ๗๔) แปลว่า ความยินดีด้วยปัจจัยตามได้ นำสุขมาให้ (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕, ข้อ ๓๓๑, หน้า ๑๓๖) นอกจากนี้แล้วพระพุทธศาสนายังสอนต่อไปอีกว่า เมื่อได้ สิ่งใดมาแล้วก็ควรมีความยินดี พอใจในสิ่งที่ตนได้มานั้น ไม่ควรโลภมากจนเกินเหตุเพราะอาจทำ ให้เกิดความเสื่อมขึ้นมาได้ รวมทั้งสอนให้ไม่ให้ดูหมิ่นดูแคลนในลาภหรือสิ่งที่ดีมาได้มาโดยชอบ ธรรมซึ่งแม้มีปริมาณมาก หรือน้อยก็ตาม ดังพุทธพจน์ในคัมภีร์วินัยปิฎก ภิกขุณีวิภังค์ว่า ยํ ฤทธิ์

เตน ตฤณพท์ อดิโโล โทปโปโก (วิ.ภิกขุณี. เล่ม ๓, ข้อ ๘๕๓, หน้า ๘๘) แปลว่า ได้สิ่งใดควรพอใจ
 สิ่งนั้น ความโลภเกินไปเป็นความชั่วร้าย (วิ.ภิกขุณี. เล่ม ๓, ข้อ ๘๕๓, หน้า ๑๒๘) และพุทธพจน์ที่
 ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบทว่า สลากิ นาคิมยญฺเยช นานญฺญสํ ปิหฺยญฺจเร (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕, ข้อ
 ๓๖๕, หน้า ๘๑) แปลว่า ไม่ควรดูหมิ่นลาภของตน ไม่ควรเที่ยวปรารถนาลาภของคนอื่น (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕,
 ข้อ ๓๖๕, หน้า ๑๔๓)

สันตุฎฐี หรือ “สัน โดษ” คือ ความยินดีความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ผ้านุ่ง, ผ้า
 ห่ม, อาหาร, ที่นั่ง, ที่นอน, และเภสัช, ตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุขความพอใจด้วย
 เครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร...” (ม.ม.
 เล่ม ๑๓, ข้อ ๒๔๑, หน้า ๒๘๔ - ๒๘๕)

สัน โดษ หมายความว่า ความยินดี ความพอใจ ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มา
 ด้วยเรี่ยวแรงความเพียร โดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมีตามได้ ความรู้จักอ้อมรู้จักพอ
 ความยินดีด้วยของของตนที่มีอยู่ นิยมของของตน หวงของของตน เชิดชูของของตน เช่น พ่อรักลูก
 ของตน สามีรักภรรยาของตน ภรรยารักสามีของตน เหล่านี้เป็นต้นเรียกว่า รักของของตน ยินดีด้วย
 ปัจจัยสี่ ก็คือ ยินดีด้วยทรัพย์สินเงินทอง ตำแหน่ง หน้าที่ และที่อยู่อาศัยก็เหมือนกันที่ได้มาโดยชอบ
 ธรรมมีน้อยใช้น้อย มีมากใช้พอประมาณแห่งความจำเป็นตามฐานะของตน พระพุทธองค์มิได้ห้าม
 ให้เราคิดปรับปรุงตัวเองให้เจริญก้าวหน้า แต่ทรงสอนว่าให้รักให้พอใจในสิ่งที่เราได้ ในสิ่งที่เรามี
 แล้วเท่านั้นเอง ถ้าคนเราทำอย่างนี้การคอร์รัปชัน การกินสินบนก็จะไม่เกิดขึ้นกับสังคมยินดีตามมี
 ตามได้ ก็เป็นเรื่องของจิตใจ สมมติว่ามารดาบิดาของตนเป็นคนพิการแต่เรารักท่าน เพราะท่านเป็น
 พ่อแม่หรือผู้ให้กำเนิดแก่เรา เรามืออย่างนั้น เราได้อย่างนั้น เราก็พอใจอย่างนั้นนี้เรียกว่า ตามมีตาม ได้
 อย่างเช่นสัน โดษสำหรับบุคคล คือ บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นแต่ความคิด
 นั้นต้องไม่ขัดกับหลักการและเจตนารมตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ทางสังคม เพราะคนเรานั้นต้องอาศัย
 หมู่คณะในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อตนเพราะการ
 แสดงออกทางพฤติกรรมนั้นก็ต้องผ่านกระบวนการของความคิดถ้าคิดดีพฤติกรรมที่แสดงก็ดูดี ถ้า
 คิดไม่ดีพฤติกรรมที่แสดงออกก็ดูไม่งามพระพุทธศาสนาจึงเน้นเรื่องความคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญ
 เพราะการแสดงความคิดเห็นย่อมส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่มีชื่อเสียง มี
 ยศ มีอำนาจก่อนที่จะแสดงวิสัยทัศน์จะต้องคำนึงผลที่จะเกิดขึ้น ในเบื้องต้นจะต้องทำความเข้าใจ
 ให้กับตนเองเสียก่อนเป็นอย่างน้อยหลักการสัน โดษสำหรับบุคคลก็คือ ความยินดีในสิ่งที่ตนมี ตน
 ได้ ตามสมควรแก่ตน เป็นหลักธรรมที่กำจัดความโลภ ส่งเสริมความเพียร สร้างความพอดีให้เกิด
 กับบุคคล แต่ความพอดีของบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันไป เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน
 พระพุทธศาสนาจึงได้สอนเรื่อง ความรู้จักพอประมาณ ให้เป็นบรรทัดฐานทางด้านจริยธรรมแก่

บุคคลอันเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมานุธรรมปฏิบัติกล่าวคือ เป็นหลักเพื่อปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยในหน้าที่การงาน บุคคลทุกคนมีหน้าที่เป็นของตนเอง เช่น หน้าที่ในความเป็นพ่อ หน้าที่ในความเป็นแม่ หน้าที่ในความเป็นลูก เป็นต้น ชีวิต หน้าที่การงานของตนจะต้องดำเนินไปตามวิถีทางที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียน ไม่เหลื่อมล้ำหน้าที่ ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ส่งเสริมและเกื้อกูลกัน เพื่อให้เจริญก้าวหน้าทั้งตนและบุคคลรอบข้างนี้เป็นการสัน โดยในหน้าที่บุคคลไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร หากรู้จักหน้าที่ของตนที่พึงปฏิบัติต่อตนเองและสังคม ไม่ทำตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน รู้จักคุณค่าของหน้าที่การงานที่ตนกระทำอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตและสังคมนี้คือ ความยินดีในหน้าที่การงานที่ตนพึงทำความสัน โดยสำหรับครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่รวมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป สถาบันครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันที่ละเอียดอ่อนมาก เพราะคนตั้งแต่สองขึ้นไปอยู่รวมกันในบ้านหลังเดียวกัน เช่น พ่อ แม่ ลูก สถาบันครอบครัวจะแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ในสถาบันครอบครัวนี้ทุกคนจะมีความภูมิใจในหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเต็มใจสัน โดยในชีวิตและความเป็นอยู่ คือ พึงพอใจกับสภาวะความเป็นอยู่ของตนเช่น พระสงฆ์ก็พึงพอใจในสภาวะของพระสงฆ์อันมีสภาวะความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ไม่ต้องไปดิ้นรนเพื่อแข่งขันกับใครเขานอกจากตัวเอง คือการสำรวมจิตของตนให้บริสุทธิ์ปราศจากอิจฉา ริษยาอคฤห์สัดก็พึงพอใจกับชีวิตทรัพย์ที่ตนพึงมีพึงได้ให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองคนรอบข้างและสังคม พระพุทธศาสนามีหลักการในการใช้จ่ายทรัพย์ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ส่วนทรัพย์สันมีทั้งทรัพย์สันทางปัญญาและทรัพย์สันทางวัตถุในที่นี้จะกล่าวถึงทรัพย์สันทางวัตถุอันเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต เช่น ที่ดิน บ้าน นา เป็นต้น ความยินดีในสิ่งเหล่านี้ก็ให้มีความยินดีเพียงเพื่อจะเป็นสิ่งที่ปลูกสร้างอันเป็นของตนตามสถานะของตนให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ การสัน โดยนี้พระพุทธศาสนาเน้นธรรมเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมการงานอยู่บนฐานของความไม่เบียดเบียนกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรม ๓๕ ต่าง ๆ อาทิ ความเมตตา ความเสียสละ ความซื่อสัตย์เป็นต้น ที่จะเกิดตามมาอันเป็นธรรมชาติแห่งคุณธรรมที่จะต้องปรากฏในลักษณะที่สอดคล้องกันกับธรรมชาติ ตามความต้องการที่ปราศจากตัณหาอันเป็นเหตุให้บุคคลไปยึดติดอยู่กับวัตถุนิยม ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ดังนี้ สภาวะจริงของปัญญา, สภาวะแผ่ของตัณหา, สภาวะความต้องการขณะแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการจะเป็นตัวแปรแทรกที่ไปช่วยบดบังไม่ให้ภาวะแผ่ของปัญญาปรากฏตัวสู่ภาวะจริงจนกลายเป็นภาวะบีบคั้นเป็นทุกข์ต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันการเพิ่มสิ่งตอบสนองความต้องการนี้ ก็อาจส่งผลกระทบไปกระตุ้นให้ความต้องการส่วนเกินของมนุษย์ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ภาวะแผ่ของปัญญาหรือภาวะแผ่ของความเป็นทุกข์ขยายปริมาณมากขึ้น ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนให้คนรู้จักพอประมาณ อันเป็น จริยธรรมทางด้านการรับ การบริโภค

และการใช้กำลังกายและกำลังทางสติปัญญาให้รู้พอดีกับสถานะของคน สัน โद्यให้พอใจกับของที่มีอยู่ของตน ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงสอนเรื่องสัมมาอาชีวะให้กับมวลมนุษย์เพื่อให้เป็นหลักประกันในชีวิตและทรัพย์สินหลักธรรมทั้งสองข้อนี้สอนให้มวลมนุษย์ปรับปรุงตัวเองให้รู้จักการวางระบบใช้จ่ายและพอใจกับของที่มี ให้เป็นคนขยันขันแข็งไม่ดูถูกตัวเองและคิดสร้างตัวให้ดีขึ้น ทั้งป้องกันตัวเอง ไม่ให้ประพฤติดิฉิลาธรรม และการแสวงหาด้วยความสุจริต อันอยู่บนพื้นฐานของความสามารถของตนโดยไม่หักโหมหนัก ไม่หย่อนยานนักให้เป็นไปตามความพอดีตามกำลังที่ตนมีโดยยึดหลักความพอประมาณและความยินดีกับสิ่งที่ตนมีเป็นเบื้องต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๓๘, หน้า ๑๒๕)

คำว่า “สัน โद्य” แปลว่า ความยินดี ความพอใจ หมายถึง ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามที่ตนมีที่ตนได้หรือความรู้จักอิมรู้จักพอ (Contentment) พระพุทธศาสนาได้แบ่งคุณธรรมคือ

สัน โद्यออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) ยถาลภสัน โद्य หมายถึง ความยินดีตามที่ได้ ความยินดีตามที่พึงได้ คือตนได้สิ่งใดมา หรือ เพียรพยายามหาสิ่งใดได้มา เมื่อเป็นสิ่งที่คุณพึงได้ ควรได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหน ก็ยินดีพอใจด้วย สิ่งนั้น ไม่คิดใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่คุณไม่พึงได้หรือเกินไปกว่าที่คุณได้โดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาอยากได้ของคนอื่น ไม่ริษยาคนอื่น

๒) ยถาผลสัน โद्य หมายถึง ความยินดีตามกำลัง คือ ความยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตนไม่ยินดีอยากได้เกินกำลังที่ตนมีสิ่งใดอันไม่เหมาะสมเป็นอันตรายต่อกำลังร่างกายสุขภาพ เช่น ได้อาหารที่แสดงต่อโรคของตนหรือเกินกำลังการบริโภคใช้สอยก็ไม่หวงแหนเสียดายเก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน แต่ยอมสละให้แก่ผู้อื่นที่จะใช้ได้และรับหรือแลกเอาสิ่งที่ถูกโรคกับตนแต่เพียงที่พอแก่กำลังการบริโภคใช้สอยของตน

๓) ยถาสารูปสัน โद्य หมายถึง ความยินดีตามสมควร คือความยินดีตามที่เหมาะสมกับตนอันสมควรแก่ภาวะฐานะแนวทางชีวิตและจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจหรือการทำงานของตนกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัน โद्यก็คือความพอดีหรือความเหมาะสมนั่นเอง ซึ่งในการพิจารณาหาความพอดีอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ต้องพิจารณาให้ครบถ้วนทั้งเหตุผล ปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ จึงจะหาจุดที่พอดีหรือเหมาะสมได้ โดยเราอาจพิจารณาหาลักษณะของความพอดีได้จากหลักเกณฑ์ดังนี้ (ไชย ณ พล สรุปลไว้ ดังนี้ (ไชย ณ พล, ม.ป.ป., หน้า ๑๘-๓๐)

ความพอดีโดยเป้าหมาย คือ มีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้การบรรลุเป้าหมายนั้น เป็นไปอย่างถูกต้องแม่นยำ โดยความพอดีโดยเป้าหมายนี้ มีสิ่งที่ควรพิจารณาคือ สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น พอดี กับความปรารถนาของเราหรือไม่ความปรารถนานั้นพอดีกับระดับการพัฒนาของเราหรือเปล่า และ ทิศทางของการพัฒนานั้นพอดีกับเป้าหมายสูงสุดของชีวิตหรือไม่

ความพอดีโดยภาวะ คือ ทำ สิ่งใดให้มีความพอดีกับบริบทสังคม หรือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาตินั้น ๆ

ความพอดีโดยกลไก คือ ทำสิ่งใดให้มีความพอดีเหมาะสมกับการทำงานของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกว่ากลไก เช่น กลไกของร่างกาย หรือ กลไกของรถยนต์ เป็นต้น

ความพอดีโดยปริมาณ คือ ให้มีปริมาณที่มีความเหมาะสมพอดีเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เช่น งานที่ทำลุล่วงไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ความพอดีโดยฐานะ คือ การประพฤติตนโดยสมควรแก่หน้าที่ตามฐานะนั้น ๆ ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

ความพอดีโดยสัมพันธภาพ คือ การประสานเชื่อมสัมพันธ์ต่อสิ่งทั้งหลายทั้งที่เป็นบุคคล สัตว์หรือวัตถุสิ่งของและภาวะต่าง ๆ อย่างสมดุลสม่ำเสมอโดยตลอดด้านลักษณะของความเหมาะสม ไชย ณ พล ก็ได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่าความเหมาะสมมีลักษณะดังนี้ คือ (๑) ตรงเป้าหมายแม่นยำ (๒) มีประสิทธิภาพสูงสุด (๓) มีความลงตัวสูงสุด (๔) มีความปลอดภัยสูงสุด (๕) ให้ประโยชน์สูงสุด (๖) นำสู่ความเจริญก้าวหน้า คือดีขึ้น ไปโดยลำดับ (ไชย ณ พล, ม.ป.ป., หน้า ๑๒) ด้านลักษณะของคนที่มีสันโดษ

เสถียรพงษ์ วรรณปก (๒๕๔๐ : หน้า ๑๒) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า คนที่มีสันโดษนั้นพึงมีลักษณะ ดังนี้

๑) เป็นคนทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยสติปัญญาเท่าที่เหมาะสมกับภาวะของตนโดยชอบธรรม

๒) ไม่อยากได้ของคนอื่นหรือของที่ไม่ชอบธรรม ไม่ทุจริตเพราะปากท้องหรือเพราะผลประโยชน์ส่วนตัว

๓) ใช้สอยของที่ได้มาเท่าที่จำเป็น และด้วยสติปัญญาไม่กลายเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้น

๔) เมื่อไม่ได้ เมื่อสุดวิสัยไม่สำเร็จตามต้องการ ก็ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายไม่ยอมให้ความผิดหวังครอบงำ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ของตนไปได้

๕) ไม่ถือเอาสิ่งที่ตนหามาได้ สมบัติของตน หรือความสำเร็จของตนมาเป็นเหตุยกตนข่มขู่ผู้อื่น

๖) หากความสุขได้จากสิ่งที่เป็นของตนหรือเป็นสิทธิของตน สามารถดำรงชีวิตที่มีความสุขในฐานะที่ตนเข้าถึงในขณะนั้น

๗) มีความภูมิใจในผลสำเร็จที่เกิดจากกำลังของตน มีความอดทนสามารถคอยผลสำเร็จที่จะพึงเกิดขึ้น จากการกระทำของตน

๘) มีความรักและภักดีในหน้าที่การงานของตน มุ่งปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

คุณธรรมคือสัน โद्यทั้ง ๓ ประการตามที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น เป็นไปในปัจจัย ๔ แต่ละอย่าง จึงรวมเรียกว่า สัน โद्य ๑๒ ได้แก่ ยถาลาภสัน โद्यในอาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ยถาผลสัน โद्यในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ยถาสารูปสัน โद्यในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

๒.๔.๖ ความมกน้อย

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการบริโภคเสียมากกว่าเป็นสังคมแห่งการผลิต ด้วยการรับเอากระแสวัตถุนิยมหรือทุนนิยมให้เข้ามาครอบงำวิถีชีวิตจนวิถีชีวิตคนไทยเปลี่ยนไปจากความเป็นไทยดั้งเดิมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันเกือบจะกลายเป็นวิถีชีวิตแบบตะวันตก พระพุทธศาสนามีคำสอนให้คนรู้จักมกน้อยแต่ไม่ใช่เกียจคร้าน คำว่ามกน้อยตรงกับภาษาบาลีว่า อปีปัจจตา คือ ความมกน้อย ยินดีในการมีบริการใช้สอยเท่าที่จำเป็นตรงกันข้ามกับการสะสมแสวงหาความร่ำรวยมั่งคั่ง อวดมั่งอวดมีกันเยี่ยงฆราวาสธรรมข้อนี้มกมีการกล่าวขานกันว่าสอนให้คนไม่ขยัน สอนให้คนเกียจคร้าน ซึ่งเป็นการตีความหมาย ๔๐ ของหัวข้อธรรมกันอย่างผิด ๆ จึงดูว่า จะเป็นธรรมที่ขัดขวางความก้าวหน้าของบุคคลและขัดขวางกับคำว่า พอประมาณ แม้ที่จริงธรรมข้อนี้สอนคนให้รู้จักฐานะของตนเอง มีน้อยให้ใช้แต่น้อย ดังมีคำว่า นกน้อยทำรังแต่พอตัว ทำเกินตัวไม่ได้มันจะเป็นทุกข์ให้ทำตามกำลังของตนที่มีอยู่ ไม่ใช่ว่ามี ๑ บาทใช้ ๒ บาทอย่างนี้ไม่ใช่ คือมี ๑ บาทใช้สัก ๕๐ สตางค์หรือ ๑๕ สตางค์อย่างนี้เรียกว่ามกน้อย คือ ไม่ใช่ให้เกินตัวดังนั้น ความมกน้อยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ จำพวก คือ

๑) มกน้อยในปัจจุบัน (ปัจจุปปิจ โจ) ปรารถนามกน้อยในปัจจุบัน ๔ ผู้ใดปรารถนามกน้อยในปัจจุบัน ๔ ย่อมรู้อำนาจของทายก อำนาจแห่งไทยธรรม และรู้กำลังของตน ถ้าไทยธรรมน้อย ทายกพึงประสงค์ถวายมากก็รับแต่น้อยด้วยอำนาจแห่งไทยธรรม ถึงไทยธรรมมาก ทายกปรารถนาถวายมาก เธอรู้กำลังของตนแล้ว รับแต่พอประมาณเท่านั้น ภิกษุผู้รู้จักประมาณ รับด้วยอาการดังกล่าวแล้ว ชื่อว่า บำเพ็ญอปีปัจจจะปฏิบัติทาลาภที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้นแก่เธอ ที่เกิดขึ้นแล้วย่อมถาวร เหล่าชนผู้ยังไม่เลื่อมใสย่อมเลื่อมใส ผู้เลื่อมใสแล้วย่อมเลื่อมใสยิ่งขึ้น ภิกษุนั้นเป็นดวงดวงตาของมหาชนทำพระศาสนาให้ดำรงอยู่ยาวนาน (มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗, หน้า ๘๒)

๒) มัคน้อยในรุดงค์ (รตงคปปัจจุ โฉ) หมายความว่า ภิกษุผู้สมาทานในการปฏิบัติ อย่างเช่น สมาทานถือผ้าบังสุกุล จันอาหารมือเดียวเป็นวัตร เป็นต้น กล่าวคือ ความเป็นผู้มีเจตนา เป็นเครื่องควั่นจากความเป็นผู้ไม่สะสมเป็นผู้เสียสละ โดยการไม่ยึดมั่นในสิ่งของต่าง ๆ ให้ พิจารณาว่า มันเป็นของไม่เที่ยง มันเป็นภาระอันหนัก ซึ่งรุดงค์นี้ก็จะมียุ่อย่างนี้กล่าวคือ พอใจกับ สิ่งที่เรามียุ่พอใจกับสิ่งที่ได้ไม่ทะเยอทะยาน เพื่อฝึจนจนเกินตัวจนเป็นเหตุให้ความโลภ ความอยาก ครอบงำความมักมากผลาญกำลัง ความปรารถนาในทางเลวทราม (ทุจริต) พอพูนขึ้น แต่เป็นการ ลดละ ความโลภ ความอยาก ความมักมากและความปรารถนาในทางเลวทรามอันเป็นหนทางแห่ง ความเสื่อมจากธรรมความมัคน้อยนั้นเมื่อกล่าวโดยภาพรวมแล้วก็คือเอาธรรมะเป็นพื้นฐานเอาการ งานเป็นเครื่องรองรับ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗, หน้า ๘๘)

๓) มัคน้อยในปริยัติหมายความว่า ภิกษุผู้มัคน้อยในปริยัติ แม้เป็นผู้ทรงพระ ไตรปิฎก ไม่ประสงค์จะให้ใคร ๆ รู้ว่าตนเป็นพหูสูตรเหมือนพระติสสะเถระชาวเมืองสาเกตุ เป็น ต้น กล่าวคือ ความยินดี ความพอใจกับความรู้ที่ตนมี และพอใจในการแสวงหาความรู้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่ ศึกษา เพราะการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในปัจจุบัน ยิ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสารอันไร้ขอบเขตพร้อมทั้ง เทคโนโลยีในปัจจุบันก็ได้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตแล้ว ยิ่งจำต้องพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอยู่ ตลอดเวลา ไขว่คว้าหาความรู้ให้ทันกับสถานการณ์ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓, หน้า ๑๓๐)

๔) มัคน้อยในมรรคผลที่ตนบรรลุ หมายความว่า ภิกษุมีความปรารถนาน้อยใน อริยมรรค ไม่ปรารถนาให้คนอื่นทราบว่าตนได้บรรลุมรรคผล ในกรณีแสดงให้เห็นว่า มัคน้อย คือ ความไม่โอ้อวด คุยโวแต่ต้องสำรวมในสถานะของตน ถึงตนเองจะรวยมั่งมีแค่ไหนก็ยังทำตนเป็น คนติดดิน ไม่หยิ่ง ไม่ถือตัว ไม่ยกตนข่มท่าน เป็นผู้มีคุณสมบัติ มีใจเป็นคนลู่ออกคอยแต่จะโอ้อวดแสดงศักดิ์ของตนว่าตนเป็นคนรวยมั่งมีอำนาจเหนือใคร ไม่เกรงกลัวต่ออกุฏหมายบ้านเมือง เป็น ต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓, หน้า ๑๐๑)

๒.๔.๗ ความพอดี

มัชฌิมา คือ ความพอดี ความพอดีในที่นี้ตรงกับสุภาษิตอีสานว่า กินหลายท้องแตก แบนหลายหลังหัก หมายความว่า ทำอะไร ไม่รู้จักประมาณ ไม่รู้จักความพอดี อาจได้รับอันตราย เหมือนคนที่กินมาก ๆ ไม่รู้จักประมาณท้อง ท้องก็จะแตก หรือ คนไม่รู้จักกำลังความสามารถของ ตนเอง รับงานจนมากมายก็จะทำให้งานสุ่มตัวเอง ทำให้เป็นโรคประสาทเพราะทำอะไร ไม่สำเร็จ เป็นภาษิตสอนให้คนทำอะไรแต่พอดี เป็น มัชฌิมาปฏิบัติ เป็นหลักธรรมที่ตั้งอยู่ในความเป็นกลาง ทางสายกลางในขั้นตอนของวิธีการ การดำเนินการงานหน้าที่ อย่างเป็นระบบในการปฏิบัติต่อ หน้าที่การงาน การปฏิบัติหน้าที่อาศัยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับตนเอง คือ การพิจารณาให้เห็นความต้องการที่แท้จริงของตัวเราว่าตนมีความ

ต้องการเป็นแบบไหน ความต้องการในตัวเราเป็นกุศลหรืออกุศล ถ้าเป็นอกุศลเราก็สลัดมันเสีย แต่ถ้ามันเป็นกุศลก็บำรุงรักษามันไว้อย่าให้มันเสื่อมไปจากตัวเราความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ สิ่งรอบข้างบ้าง สังคมบ้าง เหล่านี้ เป็นอยู่โดยสภาพแบบไหนแล้วควรจะทำตัวอย่างไรจึงจะเข้ากับสังคมนั้นได้ และตัวเราเองก็ต้องมองตัวเราด้วย เมื่อเห็นความเป็นไปของสิ่งเหล่านั้น ก็หาความเป็นกลางที่จะดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพตามความเป็นอยู่นี้คือองค์ของมัชฌิมาความเป็นผู้รู้จักประมาณของตนเองและสังคมเป็นองค์ธรรมที่เข้าไปเกี่ยวพันในการทำงาน ฉะนั้น ความเป็นผู้รู้จักความพอดีในการเป็นอยู่ ใช้จ่าย ย่อมนำความเจริญมาสู่ตัวเองและสังคม คำว่า เจริญในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่ความเจริญทางด้านวัตถุแต่อย่างใดแต่หมายถึงความเจริญทางจิตใจด้วยมัชฌิมา คือ ความพอดี ตามแนวพุทธศาสตร์มุ่งที่ความสมดุลในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์มักจะดิ้นรนหาวัตถุนำสนองความต้องการ ทำให้มนุษย์ปลุกจิตวิญญาณของตนและสังคมให้มีความต้องการเพิ่มมากขึ้น ๆ ขณะเดียวกันก็ทำลายศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการของผู้คนให้ลดน้อยลง การปลุกฝังให้คนหลงใหลในวัตถุผลักดันให้ผู้คนหันมาทุ่มเทสรรสร้างผลิตและสิ่งตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อันส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ เช่น การสร้างตึกหลังใหญ่ ทางคอนกรีตและ โรงงานอุตสาหกรรม ดังตัวอย่างการพัฒนาของประเทศอุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จหลายประเทศ เป็นต้นขณะที่ความต้องการส่วนเกิน ถูกปลุกเร้าให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น และศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการก็ได้รับการพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น ปัญหาหรือภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ก็จะค่อย ๆ ปรากฏออกมาแต่บางส่วนก็จะซ่อนตัวอยู่ในภาวะแฝงเพื่อรอคอยจังหวะเวลาที่จะคลี่คลายปรากฏสู่สภาวะความจริง เมื่อความโลภของมนุษย์ถูกกระตุ้นให้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ๆ ภาวะแฝงของปัญหาที่เคยถูกบดบังอยู่ ก็จะคลี่คลายปรากฏตัวสู่ภาวะจริงกลายเป็นความหายนะและภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ครั้งใหญ่ของมนุษย์ดังนั้น ปัญหาเรื่องการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ พระพุทธศาสนาจึงสอนเน้นเรื่องความจริงที่เป็นประโยชน์และสอนสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ พระพุทธเจ้าทรงวางแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์พ้นจากทุกข์และดำเนินไปสู่ชีวิตอันประเสริฐ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ๒๕๓๕, หน้า ๓๕)

สรุปได้ว่า ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ทั้งในด้านการให้ การรับ และการใช้จ่ายโดยตนเองไม่เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถพึ่งตนเองให้มากที่สุด ประกอบอาชีพด้วยความขยันขันแข็งและมีความซื่อสัตย์ มีความพอใจกับทรัพย์สินและสิ่งของที่ตนมีอยู่ตามฐานะของตน มุ่งเน้นการประกอบอาชีพเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีการลดรายจ่ายหรือลดต้นทุนในการผลิตโดยมีการจัดทำแปลงผักสวนครัวการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพลดการใช้สารเคมี รวมถึงจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อรู้รายรับ รายจ่ายของตน

๒.๕ หลักความมีเหตุผล (มรรคมืองค์ ๘)

การตัดสินใจโดยมีเหตุผล คือ การพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ การกระทำโดยมีเหตุผลหมายถึงการกระทำที่ถึงหรือคาดหมายเห็นผลว่าจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงมี สิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงมี ตรงนี้เอง คือการมีเหตุผลในการเดินตามพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ คือ

- ๑) ทุกข์ คือ รู้สภาพปัญหา
- ๒) สมุทัย คือ รู้สาเหตุของปัญหา
- ๓) นิโรธ คือ รู้เป้าหมายของการแก้ปัญหา
- ๔) มรรค คือ รู้วิธีการแก้ปัญหา

อริยสัจสี่ หมายถึงหลักความจริงที่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบเป็นหลักการสำคัญในการแก้ไขปัญหาชีวิต โดยสรุปคือหลักแห่งเหตุและผล ๔ ประการ (จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และ กวี อิศร วิวรรณ, ๒๕๔๔, หน้า ๕๕-๕๖)

ปีน มุฑุกันต์ (๒๕๑๔, หน้า ๑๕๗) ได้ให้ความหมายขององค์แห่งมรรคและความหมายของมรรคไว้ในหนังสือ แนวสอนธรรมะว่า องค์แห่งมรรค เราจะได้พบสำนวนเทศนาใช้คำว่า มรรคมืองค์แปดบ้าง ซึ่งเป็นคำแปลออกจากภาษาบาลีว่า อัญญังคิมมรรค ข้อนี้ หมายความว่ามรรคเป็นทางเอกมีสายเดียวเท่านั้น แต่ที่ท่านว่ามีมืองค์แปด ต้องปฏิบัติควบกันไปให้สมบูรณ์ทั้งแปดข้อจึงจะได้ผลเต็มที่คล้ายกับถนนสายหนึ่งมีส่วนประกอบแปดอย่าง เช่น พื้นถนน ผิวถนน ขอบถนน ไหล่ถนน ถนนทางเท้า คูระบายน้ำ ฯลฯ แต่ความจริงสิ่งเหล่านี้รวมกันแล้วเป็นถนนสายเดียวนั่นเอง นอกจากนี้ขอให้ทราบด้วยว่ามรรคทั้งแปดนี้ เป็นแม่บทแห่งการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ บรรดาธรรมปฏิบัติทั้งสิ้นในพุทธศาสนาทุกข้อมวมลงในมรรคแปดนี้ทั้งสิ้น ถ้าข้อใดอนุโลมลงในมรรคแปดนี้ไม่ได้ ข้อนั้นไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเพียงกาฝากในพระพุทธศาสนา

การมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (ปีน มุฑุกันต์, ๒๕๑๔, หน้า ๑๔)

การแก้ปัญหาที่สาเหตุอย่างมีการวิเคราะห์ และมีระบบ มีการวางแผนกำหนด กลยุทธ์และมีการประสานงาน ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลที่จะตามมาจากการกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีเหตุผล สามารถสรุปได้ว่า การมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาถึงความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นสามารถ

ควบคุมและข่มใจ พยายามทำความเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาและยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น หรือพยายามหาทางแก้ไขปัญหอย่างมีเหตุผล มีการยอมรับฟังความคิดเห็น และปฏิบัติตามเมื่อเป็นมติของเสียงส่วนใหญ่ และเมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจจะใช้เหตุผลพิจารณาอย่างรอบคอบรวมถึงการใช้จ่ายแต่ละครั้งจะพิจารณาถึงความจำเป็น เป็นอันดับแรกและพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

๒.๖ หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (อัตตนาถะ, ความขยันหมั่นเพียร, การประหยัดอดออม)

เศรษฐกิจพอเพียงกับหลัก “การพึ่งตนเอง”

พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญและพึงถึงการปฏิบัติทั้งทางกาย และใจเพื่อการพึ่งตนเองทุกระดับเป็นอย่างมาก (พระอาจารย์ ชา สุภทฺโท, ๒๕๔๑, หน้า ๒๕) เช่นเดียวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการสงเคราะห์ช่วยเหลือ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้และยืนอยู่บนขาของตนเองได้ เพื่อให้มีความแข็งแรงมั่นคงเพียงพอที่จะ “พัฒนาตน” ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป การพัฒนาตนนี้ย่อหมายถึง การพัฒนาตนทั้งภายนอกและภายใน คือ พึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจและมีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ ที่จะสามารถฝีกตนให้พ้นจากห่วงโซ่ของกระแสบริโภคนิยมโดยยึดถือและปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมตามพื้นฐานของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประจำชาติไทยอยู่แล้ว หลักธรรมว่าด้วยการพึ่งพาตนเอง หรือ พึ่งตนเองในพระพุทธศาสนานั้น มีอยู่หลายประการเป็นการเฉพาะเช่น นาคกรณธรรม ซึ่งประกอบด้วยของค้ำจุนสำคัญ ๑๐ ข้อ ว่าด้วยธรรมอันเป็นการสร้างที่พึงคุณธรรมอันทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนเองได้ประกอบด้วย (พระอาจารย์ ชา สุภทฺโท, ๒๕๔๑, หน้า ๒๕)

- ๑) คีล (ความประพฤติดีงาม, ระเบียบวินัย, อาชีวนิสฺสุทฺธิ)
- ๒) พาหุสัจจะ (การศึกษา - การใฝ่หาความรู้)
- ๓) กัลยาณมิตตตา (คบคนดี มีกัลยาณมิตร, ปรีกษา)
- ๔) โสวจิตฺตา (เป็นคนง่าย, รับฟังเหตุผล)
- ๕) กิงกรณิเยสุ ทุกขตา (ชวนช่วยกิจการ, ทำได้สำเร็จ ฯลฯ)
- ๖) รัมมกามตา (รู้จัก, ไคร้ธรรม, รับรู้ - รับฟัง)
- ๗) วิริยารัมภะ (ขยันหมั่นเพียร, ละชั่ว ทำดี, เข้มแข็ง)
- ๘) สันตญฺฐิ (สันโดษ, พอใจกับสิ่งที่หามาได้โดยชอบ)
- ๙) สติ (ความมีสติ, ไม่ประมาท)
- ๑๐) ปัญญา (รู้คิด, พิจารณา, เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง)

องค์ธรรมอันเป็นการ “สร้างที่พึ่ง” นี้ เป็นธรรมมีอุปการะมาก เป็นคุณธรรมอันทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จและเป็นกำลังหนุนในการบำเพ็ญคุณงามความดีทั้งหลายด้วย ปรารถนาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวิเคราะห์เทียบเคียงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ข้อนี้แล้ว จะเห็นความประสานสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่มุ่งประสงค์ให้เกษตรกรและในวงที่กว้างขวางออกไป คือ ประชาชนทั้งชาติได้พึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังหมายความคลุมถึงการมีความมั่นคงในการที่จะเป็น “อิสรภาพ” จากการครอบงำของกระแสโลกในเชิงวัตถุนิยมและบริโภคนิยมต่าง ๆ ทั้งประชาชนยังสามารถกำหนดความเป็นอยู่ของตนเองด้วย สติปัญญา ความพากเพียร ความสัจ โดยโดยมีองค์ธรรมทางพระพุทธศาสนาเกื้อหนุนอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากความในพระราชดำรัส ตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ว่า คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีความโลภน้อยก็เปรียบเทียบกับคนอื่นน้อยถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้มีความคิดว่า ถ้าทำอะไรต้อง พอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมากเราก็อยู่เป็นสุข (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๕๑, หน้า ๑๑๘)

“การพึ่งตนเองได้” ในกระบวนการทัศน์ของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกินความหมาย ถึงการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไว้ด้วย การพึ่งตนเองได้จึงไม่ได้มีความหมายเฉพาะ การพึ่งตนเองได้ทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่หมายความกว้างขวางถึงการควบคุมตนเองให้เป็นอิสระปลอดโปร่งจากอำนาจของกิเลส และสามารถข่มตน ข่มใจ ให้เกิดปัญญาในการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่ารู้จักทุกข์ รู้เท่าทันทุกข์และมีความสุขตามอัตภาพได้ด้วย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๓๕)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้ริเริ่มในการนำกระบวนการทัศน์ของการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ การพึ่งตนเองมาสู่กระบวนการพัฒนาในระยะแรกของไทย โดยเน้นที่การช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนช่วยตนเองได้ โดยมีได้ประสงค์ที่จะให้ประชาชนคอย “รับ” แต่ประการเดียว จนเกิดความอ่อนแอ และไม่สามารถช่วยตนเองได้ในที่สุด เหมือนการให้ในระบบเอื้ออาทร ซึ่งเป็นการดำเนินการในลักษณะที่มุ่งหวังผลทางการเมืองในบางยุคสมัย ซึ่งเป็นการเฉพาะหน้าและไม่ยั่งยืน และจะก่อปัญหาอันยิ่งใหญ่ไว้ในภายหน้า

ปรารถนาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวิเคราะห์เทียบเคียงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ข้อนี้แล้ว จะเห็นความประสานสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงแต่มุ่งประสงค์ให้เกษตรกรและในวงที่กว้างขวางออกไป คือ ประชาชนทั้งชาติได้พึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังหมายความคลุมถึงการมีความมั่นคงในการที่จะเป็น “อิสรภาพ” จากการครอบงำของกระแสโลกในเชิงวัตถุนิยมและบริโภคนิยมต่าง ๆ ทั้งประชาชนยังสามารถกำหนดความเป็นอยู่ของตนเองด้วย สติปัญญา ความพากเพียร ความสัจ โดยโดยมีองค์ธรรมทาง

พระพุทธศาสนาเกื้อหนุนอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากความในพระราชดำรัส ตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ว่า

คนเรากล้าพอในความต้องการมันก็มีควม โลกน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้มีความคิดว่า ถ้าทำอะไรต้อง พอเพียง หมายความว่า พอประมาณซื้อตรง ไม่โลภอย่างมากเราก็อยู่เป็นสุข (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๕๑, หน้า ๑๑๘)

“การพึ่งตนเองได้” ในกระบวนการทัศน์ของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกินความหมายถึงการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไว้ด้วย การพึ่งตนเองได้จึงไม่ได้มีความหมายเฉพาะ การพึ่งตนเองได้ทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่หมายความกว้างขวางถึงการควบคุมตนเองให้เป็นอิสระปลอดโปร่งจากอำนาจของกิเลส และสามารถข่มตนข่มใจ ให้เกิดปัญญาในการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่ารู้จักทุกข์ รู้เท่าทันทุกข์และมีความสุขตามอัฏภาพได้ด้วย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๓๕, หน้า ๑๑๕)

นอกเหนือไปจากหลัก “การพึ่งตนเอง” ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอิงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ว่า ธรรมอันเป็นการสร้างที่พึ่ง (นาถกรณธรรม) นี้แล้ว ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการพึ่งตนเองซึ่งสามารถหยิบยกมากล่าวถึงได้อีก เช่น ในเรื่องที่พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลพึงทำตัวเป็นที่พึ่งของตน ให้ช่วยตนเองก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นการเตรียม “เหตุ” ประกอบ “เหตุ” ให้ดีที่สุดเพื่อให้ได้รับ “ผลดี” ที่ปรารถนา เป็นการกำหนดการกระทำที่ดีของตน โดยผ่านการควบคุมการกระทำและความประพฤติตามหลักธรรม อันเป็นการสร้างที่พึ่ง ดังกล่าวแล้ว คือ หลักธรรมที่กล่าวไว้ว่า

ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน คนอื่นใครเล่า จะเป็นที่พึ่งได้ บุคคลมีตนที่ฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้โดยยาก (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕, ข้อ ๑๖๐, หน้า ๘๒) ความบริสุทธิ์ - ไม่บริสุทธิ์ เป็นของจำเพาะตน คนอื่นทำให้คนอื่นหมดจดไม่ได้ (ขุ.ธ. เล่ม ๒๕, ข้อ ๑๖๕, หน้า ๘๔, ๑๑๕)

ดูก่อนภิกขุทั้งหลาย พวกเธอจงมีตนเป็นที่พึ่งเถิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย จงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิดอย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย (ที.ม. เล่ม ๑๐, ข้อ ๑๖๕, หน้า ๑๑๑)

“หลักพึ่งตนเอง” ด้วยการทำความดี ประกอบกับการมีวิริยะในการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (วัตถุ) และด้านจิตใจนั้น เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยแท้ ดังที่เคยมีพระราชกระแสว่า

เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออ้างว่าเป็นทั้งเศรษฐกิจหรือความประพฤตินี้ ทำอะไร เพื่อให้ “เกิดผล” โดยมีเหตุและผลคือ ผลนั้นมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดีการกระทำก็จะ เป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้นก็จะ เป็น การกระทำที่ดี ดีแปลว่า มี ประสิทธิภาพ ดีแปลว่ามีประโยชน์ ดีแปลว่าทำให้มี ความสุข (พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒๐)

ดังนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันมีเรื่องการพึ่งตนเองเป็นหลัก ที่พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ นั้น คือ หลักของการกระทำหรือปฏิบัติ เพื่อสร้างเหตุและผล ตามหลัก ของพุทธธรรมนั่นเอง หลักการพึ่งตนเองในการทำความดีนี้ หากจะวิเคราะห์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แล้วจะเห็นได้ว่า พุทธธรรม ได้วางกฎเกณฑ์ให้คนเรา “พึ่งตนเอง” ด้วยการประกอบความดีเพื่อ ยกย่องคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (ในทุกด้าน) มิได้สอนให้พึ่งตนเองและเก็บเกี่ยวผลได้จากความคิด และการปฏิบัติที่เป็น “มิจฉา” ทั้งปวงเช่นเบียดบัง คดโกง เอาไร้อาเปรียบ และโลภ เป็นต้น โดย ชี้ให้เห็นว่า

ยาทิสํ วูปเต พิชิ ตาทิสํ ลภเต ผลํ กลุยามณาริ กลุยามณิ ปาปการิ จ ปาปกํ (ส.ส. เล่ม ๑๕, ข้อ ๒๕๖, หน้า ๒๗๓)

“บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้นคนทำดีย่อมได้ดีทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว” (ส.ส. เล่ม ๑๕, ข้อ ๒๕๖, หน้า ๓๗๔)

ในหลักการพึ่งตนเองและการทำความดี เพื่อให้ตนเป็นที่พึ่งของตน ได้นั้น พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ทรรศนะไว้มากในพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมว่า การพึ่งตนเองในระดับของบุคคลนั้นมีใช่ เป็นสถานะที่ต่างคนต่างอยู่หรือตัวใครตัวมันแบบที่เรียกว่าปัจเจกนิยม (Individualism) โดยสร้างความ แปรกแยกจากสังคมแม้จะอยู่ในสังคม ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาถือว่า (พระไพศาล วิสาโล, ๒๕๓๓, หน้า ๒๓)

ปัจเจกนิยม ในแง่นี้เป็นการหนุ่หนุงการ มมังการให้กำเริบขึ้นเสริมสร้าง “ตัว กู - ของกู” ให้หนักข้อขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม การพึ่งตนเองนั้นเป็น ไป เพื่อให้บุคคล เชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและพัฒนาศักยภาพดังกล่าว เพื่อให้บรรลุ ถึงความดีงาม และความสุขของชีวิตเท่าที่จะกระทำ ได้โดยมีปัจจัยผูกมัดครั้งน้อที่สุด ยิ่งเป็นการ พึ่งตนเองในทางธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยแล้ว ย่อมมีความหมาย ในทางเป็น ปฏิปักษ์โดยตรงกับอหังการ มมังการเลยทีเดียว ความดีงาม และความสุข ของชีวิตนี้ มิได้วัดจากวัตถุปัจจัยภายนอก ค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ของสังคม หรือ โดยเทียบเคียงกับ ใครอื่น หากบุคคลยอมประสพสัมผัสได้จากความพึงพอใจในชีวิต และความโปร่งเบา

เป็นอิสระที่บังเกิดขึ้นกับคนบุคคล ที่พยายามพึ่งตนเองหรือ พึ่งตนเองได้แล้ว ย่อมสัมพันธ์กับสังคมภายนอกในลักษณะเกื้อกูลเอื้อเฟื้อกัน

หลักการพึ่งตนเองตรงกับความหมายของการพึ่งตนเองที่สมบูรณ์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ

การเอาตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ทั้งในการพึ่งตนเองได้ทางด้านวัตถุหรือทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันก็สามารถพึ่งตนเองได้ทางจิตใจ การพึ่งตนเองให้ได้นี้ มีความหมายกว้างออกไปถึงการสามารถยืนอยู่บนขาตนเองได้อย่างมั่นคงและสามารถเป็นที่พึ่งพิงอิงกัน (Inter dependent) กับสมาชิกคนอื่นในชุมชน อีกทั้งสามารถเกื้อกูลและเป็นมิตรกับธรรมชาติโดยทั้งที่อาศัยพึ่งพิงธรรมชาติอย่างไม่ทำลาย และเป็นที่พึ่งของธรรมชาติด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอันเป็นองค์รวมของระบบนิเวศน์ด้วยทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องการยืนอยู่บนขาของตนเองว่า

คำว่ายืนบนขาตนเองนี้บางคนพูดว่าชอบกล ใครจะมายืนบนขาคนอื่นคนอื่นมายืนบน ขาเรา เราก็ใคร่แต่ตนเองยืนบนขาตนเองก็ต้องระวังไม่ให้หกล้มหรือเสียหลักอันนี้เป็นไป ตามความคิด ที่อาจจะเพียงไปหน่อยแต่ว่าเป็นไปตามที่เขาเรียกว่า “ยืนบนขาของตัวเอง

หมายความว่า สองขา ของเรานี้ยืนบนพื้นให้อยู่ได้ ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอยืมขา ของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน

แต่คำว่า “พอเพียง” มีความหมายกว้างขวาง ยิ่งกว่านี้อีกคือ พอเพียงก็เพียงพอเพียงนี้ก็พอ ดังนั้นคนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความ โลภน้อย เมื่อ มีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศ มีความคิดอันนี้ ไม่ใช่ เศรษฐกิจมีความคิดว่าทำอะไร ต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ไม่สุด โด่งไม่ โลภอย่างมากคนเราก็อยู่เป็นสุข

จากพระราชดำรัสนี้จะเห็นได้ว่าคนเรา ต้องพึ่งตนเองเมื่อพึ่งตนเองได้ ก็ไม่ต้องขาดอิสระภาพเพราะต้องไปพึ่งพาคนอื่น ประคองขอยืมขาคนอื่นมายืน หากเปรียบกับสภาพปัจจุบัน ก็ไม่ต้องตกเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวและอยู่ภายใต้กระแส บริโภคนิยม วัตถุนิยม จนดั้นไม่หลุด การที่จะพึ่งพาตนเองได้นั้นก็อยู่ในหลักของความพอดี และพอเพียง คือ ไม่โลภ เมื่อไม่โลภก็จะไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นตลอดจนสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการตั้งตนอยู่ในความพอประมาณ มีเหตุผล และ

ประพุดิตน ปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางของพระพุทธธรรมนั้น จะนำพาให้ชีวิตปลอดภัย มีสันติสุข และมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวสูงขึ้น ไปทั้งทางกายและทางจิต

ปัจจุบันเป็นที่ตระหนักและทราบกันอยู่ดีแล้วว่า แนวทางและทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย นับแต่ได้เริ่มพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบเป็นต้นมา เกือบ ๕ ทศวรรษแล้วนั้น ใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ซึ่งมุ่งเน้นการผลิต การบริโภค การลงทุน และการใช้ทรัพยากรขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มผลผลิตและกระตุ้นการบริโภคอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ผลจากการพัฒนาตามแนวคิดตะวันตกที่ผ่านมา ก่อให้เกิดความเสียหายในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแง่ของผลดีจากการพัฒนาตามแนวความคิดนี้ ปรากฏว่า คนจำนวนน้อย (มาก) คือ กลุ่มทุนผูกขาด ซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลทั้งทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และการเมือง ได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์มากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นจำนวนมหาศาล คนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะเกษตรกรที่ยากจนที่สุดของประเทศ ๒๐ % ได้รับผลจากการพัฒนาไปไม่ถึง ๑๐ % (ดูตารางแสดงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้หน้า ๓๒) ดังนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้พระราชทานให้ไว้เป็นแนวทางเลือกจึงให้ความสำคัญแก่การพึ่งตนเองและพอเพียงเป็นอย่างมาก

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงไปในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นไปตามความคาดหมายหรือผิดหวัง เช่น ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาสังคมที่กระทบต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมากและมีผลกระทบต่อพื้นฐานเศรษฐกิจ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การมีความรู้และมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๘, หน้า ๗)

๒.๖.๑ ความขยันหมั่นเพียร

การขาดความขยันหมั่นเพียรในการประกอบวิชาชีพและการทำงาน คือ ขาดอิทธิบาท ๔ ซึ่งได้แก่ ฉันทะ รักงาน วิริยะ สู้งาน จิตตะ ใฝ่ใจในงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา เป็นสิ่งที่คนไทยเราต้องมีให้มากขึ้น ด้วยคนไทยเป็นผู้มีเมตตาสูง เมื่อเปรียบเทียบกับคนชาติอื่น แต่ถ้าพูดถึงความขยันหมั่นเพียร เราอาจจะน้อยกว่าคนชาติอื่น เช่น คนญี่ปุ่น คนจีน คนเวียดนาม คนญี่ปุ่นเป็นคนขยันหมั่นเพียร และเอาจริงเอาจังในการทำงานมาก แม้จะถึงเวลาเลิกงานแล้ว คนญี่ปุ่นก็ยังทำงานอยู่ต่อไปแม้จะไม่มีค่าล่วงเวลาแต่เพื่อต้องการทำงานให้เสร็จเสียก่อนคนญี่ปุ่นถูกเรียกว่าเป็นคนบ้างาน ส่วนคนจีนเป็นคนที่มีความขยันอดทน ก่อนนี้คนจีนได้อพยพจากภาคใต้ของประเทศจีนเดินทางมาอยู่ประเทศไทย ส่วนมากเป็นคนที่ยากจนมีเพียงเสื้อผ้าผืนหมอนใบ แต่อาศัยความขยัน

อดทน คนจีนเหล่านี้ได้ก่อร่างสร้างตัวทำงานตั้งแต่ต่ำที่สุดเป็นกรรมกรรับจ้าง เขยิบฐานะเป็นพ่อค้า ในที่สุดก็เป็นนายห้าง เป็นเศรษฐี

ปัญหาของคนไทยอยู่ที่ขาดความขยันอดทนและความรับผิดชอบ เมื่อทำงาน ได้เงิน พอสมควรแล้วก็มักจะละทิ้งงานกลับบ้าน โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะตามมาของเจ้าของกิจการซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจในความหมายของความล้ม โดย กับการพอหรือหยุดงานเมื่อ ได้พอกอยู่พอกัน ได้แล้ว แต่ไม่ได้มองถึงอนาคตอีกต่อไปว่าเงินได้นั้นในเวลานั้นมันสามารถเป็น ภูมิคุ้มกันภัยให้ตนเอง ได้มากน้อยเท่าใด จะมีกินอีกหรือไม่ในอนาคต

๒.๖.๒ การประหยัดคอดออม

สาเหตุของความยากจนหรือความบกร่องทางสภาพทางการเงินมาจากขาดการ ประหยัดและอดออม ใช้จ่ายเงินเกินกว่ารายได้ ใช้จ่ายซื้อเครื่องอุปโภคที่เกินจำเป็น ใช้จ่ายเงินเพื่อ การเที่ยวเตร่และความสนุกสนานที่เกินขอบเขต

คนเวียดนามเป็นคนที่ประหยัดคอดออมมากมีสุภาษิตเวียดนามกล่าวว่า ท้องไม่อิ่มจะคิดท้องเที่ยวได้อย่างไร คนญี่ปุ่นเป็นคนที่มีความประหยัดและอดออมมากในเรื่องการใช้จ่าย จะเป็นไปตามงบประมาณที่ทำไว้ และอยู่ในเงินรายได้ที่หามาได้ส่วนมากแม้บ้านจะเป็นผู้ ควบคุมและรับผิดชอบการใช้จ่ายเงิน อัตราเงินออมและจำนวนเงินออมในญี่ปุ่นสูงมาก ญี่ปุ่นจึงไม่ มีความจำเป็นที่จะต้องไปกู้เงินจากต่างประเทศ แต่มีเงินให้ต่างประเทศกู้ยืม ส่วนมากแล้วคนไทย เรามักจะขาดการประหยัดและอดออม มักจะชอบแข่งขันกัน โดยการใช้น้ำที่มีหย่อมี่ราคาแพง ทำ ให้มีการใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือยเกินฐานะตามคำกล่าวที่ว่า มีรายได้ไม่น้อยแต่มีสนิยมสูง เมื่อ รายได้ไม่พอก็กู้หนี้ยืมสินหรือซื้อสินค้าเงินผ่อนทำให้ต้องมีหนี้สินจำนวนหนี้สินได้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ บางคนไม่มีเงินชำระหนี้ก็ต้องหาทางออกโดยการปล้น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ หรือหาทางออกไม่ได้ จริง ๆ ก็ต้องฆ่าตัวตายคนที่มียาได้น้อยหรือรายได้ปานกลาง หากใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเกินฐานะก็ ต้องเป็นหนี้สิน ต้องได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนในการหาเงินมาชำระดอกเบี้ยและเงินต้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงการเป็นหนี้ว่า การเป็นหนี้ เป็นทุกข์ในโลก

๒.๖.๓ ภาวะเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดทิศทาง

ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจไทย โดยส่วนรวมต้องประสบกับภาวะหดตัว และการ ถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง โดยมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งจากการขาดสภาพคล่องเมื่อปี ๒๕๔๐ ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินการคลังและเศรษฐกิจอย่างรุนแรงการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ได้เพิ่มสูงขึ้น มีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้อำนาจการซื้อของ ประชาชนลดลง หลายคนเกิดการซึมเศร้า เกิด โรคเครียด หาทางออกไม่ได้

ตัวกำหนดสถานะของสังคมคือ ระบบเศรษฐกิจที่มีหลายรูปแบบ แบบบริโภคนิยม หรือทุนนิยมเป็นลักษณะที่โลกเสรียึดถือ อันแฝงด้วยความหมายมีใครยิวสาวได้สาวเอา มีการใช้ระบบการจัดการที่ทำให้ตนเองมีอำนาจในการต่อรอง มีอำนาจในการวางแผนการตลาดครอบคลุม โดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ทำให้คนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่พิจารณาถึงเหตุผลหรือความต้องการจริง ๆ ก็เชื่อและปฏิบัติตามทำให้คนหลง มองเห็นเป็นเรื่องจริง ที่แท้จริงคือภพมายาที่ผู้ผลิตใช้สื่อประชาสัมพันธ์นั่นเอง ไม่สามารถมองเห็นเรื่องจริง เงินทองคือของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง

กล่าวโดยสรุป ทางสายเดียวแต่มีองค์ประกอบ ๘ อย่างคือ “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ “ทางสายกลางนั้น” เป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเห็นไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ใด “ความพออยู่ - พอกิน” “พอเพียงและพอดี” นั้นเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตที่มีความหมายลึกซึ้ง เป็นพระ “ปัญญา” อันเลียบคมที่ได้พระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางแก้ไข และบรรเทา ปัญหา อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ แนวคิดและทฤษฎีในเรื่องดังกล่าวนี้ ความจริงไม่ใช่ของใหม่ แต่เป็นหลักในการดำเนินงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นเวลาหลายทศวรรษมาแล้ว โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พันธเสน ได้สรุปไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ เน้นความพอสมควร นั้น มีรากความคิดมาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าในข้อที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือรู้จักกันทั่วไปว่า “ทางสายกลาง” (ศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พันธเสน, ๒๕๔๔, หน้า ๕๖๕) นั่นเอง ดังนั้น “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) ในความหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีความหมายว่า ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่นนั้น จึงเป็นตรงกันข้ามกับ “ตรรก” ของเศรษฐศาสตร์ตะวันตกที่มุ่งเน้น “การได้” มากกว่า “การให้” ซึ่งครั้งหนึ่งทรงมีรับสั่งว่าการ “ขาดทุน” คือ “กำไร” นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปคงไม่เห็นด้วยและยอมรับไม่ได้ซึ่งนั้นก็ย่อมหมายความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีหลักและปรัชญาที่แตกต่างไปจากของ โลกตะวันตกนั้นคือการเป็นเศรษฐกิจที่มีจริยธรรมกำกับ มีความเป็น “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ก็คือหลักธรรมสำคัญแห่งพระพุทธศาสนาและเป็นหลักแห่งการดำรงอยู่ของชีวิตทั้งของมวลเราวสและคฤหัสถ์ใน “พรหมจรรย์” แห่งพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งประเทศถูกบ่มเพาะมานานพร้อมกับการเป็นชาติไทยนั่นเอง

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อาจทำได้โดยการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นด้วยการให้ความรักและเคารพสิทธิ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ต่อสมาชิกใน

ครอบครัว มีการพูดคุยเรื่องความขยัน อดทน และการอดออม การพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด การเล่นการพนันทุกชนิด หลีกเลี่ยงการคบคนไม่ดีเป็นมิตร รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปันให้กับสมาชิกในชุมชน โดยหวังผลตอบแทน

๒.๗ หลักความรู้

หลักการสำคัญของเศรษฐกิจแนวพุทธ อยู่ที่ความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมด้วยการอาศัยปัจจัยที่มีปริมาณน้อย แต่นำไปสู่ผลอันน่าพอใจเป็นอย่างมากเศรษฐกิจแนวพุทธเน้นการกระทำเพื่อให้เกิดการอยู่ดีกินดีด้วยการบริโภคให้น้อยที่สุด โดยจุดมุ่งหมายของการบริโภคการผลิต และการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ตลอดถึงการจัดสรรผลผลิตมุ่งให้มนุษย์มีความพอใจสูงสุดด้วยการมีรูปแบบการบริโภคที่ดีที่สุด และเป็นปัจจัยให้สังคมพัฒนาไปอย่างยั่งยืน ตลอดถึงนำเอาเอาคุณค่าทางศีลธรรมมาเป็นรากฐานของความคิดทางเศรษฐกิจ จุดเด่นของเศรษฐกิจแนวพุทธ อยู่ที่การเสนอทางเลือกใหม่สำหรับการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่มีค่านิยมและหลักการที่แตกต่างจากระบบทุนนิยม หรือ บริโภคนิยมโดยสิ้นเชิง กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจแนวพุทธยึดหลักการที่สำคัญต่อไปนี้เป็นแนวปฏิบัติ คือ

๑) ไม่ทำลายฐานคือที่มั่นทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ

๒) ไม่ทำลายฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

๓) ไม่ทำลายฐานทางจิตวิญญาณด้านความเชื่อและต้องการ ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนซื้อขาย รวมถึงการจัดสรรผลผลิตต่าง ๆ

พระพุทธศาสนาได้แยกความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) ความต้องการสิ่งเสพบริโภคเพื่อบำรุงปรนเปรอตนเอง เป็นความต้องการที่ไม่มีจำกัดเรียกว่า ตัณหา เป็น อกุศลธรรม คือธรรมะฝ่ายร้าย (๒) ความต้องการที่เป็นไปเพื่อคุณภาพแห่งชีวิต เป็นความต้องการที่มีขอบเขตจำกัด เรียกว่า ฉันทะ เป็นกุศลธรรม คือ ธรรมะฝ่ายดีพระพุทธศาสนามีหลักการคือสอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของการมีชีวิตที่เรียกว่า อัตถะ หรือ อรรถ อันหมายถึง ประโยชน์หรือจุดหมาย ๓ ประการ คือ

๑) ประโยชน์ในปัจจุบันเรียกว่า ทิฏฐธรรมิกัตถะ

๒) ประโยชน์ในปัจจุบัน เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ

๓) ประโยชน์สูงสุด เรียกว่า ปรมัตถะประโยชน์ทั้งสามประการข้างต้นพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

๑) ทิฏฐธรรมมิกัตถะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือ ประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญคือ

- มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ งามสง่า อายุยืนยาว
- มีเงินมีงานมีทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพที่สุจริตพึ่งตนได้ทางเศรษฐกิจ
- มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม
- มีครอบครัวที่ผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ

๒) สัมปรายิกัตถะ จุดหมายขั้นเลยตาเห็น ประโยชน์เบื้องหน้า ได้แก่ สิ่งที่เป็นคุณค่าของชีวิตซึ่งทำให้เกิดความสุขล้าลึกภายใน โดยเฉพาะ คือ

- ความอบอุ่นซาบซึ้งสุขใจ ด้วยศรัทธา มีหลักใจ
- ความภูมิใจในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤดิแต่ความดีงามสุจริต
- ความอึ้งใจในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์
- ความแจ่มใสมั่นใจด้วยมีปัญญาที่จะแก้ปัญหานำพาชีวิตให้ดำเนินต่อไป
- ความโปร่งโล่งมั่นใจว่าได้ทำกรรมดี มีหลักประกันวิถีสุภาพใหม่

๓) ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การมีปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริงเข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิตอันทำให้จิตเป็นอิสระ โดยเฉพาะ คือ

- ไม่หวั่นไหวหรือถูกครอบงำด้วยความผันผวนปรวนแปรต่าง ๆ
- ไม่ผิดหวัง โศกเศร้าบีบคั้นจิตเพราะความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ
- ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา
- เป็นอยู่และทำการงานด้วยปัญญาซึ่งมองที่เหตุปัจจัย

ประโยชน์ทั้ง ๓ ข้างต้นนั้น สามารถสรุปจัดแบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

- ๑) อัตตัตถะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน
- ๒) ปรัตถะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือ ประโยชน์ผู้อื่น
- ๓) อุกัตถะ ได้แก่ จุดหมายร่วมกัน หรือ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

๒.๗.๑ ความรู้ในการจัดสรรผลผลิตในทัศนะของเศรษฐกิจแนวพุทธ

เศรษฐกิจแนวพุทธมีหลักการเกี่ยวกับการจัดสรรผลผลิตหรือการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคือ ในการจัดสรรผลผลิตนั้น ต้องจัดสรรอย่างเป็นธรรม ทัวถึง ไม่มีอคติใช้สติปัญญาในการจัดการแบ่งปันผลผลิตดำเนินการจัดสรรผลผลิตตามหลักการของ ๑๐๕ พระพุทธศาสนา คือ มีความสมดุลในเรื่องผลประโยชน์ ๓ ด้าน

- (๑) อัตตัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ของตน
- (๒) ปรัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ของผู้อื่น และ

(๓) อนุรักษ์ตะ ได้แก่ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ของส่วนรวม หมายความว่า การจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการผลิตต้องอำนวยประโยชน์ทั้งสามด้านข้างต้นนี้เท่าเทียมกัน จัดสรรปัจจัยการผลิตให้ทุกคนที่มีสิทธิ์ได้ เข้าถึงปัจจัยการผลิตอย่างยุติธรรมไว้ อดคิดจึงเชื่อว่าการจัดสรรผลผลิตในทัศนะของเศรษฐกิจแนวพุทธ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ได้พระราชทานดำริเพิ่มเติมมาตลอด เพื่อให้เกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” สามขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและจัดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

ขั้นที่ ๒ รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อการผลิตการตลาดการจัดการทั้งทางด้านสวัสดิการ การศึกษาการพัฒนาสังคม

ขั้นที่ ๓ สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ๒๕๓๕, หน้า ๒๓๘)

พระราชดำริทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นทั้งหลักการและวิธีการใหม่ เป็นพระราชดำริที่มีความยิ่งใหญ่ทางความคิด ๕ ประการ คือ

๑) เป็นแนวคิดแบบพหุนิยม ทั้งในแง่ความคิดและการกระทำไม่เป็นเอกนิยมและทวินิยม

๒) เป็นแนวคิดที่ยอมรับการดำรงอยู่ร่วมกันของสิ่งที่แตกต่างกัน เช่น การเกษตรแบบพึ่งตนเอง ดำรงอยู่ร่วมกันกับการผลิตทางเกษตรอุตสาหกรรม หรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง หรืออุตสาหกรรมประเภทให้บริการได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะเกษตรพอเพียงไป

๓) เป็นการผลิตรูปแบบอื่นเป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้ ทำให้เห็นจริงได้

๔) เป็นทฤษฎีที่ผนึกประสานเป็นเนื้อเดียวกับการปฏิบัติ มิใช่เพียงทฤษฎีลอย ๆ ปฏิบัติไม่ได้เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย จึงมีพลังสูง คนทั่วไปทุกระดับสามารถเข้าใจเข้าถึง และนำไปทำให้เห็นผลจริงได้

๕) เป็นทฤษฎีที่นำประสบการณ์ของประเทศไทยและลักษณะสิ่งแวดล้อม ลม ฟ้า อากาศ การเปลี่ยนแปลงทางฤดูกาล วิถีชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานการณ์เฉพาะหน้าและอนาคต ตลอดจนแก่นลักษณะเด่นของชีวิตความเป็นอยู่ และการผลิตของไทย ซึ่งเป็นประเทศผลิตข้าวอาหาร

และมีส่วนเกินทางธัญญาหาร มารวมกันเข้าเป็นทฤษฎีใหม่ โดยเน้นความสำคัญของน้ำที่มีต่อชีวิต เป็นพิเศษ ดังพระราชดำรัสที่ว่า “หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำเพราะชีวิตอยู่ที่น้ำ ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้”

๖) เป็นแนวคิดที่สมสมัย และได้จังหวะเวลาเหมาะสมในการเตือนให้ผู้มีบทบาททางการจัดทำและดำเนินการตามนโยบายและแผนการผลิตให้มีสติและความระมัดระวังในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาประเทศ

๗) เป็นแนวคิดแบบองค์รวม เพราะมีหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจวัฒนธรรมและปรัชญาการดำรงชีวิต มีผลในการส่งเสริมจริยธรรมแห่งความพอ และพอเพียง

๘) เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นให้ผู้ยากไร้มีพลังเข้าใจถึงความเป็นจริง ไม่มีปมด้อยหรือท้อแท้ ท้อถ้อยในโชคชะตา เพราะผู้ปฏิบัติสามารถมีความสุขได้ตามอัธยาศัยและเข้าใจหลักของสัจ โดยไม่ถูกมอง หรือถูกทับถมว่าเป็นผู้ด้อยพัฒนาหรือมีปัญหาเป็นขวากหนามของการพัฒนา

๙) เป็นแนวคิดที่ปลอดจากการเมือง ผลประโยชน์และอุดมการณ์ จึงเป็นทฤษฎีที่มีความเป็นสากลสามารถนำไปใช้โดยปราศจากข้อข้องใจด้านการเมือง เป็นผลดีต่อประเทศที่มีปัญหาคล้ายประเทศไทยที่จะนำไปใช้ (ชัยอนันต์ สมุทวนิช, ๒๕๔๑, หน้า ๑๐-๒๐)

๒.๗.๒ เงื่อนไขความรู้

ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใด ๆ ต้องอาศัยความรู้อันประกอบด้วยหลักวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบแล้วนำความรู้ที่เชื่อมโยงกันเพื่อพิจารณาและวางแผนอย่างระมัดระวัง

๑) การปลูกฝังอุดมการณ์เป็นเงื่อนไขความรู้ที่สำคัญ

อุดมการณ์และอุดมคติ เป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิต ผู้ที่ทำงานและดำรงชีวิตด้วยอุดมการณ์และอุดมคติจะทำงานเพื่องานด้วยความวิริยะอุตสาหะซื่อสัตย์สุจริต จะไม่หวั่นไหวต่ออามิสสินจ้าง จะมีชีวิตอยู่เพื่อความดี จะทำความดีโดยไม่ท้อแท้หรือหวั่นไหว แม้ว่าการทำความดีจะต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคมากมายเพียงใดแม้จะได้รับความกระทบกระเทือนใจ ความท้อแท้ใจ ความทุกข์ยากเดือดร้อนก็ตาม

๑.๑) อุดมคติในการทำงานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทุกคนจะต้องมี ควรมีอุดมคติในการปฏิบัติงาน มีความเสียสละ อดทน รู้จักเกรงใจ ให้อภัย

๑.๒) อุดมคติในการดำรงชีวิต ในการดำเนินชีวิตของเราต้องข่มใจไม่ต้องกระทำสิ่งใด ๆ ที่เรารู้สึกด้วยใจจริงว่าชั่ว ว่าเสื่อม เราต้องฝืนด้านความคิดและความประพฤติทุก

อย่างที่รู้สึกว่าการขัดกับธรรมชาติ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม (สมพร เทพสิทธิ์า, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๖-๑๔๗)

๒) การปลูกฝังค่านิยมที่สร้างสรรค์

คำว่าค่านิยม (Social Value) หมายถึงสิ่งที่สังคมเห็นว่ามีความสำคัญซึ่งอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ ค่านิยมเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสังคมถือว่ามีความสำคัญแบบอย่างพฤติกรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือมิใช่วัตถุก็ได้

ค่านิยมที่พึงประสงค์หรือค่านิยมที่สร้างสรรค์จะช่วยพัฒนาคนและสังคมให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า ตรงกันข้ามกับค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์จะทำให้คนและสังคมเสื่อมถดถอยคนเชื่อในค่านิยม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็จะทำให้มีความละเอียดและความเกรงกลัวต่อบาป ไม่กล้าทำชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง ค่านิยมของสังคมอาจจะเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์หรือค่านิยมสร้างสรรค์ เช่น ค่านิยมในเรื่องความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต หรืออาจเป็นค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ค่านิยมที่ถือเงินหรือวัตถุเป็นใหญ่ ที่เรียกว่า วัตถุนิยม ค่านิยมที่ถือว่าอำนาจเป็นสิ่งสำคัญที่เรียกว่า อำนาจนิยมหรือค่านิยมที่ไม่เชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

การปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์และค่านิยมที่สร้างสรรค์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ถ้าคนส่วนใหญ่เห็นว่าการทุจริต คอรัปชันเป็นวิถีชีวิต ไม่ใช่เรื่องที่น่าอับอาย การทุจริตก็จะระบาดแพร่หลายกว้างขวางในปัจจุบัน ค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลง ไปยกย่องคนที่มีเงิน นับหน้าถือตาคนที่มีความมั่งคั่ง มีอำนาจวาสนา มีชื่อเสียงแม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติผิดศีลธรรมได้เงินมาโดยทุจริต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับค่านิยมการทำความดีมีข้อความดังนี้ การทำสิ่งที่ดีงามนั้น ไม่ใช่ของที่จะพินสมัยหรือน่ากระดากอาย หากเป็นของที่ทุกคนทำได้ไม่ยากและให้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า เพราะความดีนั้นทรงคุณค่าและทรงผลคืออยู่ตลอดกาล มิได้เปลี่ยนแปลง มีแต่ค่านิยมในความดีเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป (สมพร เทพสิทธิ์า, ๒๕๔๕, หน้า ๑๗๕)

การที่คนทำความชั่วยังได้มีความสุขอยู่จึงเป็นเพราะกรรมชั่วยังไม่ให้ผล การให้ผลกรรมแบ่งเป็นการให้ผลทางจิตใจและการให้ผลทางวัตถุ การให้ผลทางจิตใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ทำ โดยเฉพาะ ไม่ต้องเกี่ยวกับคนอื่นเมื่อทำไปแล้วก็จะได้รับผลทันทีคือจะได้รับความสุข ความปิติ แต่ถ้าทำกรรมชั่วก็จะทำให้จิตใจเศร้าหมอง เรื่องการให้ผลทางวัตถุเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับผู้อื่น (สมพร เทพสิทธิ์า, ๒๕๔๕, หน้า ๑๗๖)

การที่คนดีทำกรรมดีและหวังผลทางวัตถุ เช่น หวังลาภ ยศ สรรเสริญและสุข แต่ไม่ได้รับผลดีตามต้องการอาจจะขาดคุณสมบัติข้างต้น ค่านิยมที่ควรปลูกฝังให้คนไทยได้ยึดถือคือค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ ของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คือ

- ๑) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
- ๒) การประหยัดคอออม
- ๓) การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
- ๔) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- ๕) ความรักชาติ ศาสตร์ กษัตริย์

๓) การปลูกจิตสำนึกที่ดีในตัว

การปลูกจิตสำนึกของทุกภาคส่วนจำเป็นต้องร่วมมือดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยต้องปฏิรูปใน ๓ ภาคส่วน คือ

ภาครัฐ ต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ มีสมรรถนะสูงในการนำบริการของรัฐสู่ประชาชน โดยเน้นการเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมและวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยถือเอาประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

ภาคธุรกิจเอกชน ต้องปฏิรูปการดำเนินงาน และสนับสนุนให้หน่วยงานของเอกชนมีกติกางานที่โปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า มีระบบตรวจสอบคุณภาพ มีมาตรฐานการบริการที่ดี

ภาคประชาชน สิ่งที่ต้องสร้างค่านิยมตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลถึงระดับกลุ่มประชาสังคมเรื่องสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพื่อเป็นพลังของประเทศที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของการสร้างกลไกการบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี

๔) การระเบิดจากข้างใน

สุเมธ ตันติเวชกุล (๒๕๔๗ : หน้า ๒๗-๓๓) ได้กล่าวว่า การระเบิดจากข้างในนั้น เป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจว่า เราจะไปพัฒนาในที่ต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ ก็ต้องให้เขาพร้อมเสียก่อนจะไม่เอาอะไรไปยึดเยียดให้เขาโดยมากการพัฒนาของหน่วยราชการมักจะทำแบบสำเร็จรูปแล้ว ผลลัพธ์ก็คือราษฎรรับไม่ทัน เรื่องเรียนรู้ เรื่องความพร้อม ไม่เข้าใจ สุดท้ายมันก็ล่มสลายไปไม่ได้ประโยชน์ การระเบิดจากข้างในนี้จะต้องให้เขาพร้อมทุกอย่างเสียก่อน แล้วค่อยเปิด ไปสู่ภายนอก

ความหมายของการระเบิดจากข้างในคือต้องมีความพร้อม ทำอะไรก็ต้องคิดเอาลักษณะภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมและคนบนพื้นฐานคือการทำให้ตนพึ่งตนเองได้ มีชีวิตอยู่อย่าง สุขกาย สบายใจ สามารถจัดสรรทรัพยากรที่ดิน น้ำและปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถจัดสรรรายได้รายจ่ายครอบครัวให้เกิดความพอดีในการกินอยู่การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มการออมเพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีความพอเพียง โดยอาศัยองค์ประกอบการมีเหตุผลคือ

- ต้องรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด ต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม
- ต้องรอบคอบในการนำความรู้ไปใช้และระมัดระวังในการใช้ความรู้นั้น
- ต้องมีคุณธรรม ทั้งในด้านความคืดจิตใจ และในด้านการกระทำ โดยต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดม พากเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบในทุกทาง ทำทุกอย่างหรือพูดอีกนัยหนึ่งว่ามีหิริ โอตตัปปะ คือความละเอียดอ่อน

๒.๘ หลักคุณธรรม

๒.๘.๑ หลักคุณธรรมในการผลิตในทัศนะของเศรษฐกิจตามแนวพุทธ

การผลิต หมายถึง การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในทัศนะทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนามีหลักการว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจในแง่ของการผลิตอันแยกกล่าวเป็นข้อได้ ดังนี้ คือ

๑) ผู้ผลิตและผู้ประกอบการต้องมีธรรมะตามหลักของทศ ๖ กล่าวคือ ในฐานะที่เป็นนายจ้าง หรือเจ้านายต้องดูแลกิจการการผลิตโดยยึดหลักปฏิบัติ คือ

- จัดการงานให้ลูกจ้างทำตามความเหมาะสม ตามกำลังความสามารถ
- ให้ค่าจ้าง หรือเงินเดือนตามสมควรแก่งานที่ทำและความเป็นอยู่
- จัดสวัสดิการที่ดีให้ เช่น มีการช่วยรักษาพยาบาลเมื่อคนงานเจ็บป่วย
- มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันแก่ลูกจ้างบ้าง
- จัดให้มีวันหยุดพักผ่อนหย่อนใจตาม โอกาสเวลาอันสมควร

- การผลิตต้องยึดหลัก สัมมาอาชีพะ คือการประกอบอาชีพที่สุจริตเลี้ยงชีวิต เช่น ไม่คดโกง หลอกหลวง ไม่ค้ายาเสพติด เป็นต้น สัมมาภังคะ คือ ทำการงานที่ชอบ เว้นจากการประพฤติชั่วทางกายสามอย่างคือ ฆ่า หรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม และสุดท้าย คือ สัมมาวาจา ได้แก่ การเจรจา พูดจาที่ชอบ โดยการเว้นจากวจีทุจริตสี่ประการคือ พูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ

๒) เมื่อผลิต ได้มากต้องกินและเก็บแต่พอดีและเอาส่วนที่เหลือแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคม ตามทัศนะของเศรษฐกิจแนวพุทธ การผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการทำงานนั่นเอง มีหน้าที่หลักอย่างน้อย ๓ ประการ ดังที่ วิทยากร เชียงกูล ได้กล่าวไว้ คือ

(๑) เพื่อเปิด โอกาสให้มนุษย์ได้ใช้และพัฒนาความสามารถส่วนตัว

(๒) เพื่อช่วยให้มนุษย์ ขจัดอึดตา (ความยึดมั่นในตัวตน ทิฐิमानะกล้ำ) ด้วยการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น

(๓) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตผลและบริการอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตอยู่ต่อไปการผลิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสะสมและเพื่อความไพบูลย์คือความเจริญงอกงามซึ่งทางพระพุทธศาสนาได้ กล่าวถึงการสะสมไว้ว่า การสะสม ๒ อย่าง คือ ๑. การสะสมอามิส ๒. การสังสมกรรมบรรดาการ สะสมสองอย่างนี้การสังสมกรรมเป็นเลิศฯ และได้กล่าวถึงความไพบูลย์ไว้ว่า ความไพบูลย์ ๒ อย่าง คือ ๑. ความไพบูลย์แห่งอามิส ๒. ความไพบูลย์แห่งกรรม บรรดาความไพบูลย์ ๒ อย่างนี้ ความไพบูลย์แห่งกรรมเป็นเลิศ

พระพุทธศาสนามีทัศนะเกี่ยวกับการผลิตหรือการทำงาน ไว้มากมาย ดังแสดง ออกมาในรูปของพุทธภาษิตต่าง ๆ เช่น

- ใน อาพวกสูตรว่า ปฏิรูปการี ชูรวา อุฏฐาตา วินุทเต ธนั แปลว่า บุคคลผู้ทำการ เหมาะเจาะไม่ทอดธุระ ขยันหมั่นเพียร ข่อมหาทรัพย์ได้

- ใน สรณมิกชาดกกว่า น หิ จินุตตามยา โภกา อิตถิยา ปุริสสุส วา แปลว่า ไม่ว่า จะเป็นหญิงหรือ ชาย โภคะทั้งหลายสำเร็จได้เพราะความคิดไม่มีเลย

- ใน ทิฆมาณูสูตรว่า อุฏฐาตา กมมมชเยเยสุ อปฺปมตฺโต วิชานวา สมั กปฺเปติ ชิวิกั สมภตฺ อนุรกฺขติ แปลว่า คนขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ไม่ประมาท รู้วิธีการเลี้ยงชีพแต่ พอเหมาะสม รักษาทรัพย์ที่หามาได้

จากพุทธภาษิตที่นำมาอ้างอิงข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ การผลิตหรือการทำงานเป็นอย่างมาก โดยสอนให้ผู้ที่ประกอบการผลิตทั้งหลายไม่ว่าหญิงหรือชาย ต้องมีคุณธรรม คือความขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่ในกิจการงานของตนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ ท้อถอย สอนให้ลงมือกระทำด้วยความพยายามของตน ไม่สนับสนุนแต่เพียงการคิดโดยปราศจาก การลงมือกระทำ นอกจากนี้ยังได้ให้น้ำหนักไปที่ความไม่ประมาทในการประกอบการผลิตหรือการ ทำงานต่าง ๆ และสอนเน้นให้รู้จักการดำเนินชีวิต รู้จักการ ใช้จ่ายและรักษาทรัพย์ที่ได้มา รู้จักการ เลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะพอดีกับตนเอง

๒.๘.๒ คุณธรรมในการดำเนินชีวิต

สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำให้มี ทำให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนหรือประชาชน คือ คุณธรรม คุณธรรมหลัก ๔ ประการที่จำเป็นต้องมี คือ

๑) ความรอบคอบ หมายถึงการสังเกตเห็นหรือหยั่งรู้ได้ง่าย และชัดเจนว่าอะไรควร ประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ

๒) ความกล้าหาญ หมายถึง การกล้าเสี่ยงต่อการเข้าใจผิด กล้าเผชิญต่อการใส่ร้าย และการเยาะเย้ย เมื่อมั่นใจว่าตนกระทำความดี

๓) การรู้จักประมาณ หมายถึง การรู้จักควบคุมความต้องการการกระทำต่าง ๆ ให้อยู่ในขอบเขตอันควรแก่สภาพและฐานะของบุคคลไม่ให้เกิดความจำเป็นตามธรรมชาติ ไม่ก้าวก่ายสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น

๔) ความยุติธรรม หมายถึง การให้แก่ทุกคนและแต่ละคนตามความเหมาะสม ซึ่งจะต้องระลึกว่าเรามีกำลังให้เท่าใด ควรให้แก่ใครและอย่างไร อาจกล่าวได้ว่าความยุติธรรม เป็นแก่นของธรรมอื่นหลายประการ ซึ่งคุณธรรมนั้น ๆ เป็นเพียงแง่มุมต่าง ๆ ของความยุติธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับกิเลส คือความไม่ดีในจิตใจ ซึ่งทำให้เคยชินประพฤติน่าไม่ดี ผู้มีคุณธรรมมากจึงมีกิเลสน้อย และผู้มีความดีคือผู้ไม่มักมากไปด้วยกิเลส และผู้มีความดีมากกว่ากิเลสจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี

๒.๘.๓ การปลูกฝังคุณธรรม และศาสนธรรม

แนวทางการประพฤติปฏิบัติและเป็นภูมิคุ้มกันของจิตใจคือระบบการศึกษาซึ่งมักจะเน้นในเรื่องความเป็นเลิศทางวิชาการ ต้องการให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนเก่ง เป็นคนฉลาด เป็นคนมีความรู้ความสามารถเพื่อแข่งขันกับอารยประเทศ ระบบการศึกษาไม่เน้นเรื่องศาสนาและคุณธรรมจึงทำให้เกิดช่องว่างที่ห่างไกลกันระหว่างความฉลาดทางเชาว์ปัญญา กับความฉลาดทางศีลธรรมจึงเกิดปัญหาทำให้เยาวชนมีความก้าวร้าวรุนแรง และประพฤติน่ากลัวมากขึ้น การพัฒนาสนใจแต่เรื่องเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความคิดตามกระแสของเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม โดยมุ่งให้ประชากรมีการผลิตมากขึ้น มีรายได้สูงขึ้นทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น แม้เราจะเป็นเมืองพุทธแต่เราไม่ยึดถือเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาของเราจึงต้องประสบปัญหาและภาวะวิกฤติทั้งในด้านเศรษฐกิจ เช่นปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดคุณภาพ และคุณธรรมของนักการเมือง ทำให้การปฏิรูปการเมืองไม่ได้รับความสำเร็จเท่าที่ควร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับรากฐานทางจิตใจมีข้อความดังนี้

รากฐานที่สำคัญ คือรากฐานทางจิตใจอันได้แก่ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมอย่างหนึ่ง ในความมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจการงานให้ดีขึ้นสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง เหตุใดจึงต้องมีความสุจริตและความมุ่งมั่น ก็เพราะความสุจริตนั้นย่อมกีดกันบุคคลออกจากความชั่ว ความเลื่อมเลี้ยวทั้งหมดได้ จึงช่วยให้บุคคลมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถแต่ในทางที่ถูกที่เจริญแต่เพียงอย่างเดียว (สมพร เทพสิทธา, ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๐-๑๔๑)

คุณธรรมตรงกับหลักของพุทธศาสนาเรื่อง ฌราวาสธรรม ๔ ซึ่งเป็นธรรมสำหรับ ฌราวาสเป็นหลักการครองชีวิตของภุคคหัตถ์มี ๔ ประการ

- ๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความจริง คือจริงใจ พุดจริง ทำจริง
- ๒) ทมะ การข่มใจรู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง ปรับปรุงตนเองให้เจริญ ก้าวหน้า ด้วยสติปัญญา
- ๓) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่หวั่นไหว ไม่หือถอย
- ๔) จาคะ ความเสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สละความสุขสบายของตนในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (ทวิ ผลสมภพ และชัยวัฒน์ อัดพัฒน, ๒๕๓๑, หน้า ๒๑๐)

คุณธรรมทั้งสี่ข้อนี้เป็นธรรมสำหรับทุกคน ควรจะศึกษาน้อมนำมาปฏิบัติและปลูกฝังให้เจริญงอกงามขึ้นในใจของคนทั่วไปจะทำให้เกิดสุข มีความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาความก้าวหน้าตามความต้องการของทุกคนได้ ศาสนธรรมที่ควรปลูกฝังคือ หลักธรรมของศาสนาถือเป็นแก่นของศาสนา การเข้าถึงต้องไม่ติดอยู่เพียงศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนพิธี ศาสนธรรมที่ควรปลูกฝังให้หนักแน่นในจิตใจของคนไทยก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป

๒.๕ สภาพพื้นที่ทำการวิจัย

๒.๕.๑ ประวัติความเป็นมาตำบลสระขวัญ

ตำบลสระขวัญจัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๕ โดยแยกออกจากตำบลสระแก้ว มี ๑๐ หมู่บ้าน “สระขวัญ” ประวัติเดิมมาจากพื้นที่แห่งนี้มีสระน้ำ ๒ สระ คือสระแก้ว - สระขวัญ ซึ่งเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ของอำเภอ เมื่อแยกออกจากตำบลสระแก้วจึงนำชื่อ “สระขวัญ” มาตั้งเป็นชื่อตำบล เรียก “ตำบลสระขวัญ” ปัจจุบันมีหมู่บ้านในเขตการปกครอง จำนวน ๒๑ หมู่บ้าน

๒.๕.๒ สภาพทั่วไปของตำบล

ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นเนินมีที่ลุ่มเล็กน้อย มีลำคลองและมีภูเขา สภาพชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มแบบกระจาย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

๒.๕.๓ อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองหว้า อำเภอเขาค้อ จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลศาลาลำดวน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

๒.๘.๔ จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. ๑๕,๓๗๑ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๓,๖๕๕ หลังคาเรือน

๒.๘.๕ ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก ทำนา, ทำสวน/ทำไร่, เลี้ยงสัตว์

อาชีพเสริม รับจ้าง

๒.๘.๖ ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

๑) ที่ทำการ อบต. สระขวัญ

๒) สระขวัญ (สระน้ำขนาด ๘๐ ไร่)

๓) วัดน้ำซับ หมู่ที่ ๑

๔) วัดโลกสำราญ หมู่ที่ ๒

๕) วัดแก่งตีเสียด หมู่ที่ ๓

๖) สวนนก หมู่ที่ ๑๘

๗) เขาช่า (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, วันสืบค้น วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗)

๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ธีรพงศ์ มหาวีโร (๒๕๕๐, หน้า ๒๒-๒๓) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคม ก็คือ ชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชน คืออย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติเพียงพอ มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข จะเรียกว่า เศรษฐกิจสมดุลก็ได้เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ข้อสำคัญ เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคม หรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมลักษณะ ๕ ประการที่เป็นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจพื้นฐาน คือ

๑) เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อยแต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน

๒) มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน

๓) มีความเป็นบูรณาการ คือ ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจโดด ๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป

๔) อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง

๕) การจัดการ และนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐานทำให้มีพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ เพื่อมุ่งการพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุด จากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดย นายโคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๕ และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทย และนานาประเทศ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก ๑๖๖ ประเทศยึดแนวทางสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน

สรุป ได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญ ดังนี้

๑) เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตแต่ละคน ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์

๒) เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนมีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการขัดแย้งแตกความสามัคคี

๓) เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศชาติ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใสปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน (กองประชาสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๔๕ หน้า ๔๘-๖๐)

รัฐสฤณี สุจริต (๒๕๕๐, ๑๐๑ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการเนนชีวิตของข้าราชการชั้นประทวนตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร ผลจากการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำรวจภูธรจังหวัดยโสธรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียงในการดำเนินชีวิตในระดับมากทั้งภาพรวม และรายได้ทั้งสามด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำคือ ด้านความมีเหตุผล ด้านสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านพอประมาณ และจากการศึกษาและรายได้ทั้งสามด้านลำดับความเฉลี่ยจากสูง ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณและจากการศึกษาเปรียบเทียบการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตามตัวแปรอิสระ พบว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มลักษณะการปฏิบัติหน้าที่กลุ่มราชการศึกษา กลุ่มอายุราชการ กลุ่มสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน และกลุ่มรายได้อื่น ๆ นอกจากเงินเดือนประจำไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มมีที่ดินทำกินของตนเองหรือภรรยาในอำเภอหรือใกล้เคียงพื้นที่ปฏิบัติงานและกลุ่มสภาพหนี้แตกต่างกันัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การดำเนินชีวิตในทางสายกลางต้องอาศัยความรอบรู้ และมีสำนึกในคุณธรรม เพื่อสร้างความพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำรวจภูธรจังหวัดยโสธรได้นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดีเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพให้ดียิ่งขึ้นไป

ประวิทย์ ประชุมทอง (๒๕๕๐, ๑๑๑ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ข้าราชการมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตามลำดับ ๒. ข้าราชการ ได้เสนอสภาพปัญหาในการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต จำแนกตามรายด้าน พบว่าด้านที่ข้าราชการได้เสนอสภาพปัญหาในการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตมากที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณและข้อที่เสนอปัญหามากที่สุด คือ ค่านิยมของสังคมที่ยังฟุ้งเฟ้อ ด้านที่เสนอสภาพปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และข้อที่เสนอปัญหามากที่สุด คือ ขาดความรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง ๓. ข้าราชการได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต พบว่าข้าราชการได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวมากที่สุดและข้อที่ได้เสนอแนวทางมากที่สุด และน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล

กษิติภักดิ์ บุตรมาลา (๒๕๕๐, ๑๑๒ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความเข้าใจต่อทฤษฎี

เศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและด้านทั้ง ๓ คือ ด้านความพอประมาณในการใช้จ่าย ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยด้านการเข้าร่วมโครงการกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยด้านการเข้าฟังบรรยายในรายวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และปัจจัยด้านการประเมินตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นได้แก่ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัว ไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

รัฐสถิณี สุจริต (๒๕๕๐, ๑๐๑ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดยโสธรมีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต โดยรวมและรายด้านทั้ง ๓ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล ด้านการสร้างภูมิคุ้มกัน และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นได้แก่ การปฏิบัติงาน กลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มอายุราชการ กลุ่มสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน และกลุ่มรายได้อื่น ๆ นอกจากนี้เงินเดือนประจำไม่แตกต่าง ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การดำเนินชีวิตในทางสายกลางต้องอาศัยความรู้ และมีความสำนึกในคุณธรรมเพื่อสร้างความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดยโสธรได้นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

สุชสันต์ สุขสม (๒๕๕๑, ๑๓๖ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลหนองแวง อำเภอหนองแวง จังหวัดสระบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ด้านการมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และสถานภาพการสมรสต่างกัน มีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน และได้ให้ข้อเสนอแนะคือ ประชาชนทุกระดับชั้นควรจะมีจรรยาบรรณการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังเมื่อมีปัญหา สิ่งแรกที่ควรต้องวิเคราะห์คือ ตัวเราเอง ให้ใช้วิจารณญาณแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง ต้องขยัน ซื่อสัตย์

อดทนและประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ว่าเราจะทำอะไร การมีความรู้หรือหมั่นหาความรู้เพิ่มเติม เพิ่มทักษะให้ตัวเอง และควรนำหลักคำสอนของพุทธศาสนามาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

จूरिพร จันทรพัณนขัย และจตุพร จันทรารมย์ (๒๕๕๒, ๑๒๓ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง โดยตอบถูกมากที่สุด ๓ อันดับแรก คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับ และเข้าใจว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร และหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตที่สันติสุขใช้จ่ายเงินตามฐานะและรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงิน การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า นักศึกษาที่มีช่วงอายุต่างกันมีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในด้านการมีภูมิคุ้มกันแตกต่างกัน จำแนกตามคณะที่สังกัด พบว่า นักศึกษาที่สังกัดคณะแตกต่างกัน มีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกัน และเมื่อจำแนกตามรายได้ของบิดา มารดา พบว่าแตกต่างกันในด้านการมีภูมิคุ้มกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (คำเรียง เพ็ชรราม) (๒๕๕๒, ๑๒๘ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักสัมมาอาชีวะของพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาหลักสัมมาอาชีวะในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ (๓) เพื่อศึกษาหลักสัมมาอาชีวะตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถเป็นอยู่แบบพอมีพอกินให้พึ่งตนเองได้เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดทางสายกลาง ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ตกเป็นทาสอบายมุขวัตถุนิยมและบริโภคนิยม หลักสัมมาอาชีวะจะเน้นการประกอบอาชีพมีลักษณะที่ไม่เป็นผลเสียแก่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายตลอดจนให้เห็นคุณและโทษที่จะตกแก่สังคม โดยส่วนรวมซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีการปรับแก้ไขสร้างความเข้าใจ และสัมมาอาชีวะยังเน้นไว้เป็นแนวทางไว้ว่าเป็นการปฏิบัติธรรมหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตจึงไม่สมควรมีทัศนคติต่อการทำงานในฐานะที่เป็นสาเหตุของความทุกข์แต่ให้ถือเป็นการปฏิบัติธรรมหรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติของมนุษย์จึงควรที่จะทำงานอย่างมีความสุขได้ด้วยสัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่เป็นไป

เพื่อเบียดเบียนตน และเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ สำหรับคฤหัสถ์เช่นหลอกหลวงผู้อื่นเลี้ยงชีวิต การค้าขาย หรือประกอบกิจการงานที่ผิดกฎหมาย เลี้ยงชีวิต เบียดบังประจบสอพลอ บีบบังคับ ทูจจริตอุปถัมภ์ สำหรับบรรพชิต เช่น การแสวงหาลาภในทางที่ไม่ควรเอ่ยปากขอ เป็นคนรับใช้ การแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินหรือทอง และ เจริญงานวิชา มีประการต่าง ๆ เป็นต้นว่า วิชาคุณกษัตริย์ คุุยาม คุุพื้นที่ คุุววัยวะ สรุปความว่าอาชีพนั้นมีหลายอย่าง หลักสำคัญอยู่ตรงที่ว่า อย่าทำให้ผิดวิธี เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการ ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความ เพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการและอุดมการณ์ที่ช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืน ด้วยการรู้จักตน พึ่งตนเอง พอเพียง ไม่โลภมาก มีเหตุผล และไม่ประมาท ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้น ไปในด้านการสร้างความ “พออยู่-พอกิน” ความเหมาะสมพอเพียงและพอดี ต่อการดำเนิน ชีวิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงอยู่ด้วยดีและยั่งยืนปรัชญาหลักของเศรษฐกิจ พอเพียงมุ่งเน้นมรรควิธีของการเดินสายกลางตามแนวทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกลมกลืนด้วย มิติทางด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่ง สงเคราะห์เกื้อกูลพึ่งพากัน โดยการพัฒนาคน ให้สามารถพัฒนาความคิดจิตใจให้รู้จักกินรู้จักใช้ตามอัตภาพ ตามความจำเป็นแห่งชีวิตหลัก สัมมาอาชีวะเป็นหลักธรรมที่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ทำให้มนุษย์มีชีวิต อยู่ได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ในด้านการผลิตก็ผลิตให้พอเพียงที่จะเลี้ยงตนเลี้ยงครอบครัวให้ มีอยู่มีกินมีความสุขตามฐานะแห่งตน หากผลผลิตเหลือก็จัดแบ่งเพื่อจำหน่ายแจกต่อไป ในด้าน การซื้อการขายก็มีการแจกจ่ายซื้อขายด้วยความสุจริตยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบ โทกหลอกหลวง สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และในด้านการบริ โภคก็รู้จักประมาณ ในการบริ โภคใช้สอยให้มีชีวิต อยู่ได้และอยู่ดีตามสมควรแก่ฐานะและภาวะ ไม่มีความ โลภจนเกินเหตุดังที่เรียกว่า โภทบริ โภทหรือ บริ โภทนิยม ด้านการจัดสรรผลผลิต ก็จัดสรรผลผลิตรวมถึงปัจจัยการผลิต โดยชอบธรรมไม่มีอคติ

ชลธิดา บั้วระภา (๒๕๕๓, ๑๑๘ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจ พอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหลักร้อยหกสิบ อำเภอหนองหิน

จังหวัดเลย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเพศ กลุ่มอายุ กลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มมีที่ดินทำกินของตนเองหรือเช่า และกลุ่มสภาพหนี้สิน ไม่แตกต่างกัน ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านความพอประมาณควรใช้จ่ายอย่างประหยัด มีความพอใจในสิ่งที่ตนมี ลงทุนแต่พอประมาณตามกำลังทรัพย์ ประกอบอาชีพสุจริต มีการจัดอบรมสถาบันครอบครัว และควรรหาอาชีพเสริม ด้านความมีเหตุผล ควรอยู่ห่างคนพาล คบบัณฑิต มีการจัดการศึกษาให้ทั่วถึง ควรมีสติอยู่เสมอ มีความซื่อสัตย์ ควบคุมอารมณ์ของตนเองรวมทั้งยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีควรมีการออกกำลังกาย ห่างไกลยาเสพติด ทางภาครัฐและเอกชนมีการจำกัดเรื่องสื่อไม่ดีที่ออกทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน

เพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ (๒๕๕๓, ๑๕๖ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และรายได้ต่อเดือน พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการนำหลักปรัชญาพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระดับรายได้ต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนที่มีอายุต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากร คือ ควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ปัญหาชีวิต ควรส่งเสริมให้บุคลากรทำแผนการใช้จ่ายเงิน ควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัด พอเพียงตามอัตภาพ ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานเป็นกลุ่มทีมงานและปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิ

กมลชนก ศงสนันท์ (๒๕๕๔, ๑๔๕ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่าพนักงานส่วนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา และสภาพหนี้สิน แตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและได้ให้ข้อเสนอแนะด้านความพอเพียง คือ พนักงานส่วนท้องถิ่นควรมีความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป โดยไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น มีความขยันอดทนในการหารายได้ด้วยความขยันของตนเองแสวงหารายได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์ ปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากครอบครัว ด้านความมีเหตุผลพนักงานส่วนท้องถิ่นควรเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน ฝึกไฝ่หาความรู้ตลอดเวลา มีความอดทนและอดกลั้น เชื่อมั่นในการทำความดีมีเหตุผล เป็นผู้ฟังที่ดี มี

คุณธรรมนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ยอมรับในหลักประชาธิปไตย ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากครอบครัว ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พนักงานส่วนท้องถิ่นควรมีความยุติธรรมไม่อคติต่อผู้อื่น ไม่อิจฉา รับฟังเหตุผลในการทำงาน มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงานหลีกเลี่ยงอบายมุขให้ความสำคัญต่อครอบครัว ทำงานด้วยความรอบคอบ ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากครอบครัว

พระวิทย์ ญาณสาโร (กุ่มราษฎร์) (๒๕๕๔, ๑๑๖ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและในทรรศนะของนักคิดไทย ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๓) เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรม กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คือคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับแปล ตลอดจนเอกสาร ตำราวิชาการ ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้น นำข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในเอกสารข้างต้นมาศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์และเสนอแนะ ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงได้แก่เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะหุ่่มเทศสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือ มีความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ผักฝนให้มีความซำนซำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย คบหากันดีเป็นมิตร ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชกแจงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกลงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพทางการงาน รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักทฎฐธมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอันเป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันเป็นหลักจริยธรรมที่ตั้งงาม สอนให้รู้จักความพอดี พออยู่ พอกินส่วนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับ

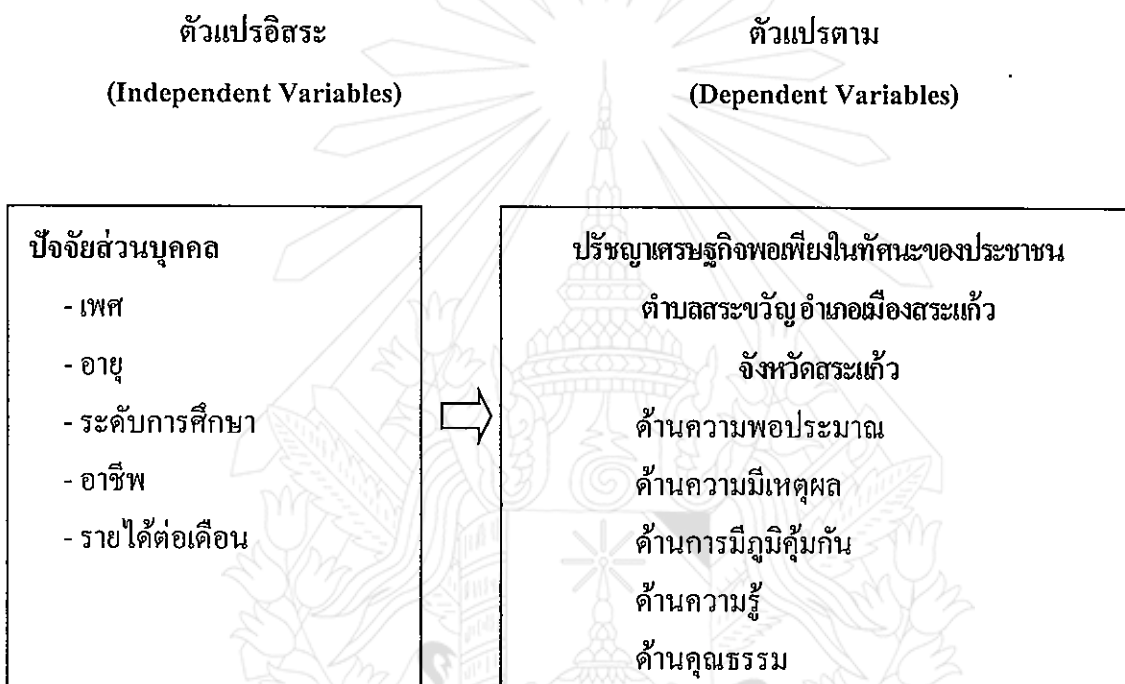
เศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในสังคมไทยนั้น พบว่า มีการประยุกต์ใช้ทั้งในระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับบุคคล โดยในระดับนโยบายนี้ มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ - ๑๐ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ ในระดับองค์กร พบว่า มีหลายหน่วยงานนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เช่น สำนักงานประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกระทรวงต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนในระดับบุคคล พบว่า มีการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของตนเอง เช่น ชุมชนวัดพระราม ๘ เป็นต้น

จิตติพร ศรีบุญเรือง (๒๕๕๕, ๑๕๘ หน้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ๑) เพื่อศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและสภาพหนี้สินที่แตกต่างกัน ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ๑) การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ๓ ด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ตามลำดับ ๒) ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพหนี้สิน ต่างกัน มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) ประชาชนตำบลบึงเนียมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้ง ๓ ด้านดังนี้ ด้านความพอประมาณ คือ การรู้จักใช้เงินอย่างประหยัด และอดออม ด้านการมีเหตุผล คือยอมรับฟังเหตุผลของคนอื่น และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองคือ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและครอบครัว

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปสนับสนุนการสรุปผลการวิจัยต่อไป

๒.๑๑ สรุปรูปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ได้นำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ สมพร เทพสิทธิ์า (๒๕๔๘, หน้า ๘) มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม สามารถแสดงแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงสรุปรูปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” นี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอน และวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- ๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวัดค่าตัวแปร
- ๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑๕,๓๗๑ คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ, ๒๕๕๖, อัดสำเนา)

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๕๐ คน ซึ่งได้จากการใช้สูตร การคำนวณของทาโร ยามาเน่

๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (ยูกท ฟงษ์ กัยวรรณ, ๒๕๔๓, หน้า ๗๕) จากรายชื่อของประชาชนที่อาศัยอยู่ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านใน ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๑๕,๓๗๑ คน จึงได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๕๐

คน โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ตามสูตรนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, ๒๕๔๘, หน้า ๑๕)

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N คือ ขนาดของประชากร
 e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งในรายงานการวิจัย กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{๑๕,๓๗๑}{1 + ๑๕,๓๗๑ (๐.๐๕)^2} \\ &= \frac{๑๕,๓๗๑}{1 + ๑๕,๓๗๑ \times ๐.๐๐๒๕} \\ &= \frac{๑๕,๓๗๑}{๑ + ๐.๐๓๘๔๓๗๕} \\ &= \frac{๑๕,๓๗๑}{๑.๐๓๘๔๓๗๕} \\ &= ๑๔,๘๒๖.๕๖ \\ &= ๑๔,๘๒๖ \text{ คน} \end{aligned}$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๔๘๐ คน

จึงนำมาหาอัตราสัดส่วนของประชากร (Proportional to Sive) เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแยกตามหมู่บ้าน จึงได้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามสูตรนี้

$$n_i = \frac{N_i \times n}{N}$$

n_i = จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน
 N_i = จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทุกหมู่บ้าน
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แยกออกเป็นแต่ละหมู่ ดังรายละเอียดในตารางที่

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแต่ละหมู่บ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ประชาชนแต่ละหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)		รวมชายหญิง (คน) (Ni)	กลุ่มตัวอย่าง (คน) (n1)
	ชาย	หญิง		
๑. หมู่บ้านน้ำซับ	๔๔๕	๔๒๘	๘๗๓	๒๒
๒. หมู่บ้านใหม่ถาวร	๔๔๑	๔๒๕	๘๖๖	๒๒
๓. หมู่บ้านแก่งสี่เสียด	๔๔๔	๔๓๔	๘๗๘	๒๒
๔. หมู่บ้านทุ่งพลวง	๔๕๓	๔๔๐	๘๙๓	๒๓
๕. หมู่บ้านหนองไผ่	๒๓๓	๒๓๓	๔๖๖	๑๒
๖. หมู่บ้านเนินผาสุก	๔๗๖	๕๐๘	๙๘๔	๒๕
๗. หมู่บ้านใหม่ไพรวัลย์	๔๖๖	๔๖๓	๙๒๙	๒๔
๘. หมู่บ้านคลองปูน	๔๖๑	๔๕๔	๙๑๕	๒๓
๙. หมู่บ้านบะเจริญ	๒๒๘	๑๖๘	๓๙๖	๑๑
๑๐. หมู่บ้านคลองคันฉอ	๓๘๕	๓๕๒	๗๓๗	๒๐
๑๑. หมู่บ้านโคกตำราญ	๔๘๑	๔๔๑	๙๒๒	๒๓
๑๒. หมู่บ้านทุ่งหินโคน	๔๔๘	๔๑๘	๘๖๖	๒๒
๑๓. หมู่บ้านวังตือก	๒๖๒	๒๕๗	๕๑๙	๑๓
๑๔. หมู่บ้านคลองมะละกอ	๔๕๖	๕๐๓	๙๕๙	๒๕
๑๕. หมู่บ้านเนินไพร	๓๓๓	๔๓๕	๗๖๘	๒๐
๑๖. หมู่บ้านคลองจานน้อย	๑๕๖	๑๘๗	๓๔๓	๑๐
๑๗. หมู่บ้านเนินสะอาด	๒๘๒	๓๐๒	๕๘๔	๑๕
๑๘. หมู่บ้านคลองมะละกอใต้	๒๘๗	๒๗๖	๕๖๓	๑๔
๑๙. หมู่บ้านหนองโสน	๒๑๖	๑๘๗	๔๐๓	๑๐
๒๐. หมู่บ้านคลองอ่าง	๒๘๓	๒๖๘	๕๕๑	๑๔
๒๑. หมู่บ้านสารคาม	๔๑๔	๓๘๐	๗๙๔	๒๐
รวมทั้งหมด	๗,๗๓๔	๗,๖๓๗	๑๕,๓๗๑ (N)	๓๕๐ (n)

เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๐ คน ดังกล่าวแล้ว จึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการจับฉลากแบบไม่ทดแทน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ๑ ชุด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ปลายี่งส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ เป็นคำถามปลายปิด (Closed End) เริงตรวจคำตอบ (Check-list)

ตอนที่ ๒ ปลายี่งสาหรฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๒๕ ข้อ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านความพอประมาณ	จำนวน ๕ ข้อ
๒) ด้านความมีเหตุผล	จำนวน ๕ ข้อ
๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	จำนวน ๕ ข้อ
๔) ด้านความรู้	จำนวน ๕ ข้อ
๕) ด้านคุณธรรม	จำนวน ๕ ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด จำนวน ๒๕ ข้อ แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดค่า ดังนี้

๕	มีค่าเท่ากับ	มากที่สุด
๔	มีค่าเท่ากับ	มาก
๓	มีค่าเท่ากับ	ปานกลาง
๒	มีค่าเท่ากับ	น้อย
๑	มีค่าเท่ากับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด โดยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๒ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย โดยใช้คำถาม ๒ ประเภท คือ แบบคำถามปลายปิด (Closed End) เริงตรวจคำตอบ (Check-list)

๓.๔.๓ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

๓.๔.๔ นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน คือ

๑) ดร. วิญญู กิณะเสน

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies) ประเทศอินเดีย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

๒) พระเกื้อพงศ์ ปิยธมฺโม (พิมพ์พร)

วุฒิการศึกษา ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

๓) นางสาวอุบล ขุนทอง

วุฒิการศึกษา กษ.ม. (เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งปัจจุบัน ครู กศน. อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC (ธีรศักดิ์ อุ๋นอารมณฺ์เลิศ, ๒๕๕๘, หน้า ๖๕) ของแบบสอบถาม

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ

IOC แทนดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum x$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๖๖ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๒๕ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๒๕ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๖๖-๑.๐๐

๓.๔.๖ ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง

๓.๔.๗ เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๐ คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ ๐.๘๔

๓.๔.๘ นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ถึง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพื่อขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชน

๓.๕.๒ แต่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบ

๓.๕.๓ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

๓.๕.๔ เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน ๓๕๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

๓.๕.๕ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

๓.๖ การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปรจากเกณฑ์การคิดคะแนนจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (ณรงค์ โพธิ์พฤทยานนท์, ๒๕๕๑, หน้า ๘๗)

ระดับทัศนะ	ระดับคะแนน	ช่วงค่าเฉลี่ย
มากที่สุด	๕	๔.๒๑ - ๕.๐๐
มาก	๔	๓.๔๑ - ๔.๒๐
ปานกลาง	๓	๒.๖๑ - ๓.๔๐
น้อย	๒	๑.๘๑ - ๒.๖๐
น้อยที่สุด	๑	๑.๐๐ - ๑.๘๐

๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๗.๑ วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๗.๒ วิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๗.๓ ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว กับปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

๓.๗.๔ วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ๒ ประเภท ได้แก่

๓.๘.๑ สถิติการบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๘.๒ สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

๑) การหาค่าร้อยละ (Percentage) (นิภา เมธาวีชัย, ๒๕๔๓, หน้า ๑๒๘)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

$$P = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$X = \text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

๒) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (ต่งศรี ชมภูวงศ์, ๒๕๔๗, หน้า ๕๕)

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$\bar{X} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum x = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

๓) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, ๒๕๔๐, หน้า ๕๓)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

$$S = \text{ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)}$$

$$\sum fx = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

๔) การทดสอบสมมติฐาน (t-test) (นิภา เมธาวีชัย, ๒๕๔๓, หน้า ๒๓๘)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

$$\text{เมื่อ } t = \text{ค่าที-เทสท์ (t- test)}$$

$$\bar{X}_1, \bar{X}_2 = \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

$$S_1^2, S_2^2 = \text{ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

$$n_1, n_2 = \text{จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ}$$

๕) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) หรือ (F-test)

(นิภา เมธาวีชัย, ๒๕๕๓, หน้า ๑๑๐)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มMS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ ๓ ประการ คือ

๑) เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๒) เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งเก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๕๐ คน แล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F – distribution)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ ๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที เทส (t-test) วิเคราะห์หาความแปรปรวนแบบทางเดียวเอฟ-เทส (F-test) หรือ (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีคุณลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปราบกฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๑๐๔	๒๖.๗๐
หญิง	๒๘๖	๗๓.๓๐
รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน ๒๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓๐ ส่วนเพศชาย จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๖.๗๐
๓๖ - ๕๐ ปี	๒๐๘	๕๓.๓๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๔๐.๐๐
รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๐ รองลงมา คือ ประชาชนที่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ และน้อยที่สุด คือ ประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๐

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัณฑิตส่วนบุคคลของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับ
การศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๒๗๓	๗๐.๐๐
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๒๐.๐๐
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๓.๓๐
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๖.๗๐
รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากมีระดับการศึกษาใน
ระดับประถมศึกษา มีจำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช.
จำนวน ๗๘ คน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ ๒๐.๐๐ และน้อยที่สุด คือ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. จำนวน ๑๓ คน
คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) บัณฑิตส่วนบุคคลของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	๑๙๕	๕๐.๐๐
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๓๐.๐๐
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๓.๓๐
พนักงานบริษัท	๑๓	๓.๓๐
เกษตรกร	๕๒	๑๓.๔๐
รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอาชีพรับจ้างทั่วไป
จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๑๗ คน มี
ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๓๐.๐๐ และน้อยที่สุด คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และ พนักงานบริษัท จำนวน ๑๓
คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ปัจจัยส่วนบุคคลของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้
ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๗๓	๗๐.๐๐
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๑๖.๗๐
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๓.๓๐
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๙	๑๐.๐๐
รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๐ บาทลงมา จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ รองลงมา คือ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๕ คน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ ๑๖.๗๐ และน้อยที่สุด คือ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓๐

ตอนที่ ๒ ประชาชนรู้สึกพอใจเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

การศึกษาวិเคราะห์ที่ประชาชนรู้สึกพอใจเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ใน ๕ ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และ ด้านคุณธรรม ในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล ประชาชนรู้สึกพอใจเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน

โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านความพอประมาณ	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง
๒. ด้านความมีเหตุผล	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง
๓. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก
๔. ด้านความรู้	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก
๕. ด้านคุณธรรม	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก
รวม	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับประชาชนรู้สึกพอใจเพียงโดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๘ เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า สูงที่สุดคือ ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๘ และต่ำที่สุด คือ ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว
 จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ

ด้านความพอประมาณ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ท่านยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำรงชีวิต	๓.๕๓	๐.๘๕	มาก
๒. ท่านมีความพอประมาณตามหลักสัน โดษ	๓.๕๐	๐.๕๓	มาก
๓. ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา	๓.๕๗	๐.๗๖	มาก
๔. ท่านมีความมั่งน้อยในการดำรงชีวิต	๓.๔๗	๐.๘๑	มาก
๕. ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดคอดอม	๒.๐๐	๐.๘๓	น้อย
รวม	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความ
 พอประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๒
 เมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า สูงที่สุด คือ ข้อ ๓ ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา อยู่
 ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๖ รองลงมา คือ ข้อ ๑ ท่านยึด
 หลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน ๐.๘๕ และ ต่ำที่สุด คือ ข้อ ๕ ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดคอดอม อยู่ใน
 ระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย ๒.๐๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว
 จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล

ด้านความมีเหตุผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ท่านไม่ใช้ของฟุ่มเฟือย	๒.๕๑	๐.๘๑	น้อย
๒. ท่านคำนึงถึงความเสียดาย	๑.๗๗	๑.๑๔	น้อยที่สุด
๓. ท่านละเลิกการแก่งแย่งชิงดีผลประโยชน์	๒.๒๓	๑.๔๓	น้อย
๔. ท่านนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้	๑.๘๕	๑.๒๑	น้อย
๕. ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจใน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๑	๐.๕๑	มาก
รวม	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมี
 เหตุผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๗ เมื่อ
 แยกเป็นรายข้อพบว่า สูงที่สุด คือ ข้อ ๕ ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในหลัก
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๑
 รองลงมา คือ ข้อ ๑ ท่านไม่ใช้ของฟุ่มเฟือย อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ และส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๑ และต่ำที่สุด คือ ข้อ ๒ ท่านคำนึงถึงความเสียดาย อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดย
 มีค่าเฉลี่ย ๑.๗๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๑๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว
 จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดี	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ท่านมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่าง รอบคอบ	๓.๕๓	๐.๕๕	มาก
๒. ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม	๓.๕๕	๐.๗๗	มาก
๓. ท่านดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง	๓.๕๓	๐.๘๓	มาก
๔. ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต	๓.๕๑	๐.๕๖	มาก
๕. ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จ	๓.๕๒	๑.๐๕	มาก
รวม	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมี
 ภูมิคุ้มกันที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๘ เมื่อ
 แยกเป็นรายข้อ พบว่า สูงที่สุด คือ ข้อ ๒ ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับมาก โดยมี
 ค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๗๗ รองลงมา คือ ข้อ ๓ ท่านดำเนินชีวิตอย่าง
 ระมัดระวัง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๓ และต่ำที่สุด
 คือ ข้อ ๔ ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ และส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมือง
 สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้

ด้านความรู้	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ท่านมีความรู้ดั้งเดิม ความรู้ + เทคโนโลยี	๓.๔๔	๑.๐๕	มาก
๒. ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ	๓.๔๔	๑.๑๑	มาก
๓. ท่านนำความรู้ที่จะไปพัฒนาสังคม	๓.๕๖	๑.๐๑	มาก
๔. ท่านไม่นำสิ่งผิดกฎหมายมาให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน	๓.๔๕	๑.๐๗	มาก
๕. ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต	๓.๖๘	๑.๐๕	มาก
รวม	๓.๕๔	๐.๙๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๙๔ เมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า สูงที่สุด คือ ข้อ ๕ ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๕ รองลงมา คือ ข้อ ๓ ท่านนำความรู้ที่จะไปพัฒนาสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๐๑ และต่ำที่สุด คือ ข้อ ๒ ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๑๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการสรุปค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผล
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมือง
 สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม

ด้านคุณธรรม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ท่านมีความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้าน	๓.๗๖	๐.๘๓	มาก
๒. ท่านมีความสุจริต ขยัน อดทน	๓.๘๒	๐.๘๖	มาก
๓. ท่านไม่หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ	๓.๗๕	๐.๘๘	มาก
๔. ท่านทำงานต้องโปร่งใสตรวจสอบได้	๓.๘๔	๐.๘๐	มาก
๕. ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม	๓.๓๕	๑.๑๑	มาก
รวม	๓.๘๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้าน
 คุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๘ เมื่อแยก
 เป็นรายข้อ พบว่า สูงที่สุด คือ ข้อ ๒ ท่านมีความสุจริต ขยัน อดทน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย
 ๓.๘๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๖ รองลงมา คือ ข้อ ๔ ท่านทำงานต้องโปร่งใสตรวจสอบได้
 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๘๐ และ ต่ำที่สุด คือ ข้อ ๕
 ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๕ และส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน ๑.๑๑ ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และ ด้านคุณธรรม โดยรวมทั้ง ๕ ด้านแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรตาม	ตัวแปรต้น				
	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ต่อเดือน
๑. ความพอประมาณ	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
๒. ความมีเหตุผล	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
๓. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
๔. ความรู้	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
๕. คุณธรรม	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
โดยรวม	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน โดยรวมทั้ง ๕ ด้านจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกัน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน ด้านความรู้ จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน และ ด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๓.๕๔	๐.๘๒	มาก
หญิง	๒๘๖	๓.๕๗	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับ มาก

สมมติฐานข้อที่ ๑ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศต่างกัน มี ทัศนะต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๓.๕๔	๐.๘๒	-๐.๓๒	๐.๖๒
หญิง	๒๘๖	๓.๕๗	๐.๗๗		

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ทั้ง เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๓.๕๐	๑.๑๕	มาก
หญิง	๒๘๖	๓.๒๒	๐.๙๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชาย มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก ส่วนเพศหญิง อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๓.๕๐	๑.๑๕	๒.๓๘	๐.๐๐*
หญิง	๒๘๖	๓.๒๒	๐.๙๖		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๔.๐๒	๐.๕๒	มาก
หญิง	๒๘๖	๓.๑๕	๑.๐๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชาย มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก ส่วนเพศหญิง อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๔.๐๒	๐.๕๒	๓.๕๓	๐.๐๕
หญิง	๒๘๖	๓.๑๕	๑.๐๓		

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๓.๓๓	๑.๒๔	ปานกลาง
หญิง	๒๘๖	๓.๘๔	๐.๙๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชาย มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเพศหญิง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๓.๓๓	๑.๒๔	-๔.๒๕	๐.๐๐*
หญิง	๒๘๖	๓.๘๔	๐.๙๙		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๓.๕๔	๐.๘๕	มาก
หญิง	๒๘๖	๓.๔๐	๐.๕๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชาย มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ส่วนเพศหญิง อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๓.๕๔	๐.๘๕	๕.๓๗	๐.๕๗
หญิง	๒๘๖	๓.๔๐	๐.๕๓		

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๔	๓.๘๘	๐.๕๑	ปานกลาง
หญิง	๒๘๖	๓.๕๑	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชาย มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเพศหญิง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๐๔	๓.๘๘	๐.๕๑	-๐.๓๑	๐.๐๑*
หญิง	๒๘๖	๓.๕๑	๐.๘๗		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ ๒ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๓.๔๔	๐.๕๘	มาก
๓๖-๕๐ ปี	๒๐๘	๔.๒๑	๐.๓๐	มากที่สุด
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๗๓	๐.๘๐	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๘๓	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๓๖-๕๐ ปี อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒๗.๕๗	๒	๑๓.๘๘	๒๕.๓๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๑๓.๒๕	๓๘๗	๐.๕๕		
รวม	๒๔๐.๘๒	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๒๗

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

อายุ	๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๓.๔๔$)	๓๖-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๔.๒๑$)	๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๗๓$)
๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๓.๔๔$)	-	-๐.๗๖*	-๐.๒๕
๓๖-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๔.๒๑$)		-	-๐.๔๗*
๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๗๓$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่าประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกับกับอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๓๖-๕๐ ปี แตกต่างกับกับอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๓.๔๐	๑.๔๓	ปานกลาง
๓๖-๕๐ ปี	๒๐๘	๓.๒๘	๑.๐๕	ปานกลาง
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๓๑	๐.๘๓	ปานกลาง
รวม	๓๙๐	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลาง และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๓๖-๕๐ ปี อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑	๒	๐.๒๐	๐.๑๕	๐.๘๒
ภายในกลุ่ม	๔๐๗.๗๕	๓๘๗	๑.๐๕		
รวม	๔๐๘.๒๑	๓๘๙			

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๒.๑๓	๑.๐๕	น้อย
๓๖-๕๐ ปี	๒๐๘	๓.๕๐	๑.๐๘	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๔๓	๐.๙๒	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๓๖-๕๐ ปี อยู่ในระดับมากรองลงมา อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๔๓.๖๒	๒	๒๑.๘๑	๒๐.๘๕	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๔๐๔.๗๑	๓๘๗	๑.๐๔		
รวม	๔๔๘.๓๔	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

อายุ	๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๒.๑๓$)	๓๖-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๓.๕๐$)	๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๔๓$)
๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๒.๑๓$)	-	-๑.๓๖*	-๑.๒๙*
๓๖-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๓.๕๐$)		-	-๐.๖๗
๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๔๓$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกับกับอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๔.๒๖	๐.๘๖	มากที่สุด
๓๖-๕๐ ปี	๒๐๘	๓.๗๑	๑.๐๖	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๖๑	๑.๑๓	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา อายุ ๓๖-๕๐ ปี อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๕.๔๑	๒	๔.๗๐	๔.๐๓	๐.๐๑*
ภายในกลุ่ม	๔๕๑.๖๓	๓๘๗	๑.๑๖		
รวม	๔๖๑.๐๕	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๓๕

ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

อายุ	๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๔.๒๖$)	๓๖-๕๐ ปี ($\bar{X} = ๓.๗๑$)	๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๖๑$)
๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๔.๒๖$)	-	๐.๕๕*	๐.๖๕*
๓๖ - ๕๐ ปี ($\bar{X} = ๓.๗๑$)		-	๐.๐๙
๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๖๑$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่าประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกับกับอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๒.๕๕	๐.๖๗	ปานกลาง
๓๖-๕๐ ปี	๒๐๘	๓.๕๔	๐.๕๒	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๗๑	๐.๕๑	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก รองลงมา อายุ ๓๖-๕๐ ปี อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒๘.๐๖	๒	๑๔.๐๓	๑๗.๑๕	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๑๖.๕๗	๓๔๗	๐.๙๑		
รวม	๓๔๔.๖๓	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๓๘

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอายุ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

อายุ	๓๕ ปีลงมา ($\bar{X}=๒.๕๕$)	๓๖ - ๕๐ ปี ($\bar{X}=๓.๕๔$)	๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X}=๓.๗๑$)
๓๕ ปีลงมา ($\bar{X}=๒.๕๕$)	-	๐.๕๔*	-๑.๑๖*
๓๖ - ๕๐ ปี ($\bar{X}=๓.๕๔$)		-	๐.๑๗
๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X}=๓.๗๑$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่าประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓๕ ปีลงมา	๒๖	๓.๕๖	๐.๑๗	มาก
๓๖ - ๕๐ ปี	๒๐๘	๔.๐๑	๐.๗๗	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓.๗๕	๑.๐๕	มาก
รวม	๓๘๐	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละช่วงของอายุ เรียงจากช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ อายุ ๓๖ - ๕๐ ปี อยู่ในระดับมาก รองลงมา อายุ ๓๕ ปีลงมา อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๖.๓๘	๒	๓.๑๙	๔.๑๕	๐.๐๑*
ภายในกลุ่ม	๒๕๗.๒๕	๓๗๗	๐.๖๘		
รวม	๓๐๓.๖๔	๓๗๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๐ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๔๑

ตารางที่ ๔.๔๑ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอายุ แยกต่างกันอย่างวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

อายุ	๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๓.๙๖$)	๓๖ - ๕๐ ปี ($\bar{X} = ๔.๐๑$)	๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๗๕$)
๓๕ ปีลงมา ($\bar{X} = ๓.๙๖$)	-	-๐.๐๔	๐.๒๑
๓๖ - ๕๐ ปี ($\bar{X} = ๔.๐๑$)		-	๐.๒๖*
๕๑ ปีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๗๕$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๑ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๓๖ - ๕๐ ปีมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แยกต่างกับกับอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานข้อที่ ๓ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๒ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๗๓	๓.๘๕	๐.๘๐	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	๓๘	๔.๓๘	๐.๕๕	มากที่สุด
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๓.๑๓	๐.๓๓	ปานกลาง
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๔.๓๕	๐.๕๖	มากที่สุด
รวม	๓๕๐	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช. อยู่ในระดับมากที่สุด และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๓ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๓๑.๐๘	๓	๑๐.๓๖	๑๕.๐๓	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๕๒.๗๑	๓๘๖	๐.๕๔		
รวม	๓๐๓.๖๔	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๓ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไป

ตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๔๔

ตารางที่ ๔.๔๔ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ๕ ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X} = 3.85$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X} = 4.38$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X} = 3.93$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.38$)
ประถมศึกษา ($\bar{X} = 3.85$)	-	-0.53*	0.71*	-0.54*
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X} = 4.38$)		-	0.25*	-0.00
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X} = 3.93$)			-	-0.26*
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.38$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๔ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกับระดับ มัธยมศึกษา/ปวช., อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนะแตกต่างกับระดับ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนะแตกต่างกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๔๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๗๓	๓.๑๘	๑.๐๐	ปานกลาง
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๓.๖๔	๑.๑๘	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๓.๒๑	๐.๕๒	ปานกลาง
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๓.๕๑	๐.๕๒	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา/ปวช.อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๕๕	๓	๔.๖๕	๔.๕๕	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๕๔.๒๕	๓๘๖	๑.๐๒		
รวม	๔๐๘.๒๑	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๖ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปได้ตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๔๗

ตารางที่ ๔.๔๖ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X}=๓.๑๘$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X}=๓.๖๔$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X}=๓.๒๑$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X}=๓.๕๑$)
ประถมศึกษา ($\bar{X}=๓.๑๘$)	-	-๐.๔๕*	-๐.๐๒	-๐.๓๒
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X}=๓.๖๔$)		-	๐.๔๓	๐.๑๓
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X}=๓.๒๑$)			-	-๐.๓๐
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X}=๓.๕๑$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๖ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกับระดับมัธยมศึกษา/ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๔๘ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๗๓	๓.๑๔	๑.๐๘	ปานกลาง
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๓.๕๕	๐.๗๕	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๔.๗๕	๐.๖๐	มากที่สุด
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๓.๕๑	๐.๕๖	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔๘ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท.อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ มัธยมศึกษา/ปวช. อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๖๖.๖๐	๓	๒๒.๒๐	๒๒.๔๔	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๘๑.๗๔	๓๘๖	๐.๙๘		
รวม	๔๔๘.๓๔	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๙ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๐

ตารางที่ ๔.๕๐ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล
จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X} = 3.14$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X} = 3.55$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X} = 4.35$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.51$)
ประถมศึกษา ($\bar{X} = 3.14$)	-	-0.๘๑*	-๑.๖๑*	-๐.๓๗
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X} = 3.55$)		-	-๐.๗๕	๐.๔๔
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X} = 4.35$)			-	๑.๒๓*
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.51$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๐ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกับระดับ มัธยมศึกษา/ปวช. และอนุปริญญา/ปวส./ปวท. ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนะแตกต่างกันกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๕๑ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๗๓	๓.๗๕	๑.๐๔	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๓.๖๘	๐.๘๘	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๑.๕๕	๑.๓๕	น้อยที่สุด
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๔.๔๒	๐.๕๒	มากที่สุด
รวม	๓๙๐	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๑ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. อยู่ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๗๔.๒๐	๓	๒๔.๗๓	๒๔.๖๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๘๖.๘๔	๓๘๖	๑.๐๐		
รวม	๔๖๑.๐๕	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๒ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๓

ตารางที่ ๔.๕๓ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X} = ๓.๗๕$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X} = ๓.๖๘$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X} = ๑.๕๕$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๔๒$)
ประถมศึกษา ($\bar{X} = ๓.๗๕$)	-	๐.๐๖	๒.๑๘*	-๐.๖๗*
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X} = ๓.๖๘$)		-	๒.๑๓*	-๐.๗๓*
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X} = ๑.๕๕$)			-	-๒.๘๖*
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๔๒$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๓ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนะแตกต่างกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. และปริญญาตรีขึ้นไป และระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนะแตกต่างกับระดับปริญญาตรีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๕๔ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๗๓	๓.๓๗	๐.๕๕	ปานกลาง
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๓.๘๐	๐.๖๖	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๔.๗๕	๐.๖๐	มากที่สุด
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๓.๕๖	๐.๑๗	มาก
รวม	๓๙๐	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๔ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๓๖.๕๕	๓	๑๒.๑๕	๑๕.๒๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๐๘.๐๓	๓๘๖	๐.๗๘		
รวม	๓๔๔.๖๓	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๖

ตารางที่ ๔.๕๖ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X} = ๓.๓๗$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X} = ๓.๘๐$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X} = ๔.๗๕$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๘๖$)
ประถมศึกษา ($\bar{X} = ๓.๓๗$)	-	-๐.๔๒*	-๑.๓๗*	-๐.๕๘*
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X} = ๓.๘๐$)		-	-๐.๘๕*	-๐.๑๖
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X} = ๔.๗๕$)			-	๐.๗๘
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๘๖$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๖ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกับระดับมัธยมศึกษา/ปวช., อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนะแตกต่างกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๕๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๓๓	๓.๘๖	๐.๕๑	มาก
มัธยมศึกษา/ปวช.	๗๘	๓.๘๗	๐.๖๘	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	๑๓	๔.๗๘	๐.๕๒	มากที่สุด
ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๖	๔.๐๑	๐.๕๕	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๗ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับการศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับการศึกษา เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ประถมศึกษา อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๕๒	๓	๓.๖๔	๔.๘๐	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๕๒.๗๑	๓๔๖	๐.๗๕		
รวม	๓๔๔.๖๓	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๘ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๙

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\bar{X}=๓.๘๖$)	มัธยมศึกษา/ ปวช. ($\bar{X}=๓.๘๗$)	อนุปริญญา/ ปวส./ปวท. ($\bar{X}=๔.๗๘$)	ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X}=๔.๐๑$)
ประถมศึกษา ($\bar{X}=๓.๘๖$)	-	-๐.๐๑	-๐.๙๒*	-๐.๑๕
มัธยมศึกษา/ปวช. ($\bar{X}=๓.๘๗$)		-	-๐.๙๑*	-๐.๑๔
อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ($\bar{X}=๔.๗๘$)			-	๐.๗๖
ปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X}=๔.๐๑$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนะแตกต่างกับระดับ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานข้อที่ ๔ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖๐ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๓.๘๔	๐.๖๘	มาก
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๔.๑๗	๐.๗๐	มากที่สุด
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๕๐	๐.๒๔	มากที่สุด
พนักงานบริษัท	๑๓	๓.๑๓	๐.๓๓	ปานกลาง
เกษตรกร	๕๒	๓.๔๕	๐.๘๓	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๗	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๐ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อยู่ในระดับมากที่สุด และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ พนักงานบริษัท อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๕๔.๓๓	๔	๑๓.๕๘	๒๗.๕๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๑๘๖.๘๕	๓๘๕	๐.๔๘		
รวม	๒๔๑.๒๓	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๑ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๖๒

ตารางที่ ๔.๖๒ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป (\bar{X} = ๓.๘๔)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว (\bar{X} = ๔.๓๗)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (\bar{X} =๔.๕๐)	พนักงาน บริษัท (\bar{X} =๓.๑๓)	เกษตรกร (\bar{X} =๓.๔๕)
รับจ้างทั่วไป (\bar{X} =๓.๘๔)	-	-๐.๕๓*	-๐.๐๕*	๐.๗๑*	๐.๓๕*
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (\bar{X} =๔.๓๗)		-	-๐.๕๒	๑.๒๔*	๐.๘๘*
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ (\bar{X} =๔.๕๐)			-	๑.๗๖*	๑.๔๐*
พนักงานบริษัท (\bar{X} =๓.๑๓)				-	๐.๓๖
เกษตรกร (\bar{X} =๓.๔๕)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๒ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกับกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร และอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๖๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๓.๒๐	๑.๐๔	ปานกลาง
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๖	๓.๓๒	๑.๑๓	ปานกลาง
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๐๓	๐.๐๗	มาก
พนักงานบริษัท	๑๓	๓.๒๑	๐.๕๒	ปานกลาง
เกษตรกรรวม	๕๒	๓.๔๖	๐.๘๒	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖๓ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เกษตรกรรม อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๐๘	๔	๒.๕๒	๒.๔๓	๐.๐๔*
ภายในกลุ่ม	๓๘๘.๑๓	๓๘๕	๑.๐๓		
รวม	๔๐๘.๒๑	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๔ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๖๕

ตารางที่ ๔.๖๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป ($\bar{X} = ๓.๒๐$)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว ($\bar{X} = ๓.๓๒$)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = ๔.๐๓$)	พนักงาน บริษัท ($\bar{X} = ๓.๒๑$)	เกษตรกร ($\bar{X} = ๓.๔๖$)
รับจ้างทั่วไป ($\bar{X} = ๓.๒๐$)	-	-๐.๑๑	-๐.๘๒*	๐.๐๐	๐.๒๕
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = ๓.๓๒$)		-	-๐.๗๐*	๐.๑๐	-๐.๑๔
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = ๔.๐๓$)			-	๐.๘๑*	๐.๕๖
พนักงานบริษัท ($\bar{X} = ๓.๒๑$)				-	๐.๒๔
เกษตรกร ($\bar{X} = ๓.๔๖$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๕ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกับอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๖๖ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๒.๕๒	๐.๕๕	ปานกลาง
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๓.๘๕	๐.๕๘	มาก
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๐๖	๐.๑๕	มาก
พนักงานบริษัท	๑๓	๔.๗๕	๐.๖๐	มากที่สุด
เกษตรกรรวม	๕๒	๓.๔๔	๐.๘๒	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖๖ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ พนักงานบริษัท อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๐๒.๔๔	๔	๒๕.๖๑	๒๘.๕๐	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๔๕.๘๕	๓๘๕	๐.๘๙		
รวม	๔๔๘.๓๔	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๗ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๖๘

ตารางที่ ๔.๖๘ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป (\bar{X} = ๒.๘๒)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว (\bar{X} = ๓.๘๕)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (\bar{X} = ๔.๐๖)	พนักงาน บริษัท (\bar{X} = ๔.๗๕)	เกษตรกร (\bar{X} = ๓.๔๔)
รับจ้างทั่วไป (\bar{X} = ๒.๘๒)	-	-๐.๕๗*	-๑.๑๓*	-๑.๘๒*	-๐.๕๒*
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (\bar{X} = ๓.๘๕)		-	-๐.๑๖	-๐.๘๕*	๐.๔๔
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ (\bar{X} = ๔.๐๖)			-	-๐.๖๕	๐.๖๑
พนักงานบริษัท (\bar{X} = ๔.๗๕)				-	-๑.๓๐*
พนักงานบริษัท (\bar{X} = ๓.๔๔)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๘ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนะแตกต่างกับประชาชนที่มีอาชีพ พนักงานบริษัท และอาชีพพนักงานบริษัทมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๖๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๓.๔๐	๐.๕๘	ปานกลาง
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๔.๓๑	๐.๘๑	ปานกลาง
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๕๐	๐.๒๒	มากที่สุด
พนักงานบริษัท	๑๓	๑.๕๕	๑.๓๕	น้อยที่สุด
เกษตรกร	๕๒	๓.๗๔	๐.๘๒	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เกษตรกรรม อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ พนักงานบริษัท อยู่ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๓๕.๖๕	๔	๓๔.๕๑	๔๑.๘๒	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๒๑.๓๕	๓๘๕	๐.๘๓		
รวม	๔๖๑.๐๕	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๐ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๗๑

ตารางที่ ๔.๗๑ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป ($\bar{X}=๓.๔๐$)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว ($\bar{X}=๔.๓๑$)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X}=๔.๕๐$)	พนักงาน บริษัท ($\bar{X}=๑.๕๕$)	เกษตรกร ($\bar{X}=๓.๗๔$)
รับจ้างทั่วไป ($\bar{X}=๓.๔๐$)	-	-๐.๕๐*	-๐.๕๐*	๑.๘๕*	-๐.๓๓
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X}=๔.๓๑$)		-	-๐.๕๕	๒.๗๕*	๐.๕๖*
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X}=๔.๕๐$)			-	๓.๓๕*	๑.๑๖*
พนักงานบริษัท ($\bar{X}=๑.๕๕$)				-	๒.๑๘*
เกษตรกร ($\bar{X}=๓.๗๔$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๑ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกับกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัท อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร และอาชีพพนักงานบริษัทมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๗๒ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๓.๓๑	๐.๕๕	ปานกลาง
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๓.๗๖	๐.๗๘	มาก
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๐๓	๐.๐๗	มาก
พนักงานบริษัท	๑๓	๔.๗๕	๐.๖๐	มากที่สุด
เกษตรกรรวม	๕๒	๓.๕๒	๐.๘๖	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๒ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ได้แก่ พนักงานบริษัท อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๓ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๓๘.๔๐	๔	๙.๖๐	๑๒.๐๗	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๐๖.๒๒	๓๘๕	๐.๗๙		
รวม	๓๔๔.๖๓	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๓ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ ดังตารางที่ ๔.๗๔

ตารางที่ ๔.๗๔ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายกลุ่มปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟเฟ้ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป ($\bar{X} = 3.31$)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.76$)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 4.03$)	พนักงาน บริษัท ($\bar{X} = 4.75$)	เกษตรกร ($\bar{X} = 3.52$)
รับจ้างทั่วไป ($\bar{X} = 3.31$)	-	-0.45*	-0.72	-1.44*	-0.21
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 3.76$)		-	-0.66	0.88*	0.24
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 4.03$)			-	-0.72	0.50
พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 4.75$)				-	-1.23*
เกษตรกร ($\bar{X} = 3.52$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๔ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกับกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและพนักงานบริษัท อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพพนักงานบริษัท และอาชีพพนักงานบริษัทมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๗๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	๑๕๕	๓.๕๖	๐.๗๐	มาก
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๑๑๗	๔.๒๔	๐.๘๕	มากที่สุด
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๓	๔.๕๓	๐.๑๕	มากที่สุด
พนักงานบริษัท	๑๓	๔.๗๘	๐.๕๒	มากที่สุด
เกษตรกร	๕๒	๓.๕๔	๐.๕๕	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๕ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละอาชีพ เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ พนักงานบริษัท อยู่ในระดับมากที่สุด และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ รับจ้างทั่วไป อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๕๕.๗๖	๔	๑๔.๕๔	๒๓.๕๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๔๓.๘๘	๓๘๕	๐.๖๓		
รวม	๓๐๓.๖๔	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๖ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๗๗

ตารางที่ ๔.๗๗ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

อาชีพ	รับจ้าง ทั่วไป ($\bar{X} = ๓.๕๖$)	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว ($\bar{X} = ๔.๒๔$)	ราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = ๔.๕๓$)	พนักงาน บริษัท ($\bar{X} = ๔.๗๘$)	เกษตรกร ($\bar{X} = ๓.๕๐$)
รับจ้างทั่วไป ($\bar{X} = ๓.๕๖$)	-	-๐.๖๗*	-๐.๓๗*	-๐.๒๑*	-๐.๓๘
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = ๔.๒๔$)		-	๐.๖๕	-๐.๕๔	๐.๒๕
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = ๔.๕๓$)			-	๐.๑๕	๐.๕๕*
พนักงานบริษัท ($\bar{X} = ๔.๗๘$)				-	๐.๘๓*
เกษตรกร ($\bar{X} = ๓.๕๐$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๗ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ราชการ/รัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัท อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร และอาชีพพนักงานบริษัทมีทัศนะแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานข้อที่ ๕ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๗๘ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนคติของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๓	๓.๘๕	๐.๗๕	มาก
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๔.๑๓	๐.๗๒	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๕๐	๐.๒๔	มากที่สุด
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๔.๑๗	๐.๖๖	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๓	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗๘ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ๕,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนคติของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๘.๒๑	๓	๖.๐๗	๑๐.๕๐	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๒๓.๐๑	๓๔๖	๐.๕๗		
รวม	๒๔๑.๒๓	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๙ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไป

ตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๘๐

ตารางที่ ๔.๘๐ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ (Scheffé)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๘๕$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๑๓$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๐$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๑๗$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๘๕$)	-	-๐.๒๘	-๑.๐๔*	-๐.๓๑
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๑๓$)		-	-๐.๗๖*	-๐.๐๓
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๐$)			-	๐.๗๒*
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๑๗$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๐ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๘๑ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๗	๓.๓๒	๐.๕๕	ปานกลาง
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓.๓๑	๑.๒๓	ปานกลาง
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๐๓	๐.๐๗	มาก
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๓.๒๕	๑.๑๘	ปานกลาง
รวม	๓๕๐	๓.๓๐	๑.๐๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘๑ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามแต่ละระดับรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ๕,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับปานกลาง และที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๕.๔๕	๓	๓.๑๖	๓.๐๖	๐.๐๒*
ภายในกลุ่ม	๓๕๘.๗๒	๓๔๖	๑.๐๓		
รวม	๔๐๔.๑๗	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๒ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๘๓

ตารางที่ ๔.๘๓ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายกลุ่มปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๓๒$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๓๑$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๓$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๓๐$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๓๒$)	-	๐.๒๑	-๐.๗๐	๐.๗๑
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๓๑$)		-	-๐.๕๒*	-๐.๑๔
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๓$)			-	๐.๗๗
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๓๐$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๓ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ แตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๘๔ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๗	๓.๓๐	๑.๐๐	ปานกลาง
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓.๘๒	๐.๕๕	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๐๖	๐.๑๕	มาก
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๒.๕๕	๑.๕๔	ปานกลาง
รวม	๓๕๐	๓.๓๘	๑.๐๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘๔ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘๕ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒๗.๒๒	๓	๙.๐๗	๘.๓๑	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๔๒๑.๑๒	๓๔๖	๑.๐๕		
รวม	๔๔๘.๓๔	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๕ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๘๖

ตารางที่ ๔.๘๖ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๓๐$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๒$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๖$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๒.๕๕$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๓๐$)	-	-๐.๕๑*	-๐.๓๕	๐.๓๔
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๒$)		-	-๐.๒๓	๑.๑๐*
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๖$)			-	-๐.๘๖*
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๒.๕๕$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๖ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล แตกต่างกับระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป และระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๘๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๗	๓.๕๖	๑.๑๐	มาก
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓.๘๐	๑.๐๘	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๕๐	๐.๒๒	มากที่สุด
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๔.๒๐	๐.๗๕	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๗๑	๑.๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘๗ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ๕,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๓๔.๔๐	๓	๑๑.๔๖	๑๐.๓๗	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๔๒๖.๖๔	๓๘๖	๑.๑๐		
รวม	๔๖๑.๐๕	๓๘๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๘ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๘๙

ตารางที่ ๔.๘๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๕๖$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๐$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๐$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๒๐$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๕๖$)	-	๐.๒๓	-๑.๓๔*	๐.๖๓*
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๐$)		-	-๑.๑๐*	-๐.๔๐
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๐$)			-	๐.๗๐
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๒๐$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๕ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี แตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท และ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๕๐ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๗	๓.๔๒	๐.๕๔	มาก
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓.๕๒	๐.๖๓	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๐๓	๐.๐๗	มาก
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๓.๖๓	๑.๒๖	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๔	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๐ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ใน ระดับมาก รองลงมา คือ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ๕,๐๐๐ บาทลงมา อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๗.๐๑	๓	๕.๖๗	๖.๖๘	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๓๒๗.๖๒	๓๔๖	๐.๙๔		
รวม	๓๔๔.๖๓	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๑ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๒

ตารางที่ ๔.๕๒ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความรู้ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๔๒$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๕๒$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๓$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๖๓$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๔๒$)	-	๐.๕๐*	-๐.๖๐	-๐.๒๑
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๕๒$)		-	-๐.๑๐	๐.๒๕
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๐๓$)			-	๐.๓๕
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๓.๖๓$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๒ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้ แตกต่างกับระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๕๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕,๐๐๐ บาทลงมา	๒๓๗	๓.๘๖	๐.๘๖	มาก
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓.๘๓	๐.๕๖	มาก
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท	๑๓	๔.๕๓	๐.๑๕	มากที่สุด
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓๕	๔.๐๐	๐.๘๑	มาก
รวม	๓๕๐	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๓ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อยู่ใน ระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อยู่ในระดับมาก และที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑๕.๐๘	๓	๕.๐๒	๖.๗๒	๐.๐๐*
ภายในกลุ่ม	๒๘๘.๕๕	๓๔๖	๐.๘๔		
รวม	๓๐๓.๖๔	๓๔๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๔ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังตารางที่ ๔.๕๒

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านคุณธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

รายได้ต่อเดือน	๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๘๖$)	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๓$)	๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๓$)	๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๐๐$)
๕,๐๐๐ บาทลงมา ($\bar{X} = ๓.๘๖$)	-	๐.๐๒	-๑.๐๗*	-๐.๑๓
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๓.๘๓$)		-	-๑.๑๐*	-๐.๑๖
๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ($\bar{X} = ๔.๕๓$)			-	๐.๕๓*
๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๐๐$)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านคุณธรรม แตกต่างกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท และระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทัศนะแตกต่างกันกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ
พอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปრაกฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๘๖ แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. บางพื้นที่สภาพถนนไม่ดี ฝุ่นเยอะ เป็นดินลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตราย ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างพอสมควร	๑๗	๑. เสนอ โครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อของบประมาณจัดสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร	๑๕
รวม	๑๗	รวม	๑๕

จากตารางที่ ๔.๘๖ พบว่า ประชาชน จำนวน ๑๗ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความพอประมาณ คือ บางพื้นที่สภาพถนนไม่ดี ฝุ่นเยอะ เป็นดินลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตราย ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างพอสมควร ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ เสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อของบประมาณจัดสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร

ตารางที่ ๔.๘๗ แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. ราคาสินค้าเกษตรต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย	๗๐	๑. หาแนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น ขยายตลาดสินค้าเกษตร คำนึงถึงความเสี่ยง ละเลิกการแก่งแย่งจัดผลประโยชน์ นำความรู้และสิ่งใหม่ๆ มาปรับใช้	๕๒
รวม	๗๐	รวม	๕๒

จากตารางที่ ๔.๘๗ พบว่า ประชาชน จำนวน ๑๒๒ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านความมีเหตุผล คือ ราคาสินค้าเกษตรต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ หาแนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น ขยายตลาดสินค้าเกษตร คำนึงถึงความเสี่ยง ละเลิกการแก่งแย่งจัดผลประโยชน์ นำความรู้และสิ่งใหม่ๆ มาปรับใช้

ตารางที่ ๔.๕๘ แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. อาชีพเกษตรกรรมต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถทำการเกษตรนอกฤดูกาลได้ เช่น น้ำที่ใช้ในการเกษตร เลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอ	๖๒	๑.ประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล และชุด สระน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตร เตรียมความพร้อม มีการวางแผนในการดำเนินชีวิต และการทำงานอย่างรอบคอบ รมั้ดระวัง	๑๘
รวม	๖๒	รวม	๑๘

จากตารางที่ ๔.๕๘ พบว่า ประชาชน จำนวน ๘๐ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ อาชีพเกษตรกรรมต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถทำการเกษตรนอกฤดูกาลได้ เช่น น้ำที่ใช้ในการเกษตร เลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอ ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล และชุดสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เตรียมความพร้อม มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ รมั้ดระวัง

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ
พอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด
สระแก้ว ด้านความรู้

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
๑. ขาดความรู้ในการพัฒนางานให้มี ประสิทธิภาพ	๑๖	๑.สร้างองค์ความรู้ตามแนวทาง ของปราชญ์ชาวบ้าน จัดการ อบรมให้ความรู้ จัดให้มี การศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และ นำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ใน ชีวิต	๑๑
รวม	๑๖	รวม	๑๑

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ประชาชน จำนวน ๒๗ คน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข
ปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด
สระแก้ว ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ ขาดความรู้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนได้
เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ สร้างองค์ความรู้ตามแนวทางของปราชญ์ชาวบ้าน จัดการอบรมให้
ความรู้ จัดให้มีการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ

ตารางที่ ๔.๑๐๐ แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ
พอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด
สระแก้ว ด้านคุณธรรม

ปัญหา	ความถี่	แนวทางแก้ไขปัญหา	ความถี่
-	-	-	-
รวม	-	รวม	-

จากตารางที่ ๔.๑๐๐ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
ไม่มีข้อเสนอแนะใด ๆ

สรุป ประชาชนได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ด้านความพอประมาณ คือ บางพื้นที่สภาพถนนไม่ดี ฝุ่นเยอะ เป็นดินลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตราย ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างพอสมควร ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ เสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อของบประมาณจัดสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร ด้านความมีเหตุผล คือ ราคาสินค้าเกษตรต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ หาแนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น ขยายตลาดสินค้าเกษตร คำนึงถึงความเสี่ยง ละเลิกการแก่งแย่งจัดผลประโยชน์ นำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ อาชีพเกษตรกรต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถทำการเกษตรนอกฤดูกาลได้ เช่น น้ำที่ใช้ในการเกษตร เลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอ ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล และขุดสระน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เตรียมความพร้อม มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ด้านความรู้ คือ ขาดความรู้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ แนวทางแก้ไขปัญหา คือ สร้างองค์ความรู้ตามแนวทางของปราชญ์ชาวบ้าน จัดการอบรมให้ความรู้ จัดให้มีการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต สำหรับด้านคุณธรรมไม่มีข้อเสนอแนะใด ๆ

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”

ประชาชนในตำบลสระขวัญมีทัศนะเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความพอประมาณ การไม่มีจิตสำนึกที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ไม่รู้จักสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและครอบครัว ไม่รู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพและการทำงาน ไม่ดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัด ด้านความมีเหตุผล การใช้ของฟุ่มเฟือย ไม่ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ ไม่นำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ ไม่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เพื่อนบ้านในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่วางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ ไม่รู้จักเตรียมความพร้อม ไม่ดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง ไม่สามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้งานสำเร็จ ด้านความรู้ ไม่นำความรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต และ ด้านคุณธรรม ไม่มีความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้าน ไม่สุจริต ขยัน อดทน หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ การทำงานตรวจสอบไม่ได้ และไม่มีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม

ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๒. เพื่อเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำนวน ๓๕๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทาง สังคมศาสตร์ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัย ตามข้อค้นพบ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน ๒๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓๐ มีอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๐ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ และมีรายได้ต่อเดือน ๘,๐๐๐ บาทลงมา จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐

๕.๑.๒ ผลการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่าประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๗ และจำแนกในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๑) ด้านความพอประมาณ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดคอดออม

๒) ด้านความมีเหตุผล พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านคำนึงถึงความเสียง

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๑ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต

๔) ด้านความรู้ พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ

๕) ด้านคุณธรรม พบว่า ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีความสุจริต ยืนยัน อดทน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม

๕.๑.๓ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนคติของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน ผลวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้านจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน โดยที่ประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๓๖-๕๐ ปี แตกต่างกันกับอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ระดับประถมศึกษา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ มัธยมศึกษา/ปวช., อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร และอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

๑) ด้านความพอประมาณ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน โดยที่ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติแตกต่างกัน การศึกษาระดับประถมศึกษา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับมัธยมศึกษา/ปวช. อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัท รายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๒) ด้านความมีเหตุผล พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน จำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ มัธยมศึกษา/ปวช. และ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. ระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนคติแตกต่างกันกับประชาชนที่มีอาชีพ พนักงานบริษัท และอาชีพพนักงานบริษัทมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัท ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป และระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน โดยที่ประชาชนเพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติแตกต่างกัน อายุ ๓๕ ปีลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับอายุ ๓๖ - ๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท.และปริญญาตรีขึ้นไป และระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ราชการ/รัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัท อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัทและเกษตรกร และอาชีพพนักงานบริษัท มีทัศนคติแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท และ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทัศนคติแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๔) ด้านความรู้ พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน

โดยที่ประชาชนที่มีอายุ ๓๕ ปีลงมา มีทักษะแตกต่างกันกับประชาชนที่มีอายุ ๓๖-๕๐ ปี และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป การศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ มัธยมศึกษา/ปวช., อนุปริญญา/ปวส./ปวท. และ ปริญญาตรีขึ้นไป ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและ พนักงานบริษัท อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพพนักงานบริษัท และอาชีพ พนักงานบริษัทมีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนในระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕) ด้านคุณธรรม พบว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด สระแก้ว ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีทักษะต่อปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน โดยที่ประชาชนเพศชายและเพศหญิง มีทักษะแตกต่างกัน อายุ ๓๖ - ๕๐ ปีมีทักษะแตกต่างกันกับอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีทักษะแตกต่างกันกับระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวท. ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ อนุปริญญา/ปวส./ปวท. อาชีพรับจ้างทั่วไป มีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ราชการ/รัฐวิสาหกิจและพนักงานบริษัท อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจมีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพ เกษตรกรรม และอาชีพพนักงานบริษัทมีทักษะแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนใน ระดับ ๕,๐๐๐ บาทลงมา มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท ระดับ ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท และระดับ ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท มีทักษะแตกต่างกันกับระดับ ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงในทักษะ ของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จำแนกในแต่ละด้านไว้ดังนี้

๑) ด้านความพอประมาณ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา คือ บางพื้นที่สภาพถนนไม่ดี ฝุ่นเยอะ เป็นดินลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตราย ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างพอสมควร ประชาชนได้ เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ เสนอโครงการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อของบประมาณ จัดสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร

๒) ด้านความมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา คือ ราคาสินค้าเกษตรต่ำ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำ ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ หาแนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น

ขยายตลาดสินค้าเกษตร กำเนิดถึงความเสี่ยง ละเลิกการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ นำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา คือ อาชีพเกษตรกรต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถทำการเกษตรนอกฤดูกาลได้ เช่น น้ำที่ใช้ในการเกษตร เลี้ยงสัตว์ไม่เพียงพอ ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ ประสานงานขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล และชุดตระเวนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เตรียมความพร้อม มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง

๔) ด้านความรู้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา คือ ขาดความรู้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา คือ สร้างองค์ความรู้ตามแนวทางของปราชญ์ชาวบ้าน จัดการอบรมให้ความรู้ จัดให้มีการศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ

๕) ด้านคุณธรรม

ไม่มีข้อเสนอแนะใด ๆ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วโดยรวมทั้ง ๕ ตำบล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมทั้ง ๕ ตำบล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา รู้จักการเตรียมความพร้อม นำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต มีความสุจริต ขยัน อดทน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิทย์ ญาณสาโร (คัมภีร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือ มีความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ผักผ่อน ให้มีความขานานาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย คบหากันดี

เป็นมิตร ไม่คบ ไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลี่ยงเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพทางการงาน รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ ๔ ประการ ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาอันเป็นหลักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันเป็นหลักจริยธรรมที่ดีงามและสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านคุณธรรม ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่เป็น เช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระบัว อำเภอมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วมีความเชื่อเพื่อแก่เพื่อนบ้าน มีความสุจริต ขยัน อดทน ไม่หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำงานต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ มีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ลำเรียง เพ็ชรราม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักสัมมาอาชีวะของพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า การเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน และเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ สำหรับคฤหัสถ์เช่น หลอกหลวงผู้อื่น เลี้ยงชีวิต การค้าขาย หรือประกอบกิจการงานที่ผิดกฎหมาย เลี้ยงชีวิต เบียดบังประจบสอพลอ บีบ บังคับ ทูจริตคอร์ปชั่น สำหรับบรรพชิต เช่น การแสวงหาลาภในทางที่ไม่ควรเอ่ยปากขอ เป็นคนรับใช้ การแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินหรือทอง และ เจริญงานวิชา มีประการต่าง ๆ เป็นต้นว่า วิชาคุณกัญญ์ ดุยาม ดูพื้นที่ ดูวัยวะ สรุปความว่าอาชีพนั้นมีหลายอย่าง หลักสำคัญอยู่ตรงที่ว่า อย่าทำให้ผิดวิธี เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการและอุดมการณ์ที่ช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืน

ด้วยการรู้จักตน พึ่งตนเอง พอเพียง ไม่โลภมาก มีเหตุผล และไม่ประมาท ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นไปในการสร้างเสริม “พออยู่-พอกิน” ความเหมาะสมพอเพียงและพอดี ต่อการดำเนิน ชีวิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงอยู่ด้วยดีและยั่งยืน ปรัชญาหลักของเศรษฐกิจ พอเพียงมุ่งเน้นมรรควิธีของการเดินสายกลางตามแนวทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกลมกลืนด้วย มิติทางด้านจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่ง สงเคราะห์เกื้อกูลพึ่งพากัน โดยการพัฒนาคน ให้สามารถพัฒนาความคิดจิตใจให้รู้จักกินรู้จักใช้ตามอัตภาพ ตามความจำเป็นแห่งชีวิตหลัก สัมมาอาชีวะเป็นหลักธรรมที่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่ทำให้มนุษย์มีชีวิต อยู่ได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ในด้านการผลิตก็ผลิตให้พอเพียงที่จะเลี้ยงตนเลี้ยงครอบครัวให้ มีอยู่มีกินมีความสุขตามฐานะแห่งตน หากผลผลิตเหลือก็จัดแบ่งเพื่อจำหน่ายแจกต่อไป ในด้าน การซื้อการขายก็มีการแจกจ่ายซื้อขายด้วยความสุจริตยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบ โกงหน่อกกลาง สร้างความเดือนร้อนแก่ผู้อื่น และในด้านการบริโภคก็รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยให้มีชีวิต อยู่ได้และอยู่ดีตามสมควรแก่ฐานะและภาวะ ไม่มีความโลภจนเกินเหตุดังที่เรียกว่าโลภบริโภคหรือ บริโภคนิยม ด้านการจัดสรรผลผลิต ก็จัดสรรผลผลิตรวมถึงปัจจัยการผลิต โดยชอบธรรมไม่มีอคติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้าน ความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความพอประมาณ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปาน กลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ในชีวิตประจำวันของคนเราก็มีความต้องการเครื่องบริโภคแต่ การใช้เครื่องบริโภคนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับสภาพของตนเองจึงจะเกิดความสุขได้ถ้าคนเรา อยู่สภาพที่ยากจนเกินไป ไม่อาจหาได้แม้ปัจจัย ๔ อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิต จะเห็นความสุขได้อย่างไร ในเมื่อคนเรามีความทุกข์ไร้สุข ความทุกข์ก็จะกลายเป็นความทะยานอยาก เมื่อความทะยานเพิ่มปริมาณมากขึ้น ความรุนแรงและความเลวร้ายก็บังเกิด สังคมก็ปราศจากความ เอื้ออาทรต่อกัน การที่ความเอื้ออาทรต่อกันจะปรากฏขึ้นในสังคม ความเป็นอยู่ในด้านวัตถุก็เป็น เรื่องที่มองข้ามไม่ได้เลย เพราะว่าวัตถุก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับสังคม มนุษย์ ให้คนพิจารณาให้เห็นคุณประโยชน์และโทษก่อนบริโภคสินค้าสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า ความพอประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการ บริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจ

วัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอใจแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลาย ที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา ความพอประมาณเป็นหลักธรรมที่สร้างคนให้เป็นผู้รู้จักใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยการพิจารณาให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์ความเดือดร้อนแล้วแก้ปัญหาให้ถูกทางไม่ให้เชื่อถืออย่างมงายไร้เหตุผล “ความรู้จักพอประมาณอันเป็นไปเพื่อความบริโภค การรู้จักการจับจ่ายในชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่คนจะต้องทำอย่างอยู่แล้ว การที่จับจ่ายนั้นต้องรู้ถึงความจำเป็นของสิ่งของที่เราจะต้องใช้ ไม่ใช่ที่เราจะต้องตามแฟชั่นเขาทุกอย่าง การที่จะใช้จ่ายอะไรต้องพิจารณาถึงความจำเป็น อย่างเช่น เสื้อผ้า การกินอาหารแพงๆ สร้างบ้านใหญ่ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ ประชุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตามลำดับ

๕.๒.๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน จำแนกเป็นรายด้าน

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพอประมาณ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีทัศนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วไม่รู้จักพอประมาณ คือ บริโภคแบบไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา บริโภคแบบสนองความต้องการอย่างเดียว ดังสุภาษิตอีสานบทหนึ่งว่า “กินมำมำบ่คำเบ็งท้อง คนที่กินไม่รู้จักประมาณท้องปากมีแต่กิน ไม่เคยกล่าวท้อว่าเต็มแล้วหรือยังสักวันหนึ่งท้องจะแตก” เหมือนซุชก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมุนญู มุกข์ประดิษฐ์ ได้กล่าวไว้ว่า หลักแห่งพระพุทธธรรม ยังสอนให้บุคคลจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ไว้เป็นสัดส่วน เพื่อความเหมาะสมในการจับจ่ายและดำรงชีวิตโดยหลักในการรู้จักการใช้จ่ายและการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้นั้น เป็นหลักการที่สำคัญ เช่นกัน ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยว่าทรงแนะนำและสั่งสอนเกษตรกรให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายและการบริโภค ด้วยการที่ทรงห่วงใยในเรื่องการใช้จ่ายเกินตัวของเกษตรกร จึงได้แนะนำให้เกษตรกรทำบัญชีรับ - จ่าย ส่วนครัวเรือน ไว้อย่างง่าย ๆ ทำเพียงเพื่อให้ทราบ ว่า หามาได้เท่าใดและจ่ายเงินไปเท่าใด มีเหลือเท่าใด เพื่อจะได้มีแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า บัญชีนี้ใช้จัดเอาข้างฝาก็ได้ หากเขียนหนังสือไม่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์

ประชุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตามลำดับ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดผลการวิจัยพบว่าข้อ ๓ ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วรู้จักประมาณในการแสวงหา รู้จักประมาณในการใช้จ่ายให้พอเหมาะพอควรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมณูญ มุกข์ประดิษฐ์ได้กล่าวไว้ว่า หลักแห่งพระพุทธธรรม ยังสอนให้บุคคลจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ไว้เป็นสัดส่วน เพื่อความเหมาะสมในการจับจ่ายและดำรงชีวิตโดยหลักในการรู้จักการใช้จ่ายและการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้นั้น เป็นหลักการที่สำคัญเช่นกันในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยว่าทรงแนะนำและสั่งสอนเกษตรกรให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายและการบริโภค ด้วยการที่ทรงห่วงใยในเรื่องการใช้จ่ายเกินตัวของเกษตรกร จึงได้แนะนำให้เกษตรกรทำบัญชีรับ - จ่าย ส่วนครัวเรือนไว้อย่างง่าย ๆ ทำเพียงเพื่อให้ทราบว่า หามาได้เท่าใดและจ่ายเกินไปเท่าใด มีเหลือเท่าใด เพื่อจะได้มีแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า บัญชีนี้ใช้ขีดเอียงก็ได้ หากเขียนหนังสือไม่ได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของกษิติภักษ์ บุตรมาลา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจมีความเข้าใจต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและด้านทั้ง ๓ คือ ด้านความพอประมาณในการใช้จ่าย ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๕ ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดอดออม ซึ่งมีค่าแปลผล โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่าสาเหตุของความยากจนหรือความบกพร่องทางสภาพทางการเงินมาจากขาดการประหยัดและอดออม ใช้จ่ายเงินเกินกว่ารายได้ใช้จ่ายซื้อเครื่องอุปโภคที่เกินจำเป็นใช้จ่ายเงินเพื่อการเที่ยวเตร่และความสนุกสนานที่เกินขอบเขต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พันธเสน ได้กล่าวว่า ตัวกำหนดสถานะของสังคมคือ ระบบเศรษฐกิจที่มีหลายรูปแบบ แบบบริโภคนิยม หรือทุนนิยม เป็นลักษณะที่โลกเสรียึดถือ อันแฝงด้วยความหมายเมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา มีการใช้ระบบการจัดการที่ทำให้ตนเองมีอำนาจในการต่อรอง มีอำนาจในการวางแผนการตลาดครอบคลุมโดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ทำให้คนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่พิจารณาถึงเหตุผลหรือความต้องการจริงๆ ก็เชื่อและปฏิบัติตามทำให้คนหลง มองเห็นเป็นเรื่องจริง ที่แท้จริงคือภาพมายาที่ผู้ผลิตใช้สื่อ

ประชาสัมพันธน์นั่นเอง ไม่สามารถมองเห็นเรื่องจริง เงินทองคือของมายา ข้าวปลาเป็นของจริงและ
ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุขสันต์ สุขสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียงของประชาชนตำบลหนองแวง อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับ
การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ใน
ระดับมากเช่นกัน โดยเรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไข
คุณธรรม ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ด้านการมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการมีเหตุผล ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมี
ทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล ซึ่งมีค่าแปลผล โดยรวมอยู่ในระดับปาน
กลางที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วใช้
ของฟุ่มเฟือยบ้าง คำนึงถึงความเสี่ยงเพียงเล็กน้อย มีการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์ในบางกลุ่ม ซึ่ง
สอดคล้องกับแนวคิดของปิ่น มุทุกันต์ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น
จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น
จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ ประชุมทอง ได้
ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ
สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมี
การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปาน
กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้าน
ความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตามลำดับ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๕ ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อ
เขาไม่เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบาย
ผลได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และ
ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการทำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินทุกขั้นตอน
ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้ประมวลและ
กลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่ง
พระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระ
บรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของ
ประชาชนโดยทั่วไป ความว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของ
ประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและ
บริหารประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างสมดุลด้วยการดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียง
หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนและสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐวิสาหกิจ สุจริต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการเนิ่นชีวิตของข้าราชการชั้นประทวน ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร ผลจากการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำรวจภูธรจังหวัดยโสธรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในระดับมากทั้งภาพรวม และรายได้ทั้งสามด้าน ลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่าคือ ด้านความมีเหตุผล ด้านสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านพอประมาณ และจากการศึกษา และรายได้ทั้งสามด้านลำดับความเฉลี่ยจากสูง ด้านความมีเหตุผล ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความพอประมาณ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๒ ท่านคำนึงถึงความเสี่ยง ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยอ่อนแอ เหตุเพราะสังคมมิได้สร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ให้กับคนส่วนใหญ่ ด้วยขาด “ปัญญา” ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ประกอบกับผู้มีโอกาสทางสังคมมักขาดคุณธรรมจริยธรรมเกิดปัญหาทุจริตประพฤตินิยมขึ้นในทุกระดับ ขณะเดียวกับที่ผู้ด้อยโอกาสมักถูกเอารัดเอาเปรียบ ประกอบกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นแบบแยกส่วน โดยใช้ “เงิน” เป็น “เป้าหมาย” ไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา อาทิ ทุนด้านดิน - น้ำ - ป่าไม้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม สูทท้ายส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและเกษตรกรพึ่งตนเองได้น้อยลง ด้วยเหตุต่างๆ ที่ผ่านมามีประกอบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ทำให้ประชาชนในชาติล้มลุกคลุกคลาน หวังเพียงเพื่อให้ตนเองอยู่รอดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมณูญ มุกข์ประดิษฐ์ ได้กล่าวไว้ว่า หลักแห่งพระพุทธธรรม ยังสอนให้บุคคลจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ไว้เป็นสัดส่วน เพื่อความเหมาะสมในการจับจ่ายและดำรงชีวิตโดยหลักในการรู้จักการใช้จ่ายและการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้นั้น เป็นหลักการที่สำคัญเช่นกันในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยว่าทรงแนะนำและสั่งสอนเกษตรกรให้รู้จักประมาณในการจับจ่ายและการบริโภค ด้วยการที่ทรงห่วงใยในเรื่องการใช้จ่ายเกินตัวของเกษตรกร จึงได้แนะนำให้เกษตรกรทำบัญชีรับ - จ่าย ส่วนครัวเรือนไว้อย่างง่าย ๆ ทำเพียงเพื่อให้ทราบว่ามีเงินเท่าไรและจ่ายเกินไปเท่าไร มีเหลือเท่าไร เพื่อจะได้มีแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า บัญชีนี้ใช้ขีดเอาข้างฝาก็ได้ หากเขียนหนังสือไม่ได้และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของประวิทย์ ประชุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งมีค่าแปลผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างรอบคอบ รู้จักการเตรียมความพร้อม ดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง สามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดร. ตูเมธ ตันติเวชกุล ได้อธิบายว่า ทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลา เพราะไม่รู้พรุ่งนี้จะมีอะไรเกิดขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนพัฒนาทำได้ยาก มีปัจจัยความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีวิสัยทัศน์ ตัวอย่างเช่น เรื่องราคาน้ำมัน ต้องมองในอนาคต ถ้านำไบโอดีเซลมาใช้จะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาน้ำมันได้หรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ท่านทรงให้มีฐานรองรับที่สำคัญอีกคำหนึ่งคือ คนต้องคิดด้วย ต้องมีจริยธรรม และคุณธรรม มีธรรมาภิบาล พระองค์ท่านทรงวางหลักการไว้ดีมาก แต่ปัญหาเกิดจากยังไม่มี ความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจกัน สุดท้ายคงต้องอันเชิญเป้าหมายในการครองแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อ ๖๐ ปีที่แล้ว ว่าเป้าหมายในการครองแผ่นดินของพระองค์ท่าน คือเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ซึ่งคนไทยทุกคนควรยึดคำนี้เป็นที่มั่น ประโยชน์สุขที่ว่านั้นคือ ไม่ว่าจะมีการสร้างความร่ำรวย หรือการสร้างประโยชน์ใด ๆ ต้องให้นำไปสู่ “ความสุข” ของประชาชนทั้งประเทศเป็นเป้าหมายหลัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกษิดิ์ภักดิ์ บุตรมาลา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง พบว่านักเรียนนายร้อยตำรวจมีความเข้าใจต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและด้านทั้ง ๓ คือ ด้านความพอประมาณในการใช้จ่าย ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๒ ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วมีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้ และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความระมัดระวัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมพร เทพพิทักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้ และหลักวิชาต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยและได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุขสันต์ สุขสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลหนองแวม อำเภอหนองแวม จังหวัดสระบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อย

ที่สุดดังนี้ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ด้านการมีเหตุผล และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๔ ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ช่วงเวลาใดควรทำการเพาะปลูก ช่วงเวลาใดสินค้าออกสู่ตลาดควรทำการค้าขายอะไร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า กาลัญญาตา การรู้จักกาล รู้จักเวลา อันเหมาะสม, รู้จักเวลาที่จะ ต้องใช้ใน กาล ทำงาน, ตรงเวลา, เป็นเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้าน ความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีทักษะ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ ซึ่งมีค่าแปลผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อธิบายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วมีความรู้ดั้งเดิม ความรู้ เทคโนโลยี พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ นำความรู้ที่จะไปพัฒนาสังคม ไม่นำสิ่งผิด กฎหมายมาให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิตซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของสมพร เทพสิทธิ์า ได้อธิบายว่า มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านในเรื่อง ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐาน เพื่อนำไปใช้การปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรู้ ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้าน ความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๕ ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ ในชีวิต ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอ เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกัน และกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดร. สุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวไว้ว่า เสริมสร้างให้แก่ละชุมชน ในท้องถิ่น ได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับ ประโยชน์ซึ่งกันและกันดังพระบรมราโชวาทที่ว่า เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงาน ในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประสานสัมพันธ์กันให้ดีเพื่อให้

งานทั้งหมดเกี่ยวพันสนับสนุนกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้าน ความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๒ ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมี ค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้วมีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้อง กับสภาพภูมิประเทศ และสังคมไทยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวว่า ส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิ ประเทศ และสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับ พระราชดำรัสที่ว่า “จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะในแต่ละท้องที่ สภาพพื้นที่อากาศและประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกัน มากเหมือนกัน” และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ ในระดับมาก

๕) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีทัศนคติ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านคุณธรรม ซึ่งมีค่าแปลผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็น เช่นนี้อธิบายผลได้ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วมีความเอื้อเฟื้อ แก่เพื่อนบ้าน มีความสุจริต ขยัน อดทน ไม่หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำงานต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ มี น้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมพร เทพสิทธิ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่นักวิชาการนักธุรกิจ มีสองด้าน คือ ด้านจิตใจ ปัญญาและด้านกระทำ ในด้านแรกเป็นการเน้นความรู้คุณธรรมและตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสมส่วนด้านการกระทำหรือแนวทาง ดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญาและความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติ ตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจาก

ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๒ ท่านมีความสุจริต ขยัน อดทน ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่าประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว น้อมนำหลักทวารวาสธรรม ๔ มาปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทวิผลสมภพ และชัยวัฒน์ อัครพัฒน์ กล่าวไว้ว่า ธรรมสำหรับทวารวาสเป็นหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์มี ๔ ประการ สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความจริง คือจริงใจ พุคฺจฺริง ทำจริง ทมะ การข่มใจ รู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง ปรับปรุงตนเองให้เจริญ ก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ขันติ ความอดทน อดกลั้น ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่หวั่นไหว ไม่ท้อถอย จาคะ ความเสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สละความสุขสบายของตนในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดผลการวิจัยพบว่า ข้อ ๕ ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมพร เทพสิทธิ์ ได้อธิบายว่า มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

๕.๒.๓ การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วโดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันผลการวิจัย พบว่า

ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า เพศต่างกัน ไม่มีผลทำให้มีทัศนคติแตกต่างกันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิดา บั้วระภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหลักร้อยหกสิบ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเพศ กลุ่มอายุ กลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มมีที่ดินทำกินของตนเองหรือเช่า และกลุ่มสภาพหนี้สิน ไม่แตกต่างกัน

๒) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า อายุต่างกัน ย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดความแตกต่างในด้านอาชีพ รายได้ และความคิดเห็น จึงทำให้แตกต่างกันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร จันทร์พาณิชย์ และจตุพร จันทร์รัมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่า การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า นักศึกษาที่มีช่วงอายุต่างกันมีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในด้านการมีภูมิคุ้มกันแตกต่างกัน

๓) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ระดับการศึกษาทำให้ระดับรายได้ต่างกัน ประกอบอาชีพต่างกัน จึงมีทัศนคติแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขสันต์ สุขสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลหนองแวง อำเภอหนองแวง จังหวัดสระบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

๔) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า อาชีพต่างกันเพราะระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติพร ศรีบุญเรือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลัก

เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสภาพหนี้สิน ต่างกัน มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน

๕) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน แตกต่างกันไป ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า รายได้ต่อเดือนต่างกันเพราะระดับการศึกษาต่างกัน ประกอบอาชีพต่างกัน จึงทำให้มีทัศนคติแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ แซ่หลี่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการเปรียบเทียบการนำหลักปรัชญาพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระดับรายได้ต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

ผลการศึกษาศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วจึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการให้บุคคลในชุมชนสามารถพึ่งตนเองอย่างรอบด้าน ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีบริหารทรัพยากรธรรมชาติได้เหมาะสม มีจิตใจเข้มแข็งปกติ อยู่ในสังคมได้อย่างกลมกลืนซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เมื่อบุคคลสามารถดำเนินตามกรอบ ได้ก็จะมีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณธรรม ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วจึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุ และด้านจิตใจเป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตของคนในประเทศ ให้รู้จักคำว่า “พอ” เพื่อขจัดความโลภให้น้อยลง จะได้มีความสุขทั้งกายและทางใจ

ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคมส่วนรวม ทั้งประเทศ พร้อม ๆ กับสร้างฐานทางสังคม และธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่พื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนมั่นคง และยั่งยืน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความพอประมาณ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยมีความขยันหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ จะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

และแบ่งเป็นรายด้านในการเสนอแนะเชิงนโยบายตามลำดับดังนี้

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านความพอประมาณ พบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยมีความขยันหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ จะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ ๓ ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัตตัญญูตา ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยรู้จักประมาณในการแสวงหา รู้จักประมาณในการใช้จ่ายให้พอเหมาะพอควร

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๕ ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดอดออม อยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับน้อย ดังนั้นตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรแก้ไขและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยการเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อาจทำได้โดยการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน การสร้างครอบครัวให้

อบอุ่นด้วยการให้ความรักและเคารพสิทธิของสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ต่อสมาชิกในครอบครัว มีการพูดคุยเรื่องความขยัน อดทน และการอดออม การพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด การเล่นเกมพนันทุกชนิด หลีกเลี่ยงการคบคนไม่ดีเป็นมิตร รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปันให้กับสมาชิกในชุมชนโดยหวังผลตอบแทน

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านความมีเหตุผล พบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการมีเหตุผลในการเดินตามพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ ฐสภาพปัญหา สมุทัย ฐสาเหตุของปัญหา นิโรธ ฐเป้าหมายของการแก้ปัญหา มรรค ฐวิธีการแก้ปัญหา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ ๕ ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ต้องรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดสรรทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด ต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ต้องรอบคอบในการนำความรู้ไปใช้และระมัดระวังในการใช้ความรู้ นั้น และต้องมีคุณธรรม ทั้งในด้านความคิดจิตใจ และในด้านการกระทำ โดยต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน พากเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบในทุกทางทำทุกอย่างหรือพูดอีกนัยหนึ่งว่ามีหิริโอตตัปปะ คือความละเอียดรอบา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๒ ท่านคำนึงถึงความเลียง ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยการใช้หลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถะ หรือ ประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญคือ มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ งามสง่า อายุยืนยาว มีเงินมีงานมีทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพที่สุจริตพึ่งตนได้ทางเศรษฐกิจ มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไฉนตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม มีครอบครัวที่ผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าบถือ

๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ ๒ ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการฝึกคนให้พ้นจากห่วงโซ่ของกระแสนิโภคนิยมโดยยึดถือและปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมตามพื้นฐานของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยการพึ่งพาตนเอง เช่น นาคกรณธรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรมสำคัญ ๑๐ ข้อ ว่าด้วยธรรมอันเป็นการสร้างที่พึงคุณธรรมอันทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตนเองได้ประกอบด้วย ศีล (ความประพฤติดีงาม, ระเบียบวินัย, อาชีวบริสุทธิ) พาหุสัจจะ (การศึกษา - การใฝ่หาความรู้) กัลยาณมิตรดา (คบคนดี มีกัลยาณมิตร, ปรีक्षा) โสวจิตตา (เป็นคนง่าย รับผิดชอบ) กิงกรณิเยสุ ทุกขตา (ชวนช่วยกิจการ, ทำได้สำเร็จ ฯลฯ) ชัมมกามตา (รู้จัก, ใคร่ธรรม, รับผิดชอบ - รับผิดชอบ) วิริยารัมภะ (ขยันหมั่นเพียร, ละชั่วทำดี, เข้มแข็ง) สันตุฎฐิ (สันโดษ, พอใจกับสิ่งที่หามาได้โดยชอบ) สติ (ความมีสติ, ไม่ประมาท) ปัญญา (รู้คิด, พิจารณา, เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๔ ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการมีความรู้และมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านความรู้ พบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการหลักการที่สำคัญต่อไปนี้เป็นแนวปฏิบัติ คือ ไม่ทำลายฐานคือที่มั่นทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ไม่ทำลายฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ทำลายฐานทางจิตวิญญาณด้านความเชื่อและศรัทธา ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนซื้อขาย รวมถึงการจัดสรรผลผลิตต่าง ๆ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ ๕ ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ใช้สติปัญญาในการจัดการแบ่งปันผลผลิตดำเนินการจัดสรรผลผลิตตามหลักการของ ๑๐๘ พระพุทธศาสนา คือ มีความสมดุลในเรื่องผลประโยชน์ ๓ ด้าน อัตตัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ของตน ปรัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ของผู้อื่น และ อุภยัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ของส่วนรวม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๒ ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและ

พัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” สามขั้น คือขั้นที่ ๑ มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและจัดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ขั้นที่ ๒ รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อการผลิตการตลาดการจัดการทั้งทางด้านสวัสดิการ การศึกษาการพัฒนาสังคม ขั้นที่ ๓ สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์การพัฒนาเอกชนและภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

๕) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๕ คือ ด้านคุณธรรม พบว่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการให้หลักของพุทธศาสนาเรื่อง ฌราวาสธรรม ๔ ซึ่งเป็นธรรมสำหรับฌราวาสเป็นหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์มี ๔ ประการ คือ ๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความจริง คือจริงใจ พูดจริง ทำจริง ๒) ทมะ การข่มใจรู้จักควบคุมจิตใจของตนเอง ปรับปรุงตนเองให้เจริญ ก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่หวั่นไหว ไม่ท้อถอย ๔) จาคะ ความเสียสละ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สละความสุขสบายของตนในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ ๒ ท่านมีความสุจริต ขยัน อดทน ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยการยึดหลักสัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพที่สุจริตเลี้ยงชีวิต เช่น ไม่คดโกง หลอกลวง ไม่ค้ายาเสพติด เป็นต้น สัมมากรรมันตะ คือ ทำการงานที่ชอบ เว้นจากการประพฤติชั่วทางกายสามอย่างคือ ฆ่า หรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม และสุดห้าย คือ สัมมาวาจา ได้แก่ การเจรจา พูดจาที่ชอบ โดยการเว้นจกาวจีทุจริตสี่ประการ คือ พูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ ๕ ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม ซึ่งมีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว จึงควรรักษาและพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น โดยยึดหลักการตามทัศนะของเศรษฐกิจแนวพุทธเมื่อผลิตได้มาก ต้องกินและเก็บแต่พอดีและเอาส่วนที่เหลือแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างประหยัดอดออมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

- ๓) คว้าศีกษาวิจัยเรื่อง การแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิตของประชาชน
- ๔) คว้าศีกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ
- ๕) คว้าศีกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมราคาสินค้าเกษตรให้มีราคาสูงขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) พระไตรปิฎกภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๕). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. เล่มที่ ๓, ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๕, ๑๘, ๒๓, ๒๕, ๒๖. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๒) หนังสือทั่วไป

กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. (๒๕๕๘). *เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (๒๕๕๘). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร. ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. (๒๕๕๔). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑*. (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖).

จรัส พัทธมราชศักดิ์ และกวี อิศริวรรณ. (๒๕๔๔). *พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

ไชย ฌ พล. (ม.ป.ป.). *พอดี ดีที่สุด*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (๒๕๔๑). *ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด*. กรุงเทพมหานคร. สถาบันนโยบายศึกษา.

ชูชีพ อ่อน โลกสูง. (๒๕๑๘). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณรงค์ โพธิ์พฤษานนท์. (๒๕๕๑). *ระเบียบวิธีวิจัย : แนวการเขียนเค้าโครงงานวิจัยและรายงานการวิจัยประจำภาค*. กรุงเทพมหานคร. ดวงแก้ว.

ติน ปรัชญพทุทธิ. (๒๕๓๘). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิชย์.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (๒๕๔๑). *เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ*. กรุงเทพมหานคร. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

- ทวี สมภพ และชัยวัฒน์ อัดพัฒน. (๒๕๓๑). *หลักพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรพงษ์ มหาวิโร. (๒๕๕๐). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์เดอะบุคส์.
- ธีรศักดิ์ อุณาภรณ์เลิศ. (๒๕๔๘). *เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา*. นครปฐม. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิภา เมธธาวิชัย. (๒๕๔๓). *วิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร. สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ปิ่น มุกต์กันต์. (๒๕๑๔). *หนังสือแนวสอนธรรมะ*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คลังวิทยา.
- ประเศ ะสี. (๒๕๕๐). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์หมอบขาวบ้าน.
- พิพัฒน์ ขอดพุดติการณ. (๒๕๕๐). *เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไร*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (๒๕๔๑). *การสร้างมาตรวัด*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. พิษณุโลก. โกลบอลพรีนธ์.
- พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช และคณะ. (๒๕๔๑). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรรณี ช.เจนจิต. (๒๕๒๘). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร. อมรินทร์การพิมพ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (๒๕๓๓). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร. มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระอาจารย์ชา สุภทฺโท. (๒๕๔๑). *นอกเหนือผล*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๓๑). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร. _____ (๒๕๓๘). *การพัฒนาจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร. มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (๒๕๓๘). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร. มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (๒๕๔๕). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทสื่อตะวัน.
- _____. (๒๕๔๖). *คู่มือชีวิต*. กรุงเทพมหานคร.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (๒๕๓๔). *บันทึกพระราชดำริส่วนตัวในการถวายงาน พ.ศ. ๒๕๓๔*.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (๒๕๑๓). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑*. กรุงเทพมหานคร. _____ (๒๕๓๔). *มังคลัตถที่ปนีแปล ๑/๒๑ - ๒๓*. กรุงเทพมหานคร.
- _____. (๒๕๓๓). *มังคลัตถที่ปนี แปล เล่ม ๔*. กรุงเทพมหานคร.

- มูลนิธิชัยพัฒนา, สำนักงาน. (๒๕๕๔). *เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน.(๒๕๓๕). *จิตวิทยาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร. ส่งเสริมวิชาการ.
- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ.(๒๕๔๓). *พื้นฐานการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร. สุวีริยาสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๖). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- ลัดดา กิตติวิภาค.(๒๕๒๕). *ทัศนคติทางสังคมเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร. แสงจันทร์การพิมพ์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.(๒๕๔๐). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร. สุวีริยาสาส์น.
- วิรัช ฤกษ์จันท์.(๒๕๒๔). *หลักการส่งเสริมการเกษตร*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ขอนแก่น. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชา จันท์เอม.(๒๕๔๒). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส.(๒๕๔๒). *พระนิพนธ์พุทธศาสนสุภาษิต*. พิมพ์ครั้งที่ ๓๓. กรุงเทพมหานคร. มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทน์เอม.(๒๕๒๐). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร. แพรววิทยา.
- เสนาะ ดีเยาว์.(๒๕๒๗). *การสัมภาษณ์ในงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ.(๒๕๒๒). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร. ชัยศิริการพิมพ์.
- สุโท เจริญสุข.(๒๕๒๕). *หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร. แพรววิทยา.
- สุรางค์ จันท์เอมและคณะ.(๒๕๒๐). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร. แพรววิทยา.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์.(๒๕๔๒). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์*. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสชนะเสถียร.(๒๕๓๓). *การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง*. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร เทพสิทธิ์า.(๒๕๔๕). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สมพร เทพสิทธิ์า.(๒๕๔๕). *การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต*. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร. บริษัท อมรินทร์ บุก เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สุทิน ลีปิยะชาติ.(๒๕๕๐). *พระบารมีปกเกล้าฯ*. กรุงเทพมหานคร. บริษัทธรรมสาร จำกัด.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (๒๕๕๐). *แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร. บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร. (๒๕๔๓). *ได้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มติชน.
 _____. (๒๕๔๔). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในได้เบื้องพระยุคลบาท*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มติชน.

สงศรี ชมพวงศ์. (๒๕๔๗). *การวิจัย*. นครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
 อุดม บัวศรี, รองศาสตราจารย์. (๒๕๓๗). *ผญาล้อม ปรัชญาชีวิตอีสาน*. ขอนแก่น. สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุดมพร อมรธรรม. (๒๕๔๘). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แสงดาว.

อภิชัย พันธเสน. (๒๕๔๓). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิชัย พันธเสน, ศาสตราจารย์ ดร. (๒๕๔๔). *พุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

๓) บทความในวารสาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (๒๕๑๗). *พระราชดำรัสเนื่องในพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา*. ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต. กรุงเทพมหานคร.

_____. (๒๕๓๕). *พระราชดำรัสเนื่องในพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา*. ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต. กรุงเทพมหานคร.

_____. (๒๕๔๐). *พระราชดำรัสเนื่องในพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา*. ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต. กรุงเทพมหานคร.

_____. (๒๕๔๑). *พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา*. ณ ศาลาดุสิตาลัย. กรุงเทพมหานคร.

_____. (๒๕๔๓). *พระราชดำรัสเนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา*. ณ ศาลา ดุสิตาลัย สวนจิตรลดา. กรุงเทพมหานคร.

_____. (๒๕๔๔). *พระราชดำรัส*. พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๔ ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล หัวหิน. ประจวบคีรีขันธ์.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (๒๕๔๐). *มัวแต่สัน โดยชาติจึงไม่พัฒนา*. เสขิยธรรม. ปีที่ ๖๕. เล่ม ๓ - ๔.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (๒๕๔๗). *อันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. ปีที่ ๒. ฉบับที่ ๑.

อิระวัชร จันทประเสริฐ. (๒๕๕๑). *แนวและประสบการณ์ด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม*. นิตยสารการประชาสงเคราะห์ ๓.

๔) บทความจากเว็บไซต์

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว (๒๕๕๗). สืบค้น ๕ มิถุนายน ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=๒๗๐๑๐๘>>
 คุณหมอประเวศ ะสี.(๒๕๕๗). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก Email This BlogThis! Share to Twitter Share to Facebook, <<http://www.Mediathailand.com>>
 ตำบลสระขวัญ.(๒๕๕๗). *ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย - Thailand Information Center*. สืบค้น ๑ มีนาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <<http://srakaeko.kapook.com>> (1 March 2014).
 สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร. (๒๕๕๗). *เศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้น ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๗. เข้าถึงได้จาก <www.nesac.go.th/NESAC_LIVE/suff_eco/>
<http://เศรษฐกิจพอเพียง.net/> สืบค้น ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘. เข้าถึงได้จาก <http://www.tupr.ac.th/sufficiency3.php>

๕) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานวิจัย

กมลชนก ศงสนันท์. (๒๕๕๔). *การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์ศาสตราจารย์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
 กษิณีภักดิ์ บุตรมาลา. (๒๕๕๐). *ความเข้าใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีต่อทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง*. สารนิพนธ์ศาสตราจารย์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
 กาญจนา วงศ์จันทร์. (๒๕๕๒). *การศึกษาทัศนคติและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
 จุรีพร จันท์พาณิชย์ และจตุพร จันท์รัมย์. (๒๕๕๒). *การนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของนักศึกษา*. นุรีรัมย์. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- จิตติพร ศรีบุญเรือง. (๒๕๕๕). การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ชลธิชา บัวระภา. (๒๕๕๓). การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหลักร้อยหกสิบ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย. สารนิพนธ์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ประวิทย์ ประชุมทอง. (๒๕๕๐). ศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่. สารนิพนธ์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (๒๕๔๘). การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พิชชา อ่อนณะนัย. (๒๕๕๐). ความคิดเห็นของบุคคลากรที่มีต่อการถ่ายโอนสถานศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. สารนิพนธ์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พัฒนกิจจานุรักษ์ (ลำเรียง เพ็ชรราม) พระครู. (๒๕๕๒). การศึกษาหลักสัมมาอาชีวะของพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พจนมาตย์ วิชัยยา. (๒๕๔๕). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพ็ญจันทร์ แซ่หลี่. (๒๕๕๓). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์สาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ พัชรธำภา. (๒๕๔๗). ความมั่นคงทางรายได้ของแรงงานภาคเกษตรกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกนิคมสร้างตนเอง โนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ภูริปัญญา เกิดศรี. (๒๕๕๓). ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณี ตำบลนิคมกระเสี้ยว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มิตร ฐิตปญโญ (วันยาว), พระมหา. (๒๕๕๓). ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐสฐิฎฐิ สุจริต. (๒๕๕๐). การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการชั้นประทวน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธร จังหวัดยโสธร. สารนิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิทยา ญาณสารโร (กุ่มราษฎร์) พระ. (๒๕๕๔). การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมนารี คุณปลื้ม. (๒๕๔๒). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การบริหารองค์การมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุขสันต์ สุขสม. (๒๕๕๔). การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลหนองแขม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. สารนิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อภิชาติ พุทธบุญ. (๒๕๔๒). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการดำเนินงานสอบสวนของสถานีตำรวจอำเภอเมือง. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอกชัย แซ่ลิ่ม. (๒๕๕๕). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องมัตตัญญูตาในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

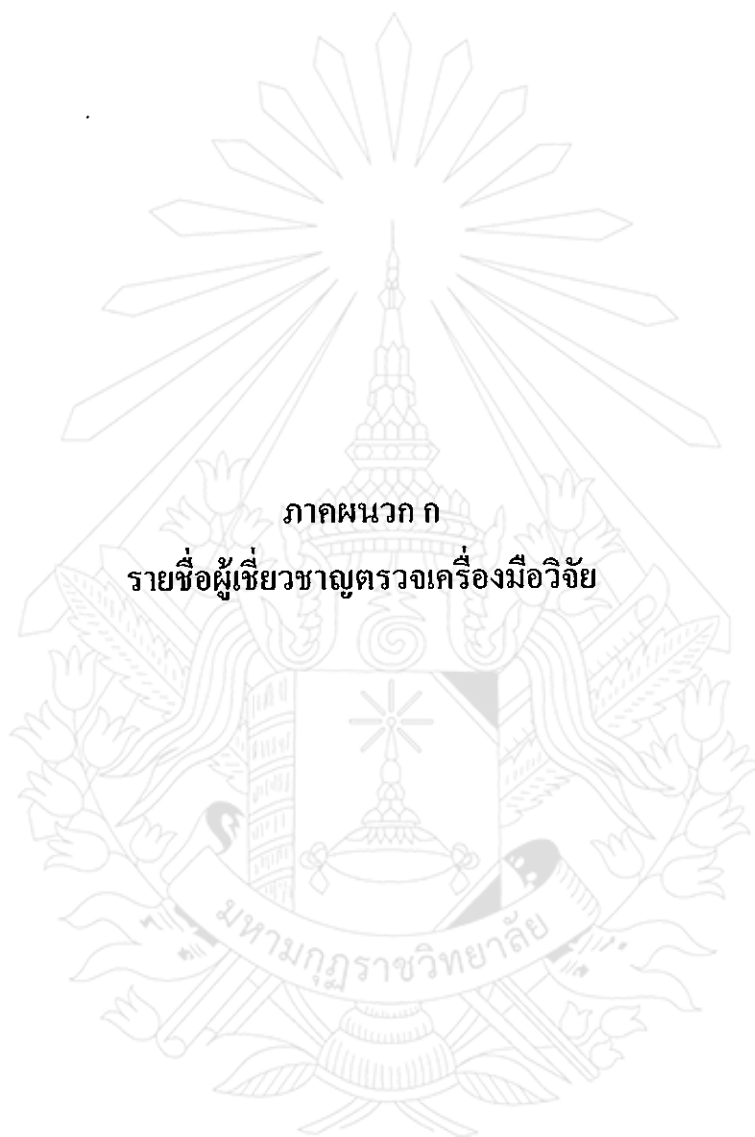
๖) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

- องค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ. (๒๕๕๗). สถิติข้อมูลประชาชนในตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. ๒๕๕๗. (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. ดร. วิญญู กิณะเสน

วุฒิการศึกษา

Ph.D. (Buddhist Studies)

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

๒. พระเกื้อพงศ์ ปิยะมโฆ (พิมพ์พร)

วุฒิการศึกษา

ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์บรรยายพิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

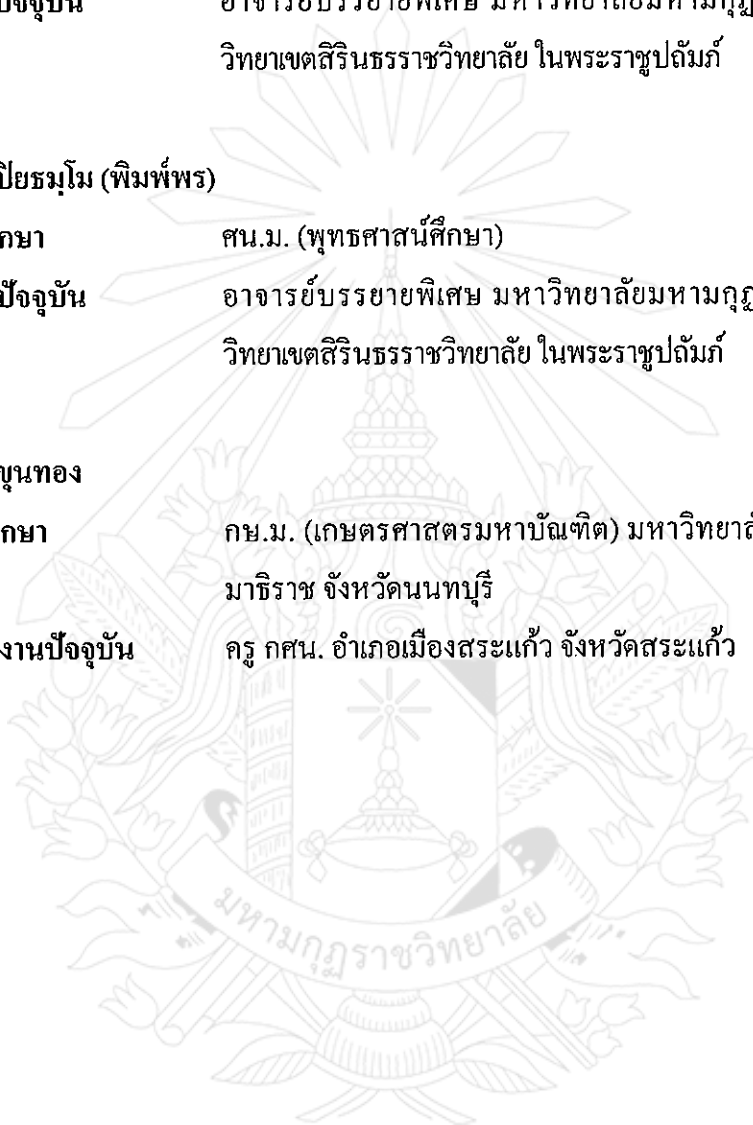
๓. นางสาวอุบล ขุนทอง

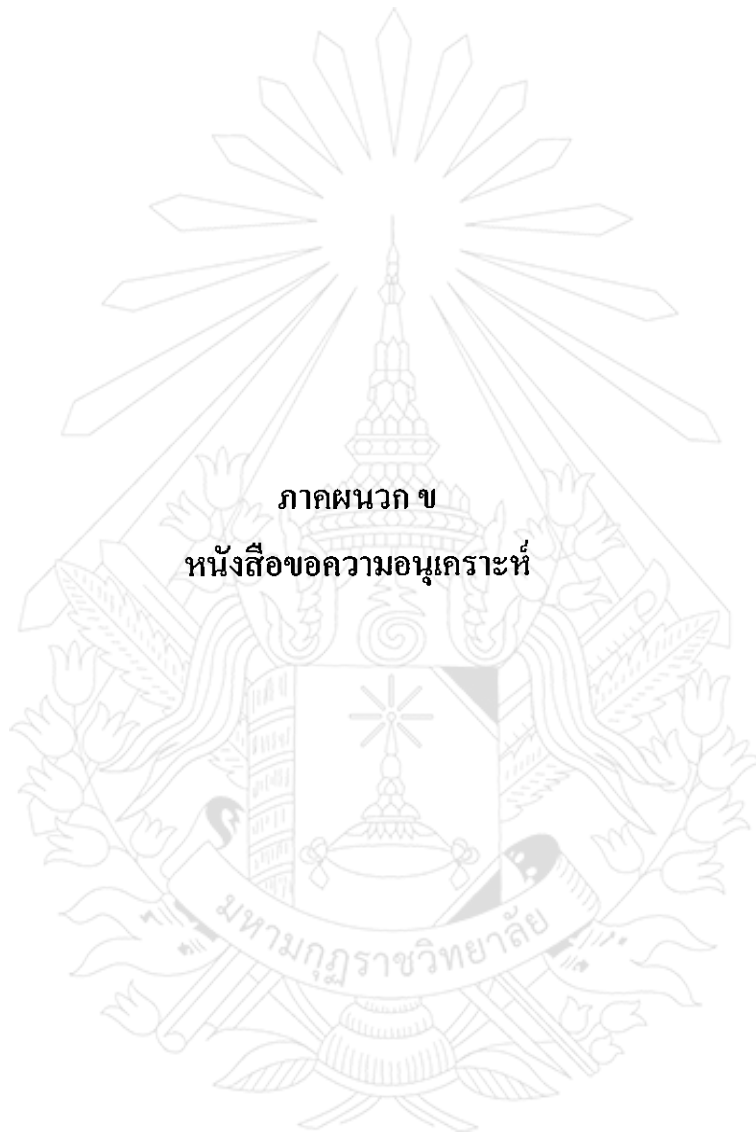
วุฒิการศึกษา

กษ.ม. (เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรร
มาธิราช จังหวัดนนทบุรี

ตำแหน่งงานปัจจุบัน

ครู กศน. อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร. ๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๒ FAX ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๑

ที่ ศธ ๖๐๑๑ (๒.๓) / ว ๐๐๑

๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร. วิญญู กิณะเสน

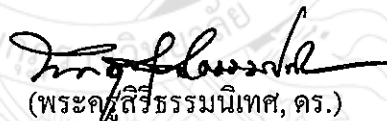
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายสุทนต์ ทองเล็ก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๕/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณา
ภรณ์, ดร. เป็นที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร. มานพ นักการเรียนเป็นที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ จึง
ใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่
นักศึกษา

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมนิเทศ, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓ ต่อ ๑๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๒ FAX ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๑

ที่ ศร ๖๐๑๑ (๒.๓) / ๖ ๐๐๑

๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระเกื้อพงศ์ ปิยธมฺโม (พิมพ์พร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายสุทน ทองเล็ก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๕/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณา
ภรณ์, ดร. เป็นที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร. มานพ นักการเรียนเป็นที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ จึง
ใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมนิเทศ, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

พระ: เกื้อพงศ์ ปิยธมฺโม
กำกับ นภาพ เรียบร้อย

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓ ต่อ ๑๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๒ FAX ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๑

ที่ ศธ ๖๐๑๑ (๒.๓) / ว ๐๐๑

๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร นางสาวอุบล ขุนทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงร่างวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายสุทน ทองเล็ก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๕/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณา
ภรณ์, ดร. เป็นที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร. มานพ นักการเรียนเป็นที่ปรึกษาร่วม

บัณฑิตวิทยาลัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ จึง
ใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยดังกล่าวแก่นักศึกษา

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา ขออนุ โมทนาขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิทธิธรรมนิเทศ, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๗

- อ.พนมกร เรืองระวี / ลจ

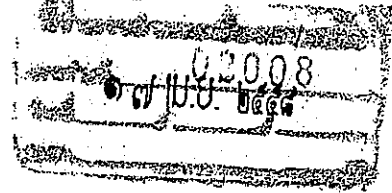
(หลวงปู่ กุศล ฐิตมโณ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๒ FAX ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๑

ที่ ศธ ๖๐๑๑ (๒.๓) / ๐๐๒

๑๗ เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอำเภอเมืองสระแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วยนายสุทนต์ ทองเล็ก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๕/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณา
ภรณ์, ดร. เป็นที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร. มานพ นักการเรียนเป็นที่ปรึกษาร่วม มีความประสงค์
จะขอความอนุเคราะห์เพื่อแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในอำเภอของท่านจำนวน ๓๐ ชุด
เพื่อทดลองเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมนิเทศ, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

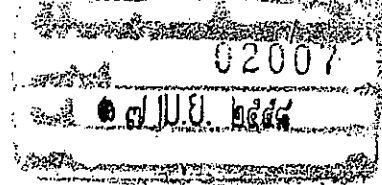
โทร. ๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
โทร.๐-๒๔๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๒ FAX ๐-๒๔๒๙-๑๒๔๑

ที่ ศธ ๖๐๑๑ (๒.๓) / ๐๐๓

๑๗ เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองสระแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

ด้วย นายสุทน ทองเล็ก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนศึกษา รุ่นที่ ๕/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
ในพระราชูปถัมภ์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยก่อนทำการเก็บข้อมูล โดยมี พระครูศรีปริยัติคุณา
ภรณ์, ดร. เป็นที่ปรึกษาหลัก และรศ.ดร. มานพ นักการเรียนเป็นที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จึงขอความอนุเคราะห์ใช้พื้นที่เพื่
อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในอำเภอของท่าน เพื่อนำไปประกอบการดำเนินการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่านและขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

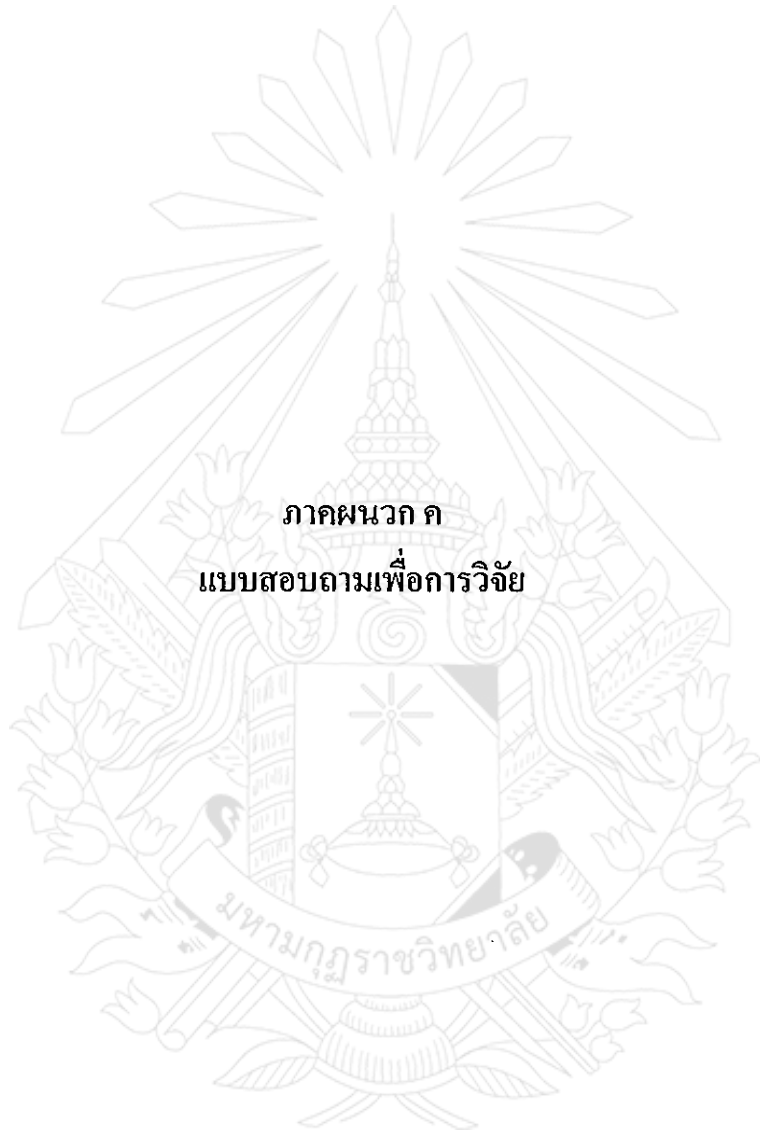
ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมนิเทศ, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์สิรินธรราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์

โครงการบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๔๒๕-๑๖๖๓ ต่อ ๑๗

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เลขที่.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระบัว

อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยประกอบการศึกษาตามหลักสูตร
ศาสตราจารย์ ดร. พุทธศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิ
รินธรราชวิทยาลัย

๒. คำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ตอบแต่อย่างใด เพราะ
วิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

๓. ขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกตอนและทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็น
ประโยชน์ต่อประชาชนตำบลสระบัว อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพื่อให้เกิดความรู้ความ
เข้าใจและการนำไปใช้ในการปฏิบัติตนเพื่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระพุทธรศาสนาเถรวาทต่อไปและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔. แบบสอบถามแบ่งออกเป็นสามตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระบัว อำเภอเมืองสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน
ทัศนะของประชาชนตำบลสระบัว อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ลักษณะคำถามเป็นแบบ
ปลายเปิด

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

สุทนต์ ทองเล็ก

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา พุทธศาสตร์ศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริงของท่านและกรอกข้อความในช่องว่าง

๑. เพศ

๑. ชาย

๒. หญิง

๒. อายุ

๑. ๓๕ ปีลงมา

๒. ๓๖ - ๕๐ ปี

๓. ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

๑. ประถมศึกษา

๒. มัธยมศึกษา/ปวช.

๓. อนุปริญญา/ปวส./ปวท.

๔.ปริญญาตรีขึ้นไป

๔. อาชีพ

๑. รับจ้างทั่วไป

๒. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

๓. ราชการ/รัฐวิสาหกิจ

๔. พนักงานบริษัท

๕. เกษตรกรรม

๕. รายได้ต่อเดือน

๑. ๕,๐๐๐ บาทลงมา

๒. ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

๓. ๑๐,๐๐๑ - ๑๒,๐๐๐ บาท

๔. ๑๒,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ทั้งห้าด้าน ซึ่งแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

- ๕ มีค่าเท่ากับ มีระดับทัศนะ... มากที่สุด
 ๔ มีค่าเท่ากับ มีระดับทัศนะ... มาก
 ๓ มีค่าเท่ากับ มีระดับทัศนะ... ปานกลาง
 ๒ มีค่าเท่ากับ มีระดับทัศนะ... น้อย
 ๑ มีค่าเท่ากับ มีระดับทัศนะ... น้อยที่สุด

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชน ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด สระแก้ว	ระดับทัศนะ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.	๑. ด้านความพอประมาณ ท่านยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำรงชีวิต					
๒.	ท่านมีความพอประมาณตามหลักสัน โดษ					
๓.	ท่านรู้จักใช้จ่ายอย่างรอบคอบตามหลักมัต ตัญญูตา					
๔.	ท่านมีความมักน้อยในการดำรงชีวิต					
๕.	ท่านดำรงชีวิตอย่างพอสมควรและประหยัดค ออม					
๖.	๒. ด้านความมีเหตุผล ท่านไม่ใช้ของฟุ่มเฟือย					
๗.	ท่านคำนึงถึงความเสี่ยง					
๘.	ท่านละเลิกการแก่งแย่งขัดผลประโยชน์					
๙.	ท่านนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาปรับใช้					

ข้อ	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชน ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัด สระแก้ว	ระดับทัศนะ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๐.	ท่านแนะนำประชาชนในท้องถิ่นเมื่อเขาไม่ เข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๑.	๓. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ท่านมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตและการ ทำงานอย่างรอบคอบ					
๑๒.	ท่านรู้จักการเตรียมความพร้อม					
๑๓.	ท่านดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวัง					
๑๔.	ท่านสามารถแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต					
๑๕.	ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จ					
๑๖.	๔. ด้านความรู้ ท่านมีความรู้ดั้งเดิม ความรู้ + เทคโนโลยี					
๑๗.	ท่านพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ					
๑๘.	ท่านนำความรู้ที่จะไปพัฒนาสังคม					
๑๙.	ท่านไม่นำสิ่งผิดกฎหมายมาให้ตัวเองและผู้อื่น เดือดร้อน					
๒๐.	ท่านรู้และนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชีวิต					
๒๑.	๕. ด้านคุณธรรม ท่านมีความเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้าน					
๒๒.	ท่านมีความสุจริต ขยัน อดทน					
๒๓.	ท่านไม่หวังผลเล็ก ๆ น้อย ๆ					
๒๔.	ท่านทำงานต้องโปร่งใสตรวจสอบได้					
๒๕.	ท่านมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือต่อสังคม					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ
ประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

๑) ด้านความพอประมาณ

ปัญหา.....
แนวทางแก้ไขปัญหา.....

๒) ด้านความมีเหตุผล

ปัญหา.....
แนวทางแก้ไขปัญหา.....

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

ปัญหา.....
แนวทางแก้ไขปัญหา.....

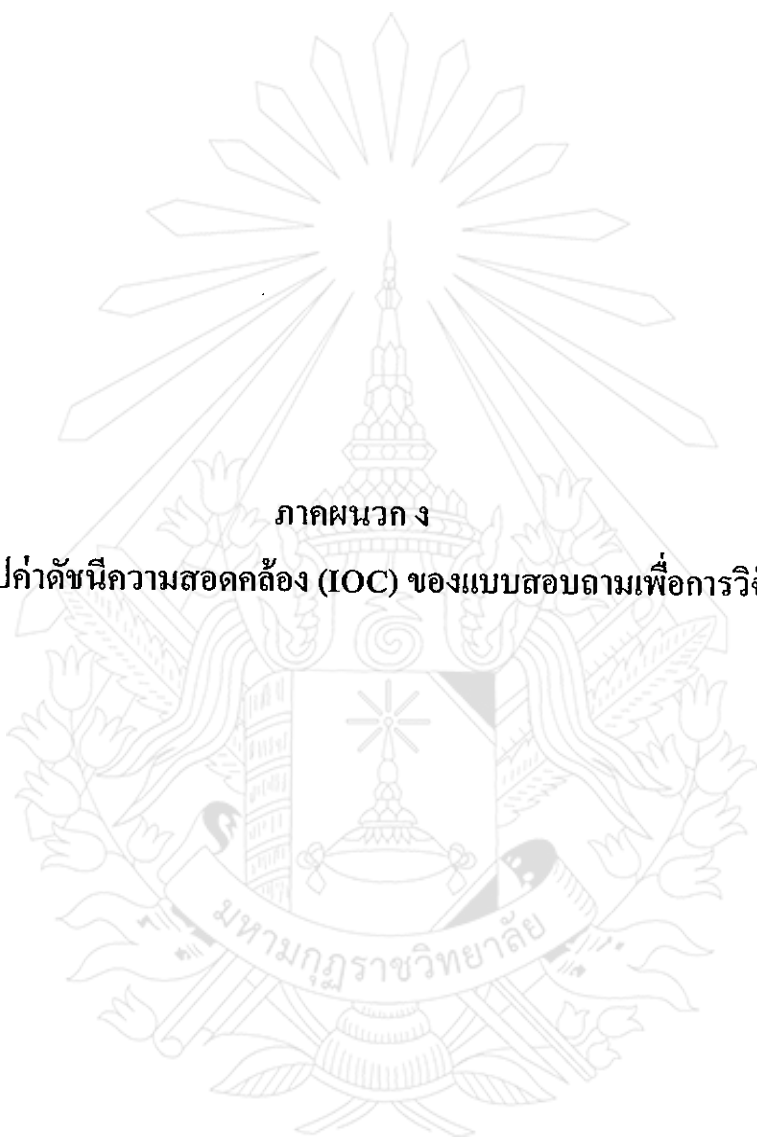
๔) ด้านความรู้

ปัญหา.....
แนวทางแก้ไขปัญหา.....

๕) ด้านคุณธรรม

ปัญหา.....
แนวทางแก้ไขปัญหา.....

ภาคผนวก ง
ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

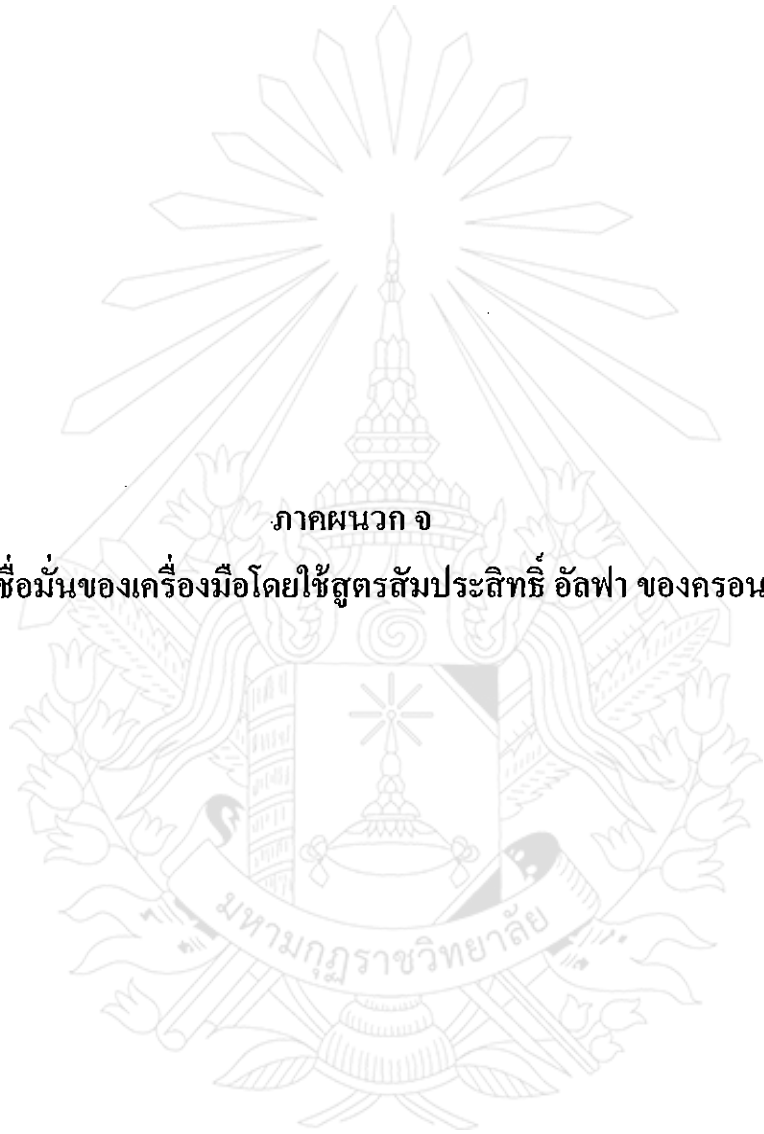

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของประชาชนตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
๑. ด้านความพอประมาณ						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒. ด้านความมีเหตุผล						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔. ด้านความรู้						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้

๕. ด้านคุณธรรม						
๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้
๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา ของครอนบาค

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Scale	Scale	Corrected			
Mean	Variance	Item-	Squared	Alpha	
if Item	if Item	Total	Multiple	if Item	
Deleted	Deleted	Correlation	Correlation	Deleted	
A๑	๘๗.๑๖๖๗	๒๔๓.๑๐๕๒		.๖๒๒๘	.๕๔๑๐
A๒	๘๗.๒๐๐๐	๒๔๑.๘๒๐๗		.๖๔๐๘	.๕๔๐๗
A๓	๘๗.๑๓๓๓	๒๔๔.๖๐๒๓		.๖๖๘๘	.๕๔๐๗
A๔	๘๗.๒๓๓๓	๒๔๗.๕๖๔๔		.๕๑๐๒	.๕๔๒๓
A๕	๘๗.๒๓๓๓	๒๓๘.๘๐๕๗		.๗๑๕๓	.๕๓๕๗
B๖	๘๗.๒๓๓๓	๒๔๒.๗๓๖๘		.๔๕๐๒	.๕๔๒๕
B๗	๘๗.๒๓๓๓	๒๔๐.๖๖๗๘		.๕๖๘๓	.๕๔๑๗
B๘	๘๗.๒๓๓๓	๒๔๒.๗๓๖๘		.๔๕๐๒	.๕๔๒๕
B๙	๘๗.๑๐๐๐	๒๓๘.๐๒๔๑		.๗๒๒๑	.๕๓๕๗
B๑๐	๘๗.๓๐๐๐	๒๓๕.๕๔๑๔		.๖๑๒๕	.๕๔๑๑
C๑๑	๘๗.๐๐๐๐	๒๓๕.๑๐๓๔		.๖๒๗๕	.๕๔๐๕
C๑๒	๘๖.๕๖๖๗	๒๔๓.๕๕๐๖		.๖๖๔๐	.๕๔๐๖
C๑๓	๘๖.๘๐๐๐	๒๓๗.๕๔๔๘		.๘๔๕๖	.๕๓๘๕
C๑๔	๘๖.๕๖๖๗	๒๓๕.๓๔๓๗		.๘๓๔๐	.๕๓๘๓
C๑๕	๘๖.๕๐๐๐	๒๓๗.๐๕๘๖		.๘๒๔๔	.๕๓๘๖
D๑๖	๘๗.๔๐๐๐	๒๔๑.๓๕๑๗		.๕๒๔๒	.๕๔๒๕
D๑๗	๘๗.๔๓๓๓	๒๔๑.๓๕๗๕		.๕๖๑๘	.๕๔๑๘
D๑๘	๘๗.๓๓๓๓	๒๓๗.๘๕๕๑		.๖๓๘๓	.๕๔๐๘
D๑๙	๘๗.๐๐๐๐	๒๔๖.๐๐๐๐		.๓๕๐๓	.๕๔๔๔
D๒๐	๘๗.๑๓๓๓	๒๔๒.๓๒๖๔		.๕๕๕๑	.๕๔๑๒
E๒๑	๘๖.๘๐๐๐	๒๔๒.๗๑๗๒		.๖๑๕๗	.๕๔๑๐
E๒๒	๘๖.๖๖๖๗	๒๔๕.๕๔๐๒		.๕๕๕๕	.๕๔๑๓
E๒๓	๘๖.๘๖๖๗	๒๔๕.๔๒๕๕		.๔๒๐๕	.๕๔๓๘
E๒๔	๘๖.๖๖๖๗	๒๓๕.๖๗๘๒		.๗๕๕๒	.๕๓๕๕

E๒๕ ๙๖.๙๐๐๐ ๒๔๑.๗๕๑๗ .๖๙๕๓ .๙๕๐๓

Reliability Coefficients ๒๕ items N of Cases = ๓๐.๐

Alpha = .๙๕๑๓ Standardized item alpha = .๙๕๖๗

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : นายสุทนต์ ทองเล็ก
- วัน เดือน ปี เกิด : วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๑๖๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลสระขวัญ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
- การศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๑๑ : นักธรรมเอก
- พ.ศ. ๒๕๑๒ : เปรียญธรรมประโยค ๑-๒
- พ.ศ. ๒๕๓๔ : คหกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
- ตำแหน่งหน้าที่การงาน : เกษตรกร

